

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

SÛDÎ'NİN HÂFİZ-I ŞİRÂZÎ DÎVÂNI ŞERHİ
(123b-148a Varakları Arası
Transkripsiyonlu Metin)

Yüksek Lisans Tezi

Burcu DAŞDEMİR

Danışman
Prof. Dr. Turgut KARABEY

Erzincan 2019

TEZ BİLDİRİMİ

“Sûdî'nin Hâfız-ı Şirâzî Dîvânı Şerhi (123b-148a varakları arası Transkripsiyonlu metin)” isimli “**Yüksek Lisans**” tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim. 30/05/2019

Burcu DAŞDEMİR

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında jürimiz tarafından **Yüksek Lisans** Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri :

Prof. Dr. Turgut KARABEY

Jüri :

Dr. Öğr. Üyesi Yusuf BABÜR

Jüri :

Dr. Öğr. Üyesi Sevda ÖNAL KILIÇ

SÛDÎ'NİN HÂFİZ-I ŞİRÂZÎ DÎVÂNİ ŞERHİ

(123b-148a Varakları Arası Transkripsiyonlu Metin)

Burcu DAŞDEMİR

Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek lisans Tezi, Mayıs 2019

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Turgut KARABEY

ÖZET

Hâfız-ı Şîrâzî İran edebiyatının önemli şairlerinden biridir. Yaşadığı dönemde ve ölümünden sonraki dönemde birçok yazar ve şairi etkilemiştir. Bu durum sadece yaşadığı coğrafyayla sınırlı kalmayıp Türk edebiyatında da Hâfız-ı Şîrâzî'nin etkilerinden söz etmek mümkündür. Tek eseri olan Dîvân'ı Türkçeye tercüme edilmiş ve birçok şair tarafından şerh edilmiştir. Bu şerhlerden biri de Bosnalı Sûdî'nin yapmış olduğu şerhtir. Bu çalışmada Sûdî'nin “Şerh-i Dîvân-ı Hâfız” adlı eserinin 123b-148a varakları transkripsiyonlu bir şekilde Latin alfabesine aktarılmıştır. Çalışma giriş, metin, sonuç, kaynakça, sözlük bölümlerinden oluşmaktadır.

Anahtar kelimeler: Hâfız-ı Şîrâzî, Sûdî, Şerh-i Dîvân-ı Hâfız, Şerh.

**A COMMENTARY OF SÛDÎ'S HÂFIZ-I ŞİRÂZÎ COLLECTED PO-
EMS**

(A Text with Transcription Between the Leaves 123b-148a)

Burcu DAŞDEMİR

Erzincan University, Institute of Social Sciences

Master's Thesis, May 2019

Thesis Supervisor: Prof. Dr. Turgut KARABEY

ABSTRACT

Hâfız-ı Şîrâzî is one of the prominent poets of the Iranian literature. He influenced many writers and poets during and after his death. This situation is not limited to the geography in which he lived, yet it is possible to talk about the effects of Hâfız Şîrâzî in the Turkish literature. His only work Dîvân was translated into Turkish and was interpreted by many poets. One of these commentaries is the commentary by Sûdî of Bosnia. In this study, the 123b-148a leaves of Sûdî's work entitled "Şerh-i Dîvân-ı Hâfız" was transcribed into the Latin alphabet. The study consists of an introduction, text, result, bibliography and glossary.

Keywords: Hâfız-ı Şîrâzî, Sûdî, Şerh-i Dîvân-ı Hâfız, Commentary.

ÖN SÖZ

Türk edebiyatının altı yüz yıllık bir döneminde varlığını sürdürmüş olan Dîvân edebiyatına Arap ve Fars edebiyatları kaynaklık etmiştir. Bu dönemde Arap ve Fars edebiyatının ölçüsü, nazım şekilleri ve türleriyle tanışılmıştır. Bu edebiyatlardan bazı eserler Türkçeye tercüme edilmiş, bazı dîvânların şerhleri yapılmıştır. Dîvânının birçok kez şerhi yapılan şairlerden biri de İranlı şair Hâfız-ı Şîrâzî'dir. Bosnalı Sûdî de Hâfız'ın Dîvân'ını şerh eden şârihlerden biridir.

Bu çalışmada da Sûdî'nin “Şerh-i Dîvân-ı Hâfız” adlı eserinin 123b-148a varaklarının transkripsiyonlu bir şekilde Latin alfabesine aktarımı yapılmıştır. Çalışma giriş, metin, sonuç, kaynakça, sözlük kısımlarından oluşmaktadır. Giriş bölümünde Hâfız-ı Şîrâzî ve Bosnalı Sûdî'nin hayatları hakkında bilgi verilmiş, ayrıca şerhi yapılan gazellerin matla beytleri gösterilmiştir. Metin kısmında ise asıl amaç olan 123b-148a varaklarının transkripsiyonlu bir şekilde Latin alfabesine aktarımı yapılmıştır. Çalışma; sonuç, kaynakça ve sözlük kısımlarıyla sonlandırılmıştır.

Metin incelenirken Farsça beyitleri okumada Mehmet Kanar'ın *Hâfız Dîvânı*¹ adlı eserinden yararlanılmıştır. Fakat çalışmadaki beyt ve mahsûl-i beyt kısımlarında kelimeler Osmanlıcadaki söyleyişlerine göre yazılmıştır.

Açıklama kısımlarında ve beyitler de bazı vezin sorunlarıyla karşılaşmış ve eklemeler yapılmıştır. Eklenen harf ve ibareler “[]” içerisinde gösterilmiştir.

Öncelikle bu çalışmamda, tezimin araştırılmasında, planlanmasında ve yürütülmesinde ilgi, destek ve zamanını esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Turgut KARABEY'e teşekkürü bir borç ve şeref bilirim.

Aynı zamanda bizi araştırmaya ve öğrenmeye yönlendiren, bu süreçte bizden yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Bülent ŞİĞVA'ya teşekkür ederim.

Burcu DAŞDEMİR

Mayıs 2019, ERZİNCAN

¹ Farsça'dan Çeviren Prof. Dr. Mehmet Kanar, *Hâfız-ı Şîrâzî Hâfız Divanı*, C. 1-2, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2011.

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
ÖN SÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR.....	IX
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	X
I. GİRİŞ.....	1
A. Hâfız-ı Şirâzî	1
B. Bosnalı Sûdî	2
1. Bosnalı Sûdî'nin Eserleri	3
C. Şerh Edilen Gazellerin Matla Beyitleri	3
II. BÖLÜM.....	12
METİN.....	12
II.1. Gazel Şerhleri	12
II.1.1. Ğazel-i Diğer – 22	12
II. 1. 2. Ğazel-i Diğer-23	14
II. 1. 3. Ğazel-i Diğer-24	16
II. 1. 4. Ğazel-i Diğer-25	18
II. 1. 5. Ğazel-i Diğer -26	20
II. 1. 6. Ğazel-i Diğer-34.....	22
II. 1. 7. Ğazel-i Diğer - 35	23
II. 1. 8. Ğazel-i Diğer-36.....	25
II. 1. 9. Ğazel-i Diğer-37	27
II. 1. 10. Ğazel-i Diğer-38	28
II. 1. 11. Ğazel-i Diğer -39	30
II. 1. 12. Ğazel-i Diğer -40	31
II. 1. 13. Ğazel-i Diğer-41	33
II. 1. 14. Ğazel-i Diğer-42	34

II. 1. 15. Ğazel-i Diger- 43	36
II. 1. 16. Ğazel-i Diger – 44.....	37
II. 1. 17. Ğazel-i Diger-45	39
II. 1. 18. Ğazel-i Diger- 46	41
II. 1. 19. Ğazel-i Diger-47 (1).....	42
II. 1. 20. Ğazel-i Diger-47	44
II. 1. 21. Ğazel-i Diger- 48	45
II. 1. 22. Ğazel-i Diger-49	47
II. 1. 23. Ğazel-i Diger-50	49
II. 1. 23. Ğazel-i Diger-51	50
II. 1. 24. Ğazel-i Diger-52	52
II. 1. 25. Ğazel-i Diger-53	54
II. 1. 26. Ğazel-i Diger-54.....	55
II. 1. 27. Ğazel-i Diger-55	57
II. 1. 28. Ğazel-i Diger-56.....	59
II. 1. 29. Ğazel-i Diger-57	61
II. 1. 30. Ğazel-i Diger-58	62
II. 1. 31. Ğazel-i Diger-59	64
II. 1. 32. Ğazel-i Diger-60	66
II. 1. 33. Ğazel-i Diger-61	67
II. 1. 34. Ğazel-i Diger-62	69
II. 1. 35. Ğazel-i Diger-63	71
II. 1. 36. Ğazel-i Diger-64	73
II. 1. 37. Ğazel-i Diger-65	75
II. 1. 38. Ğazel-i Diger-67	77
II. 1. 39. Ğazel-i Diger-68	78
II. 1. 40. Ğazel-i Diger-69	79
II. 1. 41. Ğazel-i Diger-70	82
II. 1. 42. Ğazel-i Diger-71	84
II. 1. 43. Ğazel-i Diger-72	85
II. 1. 44. Ğazel-i Diger-73	87

II. 1. 45. Ğazel-i Diger-74	89
II. 1. 46. Ğazel-i Diger-75	90
II. 1. 47. Ğazel-i Diger-76	92
II. 1. 48. Ğazel-i Diger-77	93
II. 1. 49. Ğazel-i Diger-78	96
II. 1. 50. Ğazel-i Diger-79	98
II. 1. 51. Ğazel-i Diger-80	100
II. 1. 52. Ğazel-i Diger-81	102
II. 1.53. Ğazel-i Diger-82	103
II. 1. 54. Ğazel-i Diger- 83	105
II. 1. 55. Ğazel-i Diger-84	107
II. 1. 56. Ğazel-i Diger-85	109
II. 1. 57. Ğazel-i Diger-86	111
II. 1. 58. Ğazel-i Diger-87	114
II. 1. 59. Ğazel-i Diger-88	115
II. 1. 60. Ğazel-i Diger-89	117
II. 1. 61. Ğazel-i Diger- 90	119
SONUÇ.....	122
KAYNAKÇA.....	123
SÖZLÜK.....	124

KISALTMALAR

A. Arapça

bs. Baskı

C. Cilt

F. Farsça

Haz. Hazırlayan

S. Sayfa

T. Türkçe

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	: ʾ	ق:	Q,q
ا	: A, a, Ā, ā, E, e	ك	K, k :
ب	: B, b	گ:	, G, g, ñ
پ	: P, p	ل:	L, l
ت	: T, t	م:	M, m
ث	: S, s	ن:	N, n
ج	: C, c	و:	V, v, o, Ö, ö, U , u, Ü, ü, Ū, ū
ح	: H, h	ه:	H, h, e, a
خ	: H, h	ی	Y, y, I, i, İ, i :
د	: D, d		
ذ	: Z, z		
ر	: R, r		
ز	: Z, z		
ژ	: J, j		
س	: S, s		
ش	: Ş, ş		
ص	: Ş, ş		
ض	: Ž, ž		
ط:	Ṭ, ṭ		
ظ:	Ẓ, ẓ		
ع:	‘		
غ:	Ġ, ġ		
ف	F, f :		

I. GİRİŞ

Türkler İslamiyeti kabul ettikten sonra Arap ve Farslarla etkileşime girmişlerdir. Bu etkileşim sadece inanç noktasında kalmayıp dil, edebiyat ve kültür cihetinde de kendini göstermiştir. Birbirleriyle yakın coğrafyalarda yaşayan, ticari ilişkilerde bulunan milletlerin birbirlerini edebiyat ve dil yönünden etkilemeleri de kaçınılmazdır. Böylece Türkler kendi milli edebiyatlarının dışında bir edebiyatla tanışmışlardır. Bu tanışma altı yüz yıllık bir edebiyat olan Dîvân edebiyatının doğuşunu hazırlamıştır. Türk edebiyatına yeni nazım şekilleri, yeni ölçü ve uyak düzenleri eklenmiştir. Doğu edebiyatındaki birçok eser Türk edebiyatına tercüme ya da yarı telif yarı tercüme yoluyla girmiştir.

Türk şairler, İran şairlerinden etkilenmiş ve onların dîvânlarını Türkçeye tercüme edip şerh etmişlerdir. Hâfız-ı Şîrâzî de Türk şairlerini etkileyen İranlı şairlerden biridir ve tek eseri olan Dîvân'ı Türkçeye tercüme edilip birçok kez şerhi yapılmıştır. Bu şerhlerin en başarılı olanlarından biri de Bosnalı Sûdî'nin “Şerh-i Dîvân-ı Hâfız” adlı eseridir.

A. Hâfız-ı Şîrâzî

Türk edebiyatını derinden etkileyen İranlı şair Hâfız-ı Şîrâzî'nin asıl adı Hâce Şemseddin Muhammed'dir. Hâfız, Şîrâz'da dünyaya gelmiştir. Şöhretli bir şair olmasına rağmen hayatıyla ilgili sınırlı bilgilere sahibiz. Hâfız'ın doğum yılı kaynaklara göre 717 (1317) / 726 (1326) tarihleri arasında değişmektedir. Hâfız 791'de (1389) veya 792 (1390) yılında Şîrâz'da ölmüştür.²

Babasının İsfahan'daki Kûhpâye'den Şîrâz'a geldiği bilinmektedir. Annesi Kâzerûnludur. Hâfız iyi bir öğrenim görmüş ve “hâce” ünvanını almıştır. Kur'an-ı Kerim'i ezberleyerek “Hâfız” lakabını almıştır. Dinî ilimlerin yanı sıra Arap edebiyatı başta olmak üzere iyi bir edebiyat kültürü aldığı, dönemin musikisi ve çeşitli sanatları hakkında bilgi edindiği, satranç oynadığı bilinmektedir. Rind bir şair olan Hâfız dönemin hükümdarı Ebû İshak'a intisap etmiş, onunla ve veziri Hacı Kıvâmüddin ile

² Tahsin Yazıcı, “Hâfız-ı Şîrâzî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 15, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1997, s. 103-104.

yakın ilişkiler kurmuştur. Ebû İshak'ın ölümünden sonra bir ara Yezd'e gitmiş, fakat tekrar Şirâz'a dönmüştür. Bir daha eski günlerini bulamayan Hâfız, Şirâz'da ölmüş ve Hâfızıye semtine gömülmüştür.³

Hâfız her ne kadar kasîde, kıta, rubâî gibi şiir türlerinde yazmış olsa da asıl ününü gazelleriyle kazanmıştır. Gazellerinde aşk ve şarap meclislerini işlemiştir. Hâfız kendinden sonra gelen şairleri etkilediği gibi kendi de bazı şairlerin etkisinde kalmıştır. Bunların başında Hâcû-yı Kirmânî olmak üzere Selmân-ı Sâveci, Hayyam sayılabilir.⁴

B. Bosnalı Sûdî

Asıl adı Ahmed olan Bosnalı Sûdî Bosna-Hersek'te Karadağ sınırına yakın Sûdîce köyünde doğmuştur. Sûdî diye adlandırılması doğduğu köy nedeniyle. Sûdî'nin hayatı hakkında çok fazla bilgi, ailesi ve doğum tarihi ile ilgili kesin bir kayıt yoktur. Şerh-i Gülistân'ndaki bilgilere göre ilk eğitimini Foça'da aldıktan sonra Saraybosna'ya gitmiştir. İstanbul'da yükseköğrenimini tamamlayan Sûdî, Erzurum ve Diyarbakir'de de bulundu. Bağdat, Kûfe, Necef'te birkaç yıl kalıp İstanbul'a döndü.⁵

İstanbul'da İbrahim Paşa Sarayı'na hoca tayin edilse de kısa süre sonra emekli edildi. Çeşitli kaynaklarda ölüm yılıyla ilgili farklı tarihler yer almaktadır. Buna göre 1000 (1591) – 1007 (1599) yılları arasında vefat ettiği tahmin edilmektedir.

Sûdî'nin şu ana kadar mesnevisi ya da dîvânı tespit edilememiştir. O daha çok yaptığı şerhler ve tercümelemlerle edebiyattaki yerini almıştır. Yaptığı şerhler onun iyi bir eğitim aldığını göstermektedir. Bilindiği üzere başka dilden yapılan şerhler ve tercümelemler o dilin bütün imkânlarını bilmeyi ve büyük bir dil hâkimiyetini gerektirmektedir. Yaptığı şerhlere bakarak Sûdî'nin döneminin ilim ve edebiyat dilleri olan Farsça ve Arapçaya hâkim olduğunu söyleyebiliriz.

³ Yazıcı, s. 104.

⁴ Yazıcı, s. 104-105.

⁵ Muhammed Aruçi, "Sûdî Bosnevî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 37, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2009, s. 466.

“Sûdî özellikle Fars dili ve edebiyatı konusunda dönemin başarılı âlimlerinden biriydi. Bazı Arapça eserlerin tercüme ve şerhiyle meşgul olması Arapça’ya da vakıf olduğunu, Türkçe şerh ve tercümeleleri yanında Gilmân-ı Hâssa’ya hoca tayin edilmesi de iyi Türkçe bildiğini göstermektedir.”⁶

1. Bosnalı Sûdî’nin Eserleri

Şerh-i Dîvân-ı Hâfız,

Şerh-i Gülistân

Şerh-i Bostân

Şerh-i Lugat-ı Şâhidî

Risâle-i Sûdî Efendi

Şerh-i Kâfiye

Şerh-i Şâfiye

Tercüme-i Takrîrât alâ Hutbeti Ferîdü’ d-dîn

Hâşiye Alâ Şerhi Hidâyeti’ il-hikme

Şerh-i Dav

Şerh-i Mesnevî

Risâle-i Müşkilât-ı ve Istilâhât-ı Mesnevî

C. Şerh Edilen Gazellerin Matla Beyitleri

Bu bölüm 123b-148a varakları arasındaki metinde bulunan matla beyitlerinden oluşmaktadır.

Goftem keyem dehân ü lebet kâmrân konend

Goftâ be çeşm herçi tu gûî çünân konend

(Gazel-i Diğer-22 / s. 12)

⁶ Aruçi, s. 466.

Ġulām-i nergis-i mest-i tu tāk-dārānend
Ĥerāb-i bāde-i la‘l-i tu hūşyārānend

(Ġazel-i Diger-23/ s. 14)

Semen-būyān ġubār-ı ġam çü beşīnend beşānend
Perīrūyān qarār ez-dil çü bestīzend bestānend

(Ġazel-i Diger-24 / s. 16)

Şarāb-ı bīġaş u sākī-i hoş dü dām-i rehend
Ki zīrekān-i cihān ez-kemendişān nerehend

(Ġazel-i Diger-25 / s. 18)

Çi mestiyest nedānem ki rū be mā āverd
Ki būd sākī vü in bāde ez kocā āverd

(Ġazel-i Diger -26 / s. 20)

Ez-dīde ħūn-i dil heme ber-rūy-i mā reved
Ber-rūy-ı mā zi dīde ne bīni çihā reved

(Ġazel-i Diger-34 / s. 22)

Çü dest der-ser-i zülfeş zenem be-tāb reved
Ver āştī talebem bā-ser-i ‘itāb reved

(Ġazel-i Diger-35 / s. 23)

Müselmānān merā vaqtī dilī būd
Ki bā o goftemī ger müşkilī būd

(Ġazel-i Diger-36 / s. 25)

Yārem çü kadeġ be-dest ġired
Bāzār-ı bütān şikest ġired

(Ġazel-i Diger-37 / s. 27)

Der her hevā ki coz berķ ender-ṭaleb ne-bāşed
Ger ḥırmenī be-sūzed çendān ‘aceb ne-bāşed

(Ġazel-i Dīger-38 / s. 28)

Sākī er bāde ez-īn dest be cām endāzed
‘Arifān rā heme der şurb-i mūdām endāzed

(Ġazel-i Dīger-39 / s. 30)

Müjde iy dil ki dīger bād-ı şabā bāz āmed
Hüdhüd-i hoş-ḥaber ez ṭarf-i Sebā bāz āmed

(Ġazel-i Dīger-40 / s. 31)

Gül bīruḥ-i yār hoş ne-bāşed
Bī-bāde bahār hoş ne-bāşed

(Ġazel-i Dīger-41 / s. 33)

Düş āgehī zi yār-ı sefer kerde dād bād
Men nīz dil be-bād dehem herçi bād bād

(Ġazel-i Dīger-42 / s. 34)

Ḥüsrevā gūy-ı felek der ḥam-ı çevgān-ı tu bād
Sāḥat-ı kevn ü mekān ‘arşa-yı meydān-ı tu bād

(Ġazel-i Dīger-43 / s. 36)

Sākī ḥadış-i serv u gül ü lāle mī-reved
Vin baḥş bā-şelāşe-i ğassāle mī-reved

(Ġazel-i Dīger-44 / s. 38)

Ber ser-i ānem ki ger zi dest ber āyed
Dest be-kārī zenem ki ğuşşa ser āyed

(Ġazel-i Dīger-45 / s. 39)

*Cemālet āfitāb-ı her nazar bād
Zi hūbī rüy-ı hūbet hūbter bād*

(Ġazel-i Diger-46 / s. 41)

*Hüsn-i tu hemişe der füzün bād
Rüyet heme sâle lâle-gün bād*

(Ġazel-i Diger-47 (1) / s. 42)

*Tenet be-nâz tabībân niyâz-mend me-bād
Vücūd-i nâzûket âzurde-i gezend me-bād*

(Ġazel-i Diger-47 / s. 44)

*Ānkes ki be-dest cām dâred
Sultānî-yi Cem müdām dâred*

(Ġazel-i Diger-48 / s. 46)

*Kesî ki hüsn ü haţ-i dost der nazar dâred
Muħakkaķ est ki ü hâşıl-ı başar dâred*

(Ġazel-i Diger-49 / s. 47)

*Ān ki ez sünbül-i ü ġaliye tâbî dâred
Bâz bâ dil-şudegân nâz u ‘itâbî dâred*

(Ġazel-i Diger-50 / s. 49)

*Düş ez cenâb-ı Āşaf peyk-i beşâret âmed
Kez Ĥazret-i Süleymân ‘işret işâret âmed*

(Ġazel-i Diger-51 / s. 51)

*Berîd-i bād-ı şabâ düşem âgehi âverd
Ki rüz-i miħnet ü gam rû be kûtehî âverd*

(Ġazel-i Diger-52 / s. 53)

*Ān ki rūhsār-ı turā reng-i gül [ü] nesrîn dād
Şabr u ārām tevāned be men-i miskîn dād*

(Ġazel-i Diger-53 / s. 54)

*Eger revem zi peyeş fitnehā ber engized
Ver ez taleb beneşinem be kîne ber hized*

(Ġazel-i Diger-54 / s. 56)

*Cān bî-cemāl-i cānān meyl-i cihān ne-dāred
V'ān-kes ki in nedāred haqqā ki ān ne-dāred*

(Ġazel-i Diger-55 / s. 57)

*Rūşenî-i tal'at-i tu māh ne-dāred
Piş-i tu gül revnağ-ı giyāh ne-dāred*

(Ġazel-i Diger-56 / s. 59)

*Sālhā defter-i mā der girov-ı şahbā būd
Revnağ-ı meykede ez ders du'ā-yı mā būd*

(Ġazel-i Diger-57 / s. 61)

*Düş der halka-i mā kışsa-i gisū-yı tu būd
Tā dil-i şeb suhen ez silsile-i müy-ı tu būd*

(Ġazel-i Diger-58 / s. 63)

*Yād bād ān ki ser-i kūy-ı tu'em menzil būd
Dide rā rūşenî ez-hāk-i deret hāşıl būd*

(Ġazel-i Diger-59 / s. 64)

*Tā zi meyhāne vü mey nām u nişāne h'āhed būd
Ser-i mā hāk-i reh-i pîr-i mugān h'āhed būd*

(Ġazel-i Diger-60 / s. 66)

*Resīd müjde ki eyyām-ı gam ne-ḥ ʿāhed mānd
Çünān ne-mānd çünīn nīz hem ne-ḥ ʿāhed mānd*

(Ġazel-i Dīger-61 / s. 68)

*Her ki dil maḥrem-dil der ḥarem-i yār be-mānd
Vānki īn kār ne-dānist der inkār be-mānd*

(Ġazel-i Dīger-62 / s. 70)

*Piş ez inet bīş ez īn endīşe-i ʿuşşāk būd
Mīhrverzī-i tu bā mā şöhre-i āfāk būd*

(Ġazel-i Dīger-63 / s. 72)

*ʿAks-i rūy-ı tu çü der āyine-i cām üftād
ʿArif ez ḥande-i mey der ṭamaʿ-i ḥām üftād*

(Ġazel-i Dīger-64 / s. 74)

*Naḫd-ı şūfi ne heme şāfi-i bīḡaş bāşed
İy besā ḥırқа ki şāyeste-i āteş bāşed*

(Ġazel-i Dīger-65 / s. 76)

*Nefes ber āmed ü kām ez tu ber ne-mī-āyed
Fiḡān ki baḥt-ı men ez ḥ ʿāb der ne-mī-āyed*

(Ġazel-i Dīger-67 / s. 77)

*Zi dil ber āmedem ü kār ber ne-mī-āyed
Zi ḥod bedo şodem ü yār der ne-mī-āyed*

(Ġazel-i Dīger-68 / s. 79)

*Ḥoşā dilī ki mūdām ez pey-i nazar ne-reved
Be her dereş ki be-ḥ ʿānend bī-ḥaber ne-reved*

(Ġazel-i Dīger-69 / s. 80)

*Gudāht dil ki şevēd kār-ı dil temām u ne-şod
Be-sūhtīm derīn ārizū-yı hām u ne-şod*

(Ġazel-i Dīger-70 / s. 82)

*Merā mihr-i siyeh-çeşmān zi ser birūn ne-ḡāhed şod
Kāzā-yı āsumān est īn u dīger gūn ne-ḡāhed şod*

(Ġazel-i Dīger-71 / s. 85)

*Der ezel pertev-i ḡüsnet zi tecellī dem zed
‘Işq peydā şod u āteş be heme ālem zed*

(Ġazel-i Dīger-72 / s. 86)

*Yād bād ān ki nihānet nazārī bā mā būd
Raḡam-ı mihr-i tu der çihre-i mā peydā būd*

(Ġazel-i Dīger-73 / s. 88)

*Bāşed iy dil ki der-i meykedeḡā bugşāyend
Girih ez kār-ı furū beste-i mā bugşāyend*

(Ġazel-i Dīger-74 / s. 89)

*Ḥoş-est ḡalvet eger yār yār-ı men bāşed
Ne men be-süzem u ū şem‘-i encümen bāşed*

(Ġazel-i Dīger-75 / s. 91)

*Men u inkār-ı şarāb īn çī ḡikāyet bāşed
Ġālīben īn ḡadarem ‘aḡl u kifāyet bāşed*

(Ġazel-i Dīger-76 / s. 92)

*Tersem ki eşk der ḡam-ı mā perdeder şevēd
Vīn rāz-ı serbe-müḡr be-‘ālem semer şevēd*

(Ġazel-i Dīger-77 / s. 93)

*Rüz-ı hicrân u şeb-i firkat-i yâr âhîr şod
Zedem in fâl u güzeşt ahter kâr âhîr şod*

(Ġazel-i Diger-78 / s. 96)

*Gerçi ber vâ'iz-i şehîr in suhen âsân ne-şevêd
Tâ riyâ verzed u sâlûs müselmân ne-şevêd*

(Ġazel-i Diger-79 / s. 98)

*Goftem gâm-ı tu dârem goftâ gamet ser âyed
Goftem ki mâh-ı men şov goftâ eger ber âyed*

(Ġazel-i Diger-80 / s. 100)

*Her kirâ bâ haţ-ı sebzet ser-i sevdâ bâşed
Pây ez-in dâ 'ire birûn nenihed tâ bâşed*

(Ġazel-i Diger-81 / s. 102)

*Çü âftâb-ı mey ez maşrıq-ı piyâle ber âyed
Zi bağ-ı 'ariz-i sâkî hezâr lâle ber âyed*

(Ġazel-i Diger-82 / s. 104)

*Serv-i çemen-i men çerâ meyl-i çemen ne-mî-koned
Hemdem-i gül nemîşevêd yâd-ı semen ne-mî-koned*

(Ġazel-i Diger-83 / s. 106)

*Dil-i mâ be devr-i rüyeş zi çemen ferağ dâred
Ki çü serv pây bend est u çü lâle dağ dâred*

(Ġazel-i Diger-84 / s. 108)

*Şarâb u 'ayş-i nihân çist kâr-ı bî-bünyâd
Zedim ber şaf-ı rindân u herçi bādâ bād*

(Ġazel-i Diger-85 / s. 109)

*Der ezel herkū be-feyż devlet erzānī buved
Tā ebed cām-ı murādeş hemdem-i buved*

(Ġazel-i Diger-86 / s. 112)

*Eger ne bāde gam-ı dīl zi yād-ı mā bebered
Nehīb-i hādīşe bünyādkār-i mā bebered*

(Ġazel-i Diger-87 / s. 114)

*Merā be rindī u ‘ıŝk ān fużūl ‘ayb koned
Ki i‘tirāz ber esrār-ı ‘ilm-i ğayb koned*

(Ġazel-i Diger-88 / s. 116)

*Ṭāyir-i devlet eger bāz ğüzārī be-koned
Yār bāz āyed ü bā vaşl qarārī be-koned*

(Ġazel-i Diger-89 / s. 117)

*Ḥoş āmed ğül vezān ḥoşter ne-bāşed
Ki der destet be-cuz sāĝar ne-bāşed*

(Ġazel-i Diger-90 / s. 119)

II. BÖLÜM

METİN

Bu çalışmada Sûdî'nin “Şerh-i Dîvân-ı Hâfız” adlı eserinin Erzurum İl Halk Kütüphanesi Yazma Eserler Kısmı, 330 numarada kayıtlı olan nüshası esas alınmıştır.

II.1. Gazel Şerhleri

II.1.1. Ğazel-i Dîĝer – 22

[123b]

[Me f ‘ ū l ū / F ā ‘ i l ā t ū / Me f ā ‘ i l ū / F ā ‘ i l ū n]

Goftem keyem dehān ū lebet kāmran konend
Goftā be çeşm herçi tu ğ ū ī ç ū n ā n konend

Maḥş ū l-i beyt: Cānāna did ū m ki kaç an beni dehān u leb ū n kām rā n iderler. Cānān didi ki ğ ū z ū m ū z erine her ne ki sen dirse n anc ı layun eyles ū nler.

Beyt:

Goftem ḥ ar ā c-i M ı ş r ṭ aleb m ī-konend lebet
Goftā der- ĩ n mu ‘ ā mele kemter -z iy ā n konend

Maḥş ū l-i beyt: Cānāna did ū m ki sen ū n leb ū n M ı ş r ḥ ar ā c ı n ṭ aleb eyler. Ya ‘ n ī bir b ū seye M ı ş r ḥ ar ā c ı n ister. Cānān da ğ ı didi ki bu mu ‘ ā melede ziy ā n eylemezler.

Beyt:

Goftem be noĝ ṭ a-i dehenet ḥ od ki bord r ā h
Goft ĩ n ḥ ik ā yet ĩ st ki b ā n ū kte-d ā n konend

Ba ‘ z ı n ū ş hada ḥ urda-dā n v ā k ‘ ĩ ol m ı ş dur. Dehāna nisbet bu evl ā dur.

Maḥş ū l-i beyt: Cānāna did ū m ki dehān ĩ n noĝ ṭ as ı na ya ‘ n ī an ı kim bildi ve anladı. Cānān didi ki bu bir ḥ ik ā yetd ū r ki n ū kted ā nlar ile eylerler.

Beyt:

Goftem ř anem-perest meş ov b ā ř amed niş ĩ n
Goftā be k ū y-ı ‘ ı ş ĝ hem ĩ n u hem ā n konend

Maḥşül beyt: Didüm ki şanem-perest olma. Samedle otur, ya‘nî bâtıla mâ’îl olma, Hâkḳ’a mâ’îl ol. Didi ki ‘ışḳ mahallesinde bunu da iderler anı da. Ya‘nî ehl-i ‘ışḳ yanında heb Hâkḳ’dur. Hâşılı “Fe eynemâ tuvellû fe şemme vechullâh”⁷ demekdür.

Beyt

*Goftem hevâ-yi mey-kede ğam mîbered zi dil
Goftâ hoş ân kesân ki dilî şâdmân konend*

Maḥşül-i beyt: Didüm ki meyḥâne hevâsı ve ârzûsı gönülde ğamı giderür. Didi hoş ol kimseler ki bir gönül ferahnak eylerler.

Beyt

*Goftem şarâb ü hırḳa ne âyîn-i mezheb-est
Goft in ‘amel be mezheb-i pîr-i muġân konend*

Maḥşül-i beyt: Didüm ki şarâb u hırḳa ya‘nî şüfilîġla rindlik dîn-i İslâmıñ resmi vü ‘adeti degüldür. Ya‘nî mâni‘atü’l-cem‘dür.[124a] Didi ki bu işi pîr-i muġân mezhebinde iderler.

Beyt:

*Goftem zi la‘l nûş-lebân pîr râ çî sūd
Goftâ be bûse-i şekerîneş cevân konend*

Maḥşül-i beyt: Didüm ki nûş-lebler la‘linden pîre ne fâ’ide var. Didi ki anı şekerli bûselerle cüvân konend iderler.

Beyt:

*Goftem ki ḥ’âce key be-ser-i ḥicle mî-reved
Goft ân zemân ki Müşterî vü meh kırân konend*

⁷ “Her nereye yönelirseniz, orada Allah’a doğru durulacak bir yön vardır.” Bakara, 2/115.

Maḥşül-i beyt: Cānāna didüm ki ḥāce ya‘ nī vezir Kıvāmüddīn gerdege ne vaqt varur. Didi ki ol zaman ki Müşterī vü meh kırān eyler.

Beyt:

*Goftem du‘ ā-yı devlet-i tu vird-i Ḥāfız-est
Goft in du‘ ā melāyik-i heft āsumān konend*

Maḥşül-i beyt: Didüm ki senüñ devletüñe du‘ ā eylemek Ḥāfız’ın virdidür. Didi ki bu du‘ āyı yedi göğüñ melekleri eyler.

II. 1. 2. Ğazel-i Diğer-23

[Mefā‘ ilün / Fe‘ ilātün / Mefā‘ ilün / Fa‘ lün]

*Ġulām-i nergis-i mest-i tu tāc-dārānend
Ḥarāb-i bāde-i la‘l-i tu hūşyārānend*

Maḥşül-i beyt: Senüñ mestāne gözün ḳulı pādīşāhlardır. Zıkr-i cüz’ ü irade-i küll degül, ḳabīlindendür. Ya‘ nī pādīşāhlar senüñ ḳuluñdur. Senüñ lebün bādesinüñ ḫarābı ‘ uḳalādur.

Beyt

*Güzer kon çü şabā ber benefşeżār ü bebin
Ki ez taṭāvul-i zülfet çı sügvārānend*

Sügvār: matem-zede

Maḥşül-i beyt: Şabā gibi benefşeliğa uğra daḫı gör ki senüñ zülfüñ zulumünden ve el uzunluğundan ne muşibetliler ve mātem-zedeler var.

Beyt:

*Tu rā şabā vü merā āb-ı dīde şod gammāz
Vegerne ‘ āşıḳ u ma‘ şūḳ rāz-dārānend*

Maḥşül-i beyt: Saña şabā ve baña gözyaşı gammāz oldu. Ya‘ nī senüñ ‘ ışḳuñı şabā benüm ‘ ışḳumı gözyaşı ifşā eyledi. Yoksa ‘ āşuḳ u ma‘ şūḳ rāz-dārlardur.

Beyt:

*Ne men ber ān gül-i ‘arız ğazel-serāyem ü bes
Ki ‘andelīb-i tu ez her taraf hezārānend*

Maḥşül-i beyt: Ol gül gibi ‘arız üzerine hemān ben ğazel-sera degülem veya ğazel oğur degülem. Belki her taraıdan senüñ nice biñ ‘andelībüñ vardur.

Beyt:

*Zi zīr-i zülf-i dü-tā çün güzer kunī benger
Ki ez yemīn ü yesāret çı bī-ķarārānend*

Maḥşül-i beyt: İki ķat zülfüñ altından güzer idince nağar eyle. Ya‘nī yanımđan güzer idince iki ķat zülfüñ altından nağar eyle ğör ki řağđan ve şoldan ne ķararsızlar var.

Beyt

*Naşīb-i māst behiç iy Ğudā-şinās, boro
Ki müstaḥıķķ-i kerāmet ğünāhkārānend*

Maḥşül-i beyt: Cennet bizim naşībimizdür iy Ğudā-yı bilici, var ğit zīrā iřsāna vü kerāmete ve ğufrāna müstaḥıķķ ğünāhkārlardur. Ya‘nī ğünāh olmayınca ‘afv ü ğufrān olmaz.

Beyt

*Boro be mey-kede vü çehre erğavānī kun
Merov be şavma‘a ķanca sıyāh-ķārānend*

Maḥşül-i beyt: Meyhāneye var yüzüñü erğavānlı eyle. Ya‘nī bāde içmegile yü-züñi ķızart. Varma şavma‘a ki anda mürayī zerķ-i ğünāhkārlar vardur.

Beyt

*Tu dest-ğır şov iy Ğızr-ı peyğuceste ki men
Piyāde mīrevem u hemrehān sevārārend*

[124b]Maḥşül-i beyt: İy mübārek izli vü yollı Ğızr peyğamber sen baña mu‘īn ü mu‘āvin ol ki ben yayan ğiderüm ve yoldaşlarım atlılardur.

Beyt:

*Halâş Hâfız ez-ân zülf-i tâbdâr mebâd
Ki bestegân kemend-i tu rest-gârânend*

Maḥşûl-i beyt: Ol zülf-i tâbdârdan Hâfız ḥalâş olmasun. Ya' nî dâ'imâ ol zülfde muḳayyed ve maḥbûs-ı ebed olsun. H̄'âce iltifat tarîkıyla buyurur: Zîrâ senüñ kemend-i ' ışkuña besteler ehl-i felah âzâdelerdür. Ba' zı nüshada maḥlaş beyt böyle vâkı' dur.

Beyt

*Zi naḳşı çihre-yi Hâfız hemî-tevân dânest
Ki sâkinân-ı der-i dost ḥâksârânend*

Maḥşûl-i beyt: Hâfız' uñ çehresi naḳşından bilmek mümkündür ki dostuñ ḳapısı sâkinleri ḥâksârlardur. Ya' nî dîvâneler ve meczûblardur. Zîrâ Hâfız da o ḳapınuñ mücâvirlerindendür. Ve anda da ḥâksârlık nişanı var.

II. 1. 3. Ğazel-i Dîger-24

[Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün]

*Semen-büyân ğubâr-ı ğam çü beşînend beşânend
Perîrüyân ḳarâr ez-dil çü bestîzend bestânend*

Maḥşûl-i beyt: Semen-bü maḥbûblar çünki ' uşşâḳla oturalar ğam tozını oturdular. Ya' nî gönüllerinden ğamı izâle iderler. Perî-rü maḥbûblar daḳı önegüleşince gönülden ḳarârı alurlar. Ḳaşd idince ' uşşâḳuñ elinden ḳarârı alurlar.

Beyt

*Be-fitrâk-ı cefâ dil-hâ çü ber bendend ber bendend
Zi zülf-i ' anberîn cân-hâ çü beşânend beşânend*

Maḥşûl-i beyt: Çünki cefâ fitrâkine bend iderler. Gönülleri ol fitrâka bend iderler. Zülf-i ' anberînden cânları çünki silkerler, silkerler.

Beyt

*Be ' ömrî yek nefes bâ mâ çü beşînend berḥîzend
Nihâl-i şevḳ der ḥâtır çü berḥîzend beşânend*

Maḥşül-i beyt: Bir zamānda ki bir zamānda ki bizüm ile bir dem ve bir nefes oturalar, ḳalkarlar. Ya‘nī eglenmeyüb fevrī ḳalkarlar; çünki ḳalkarlar. Ya‘nī ḳalkıcak ḥāṭırımıza şevḳ nihālını dikerler.

Beyt:

*Zi çeşm[em] la‘l-i rummānī çü mi-ḥandend mi-bārend
Zi rüyem rāz-i pinhānī çü mi-bīnend, mi-ḥānend*

Maḥşül-i beyt: Perī-rūlar çünki gülerler. Ya‘nī gülince gözümden la‘l-i rummānī gibi ḳanlı yağdırurlar ve yüzümden gizli rāz okurlar. Çünki göreler. Ya‘nī yüzümü göreler. Görince rāz-ı nihānı yüzümden okurlar. Ḥāşılı ‘ışḳ-ı nihānumı beñzüm şarısından añlar ve okurlar.

Beyt

*Sirişḳ gūşegīrān rā çü deryā-bend deryā-bend
Ruḥ-ı mihr ez seher-ḥizān negerdānend gerdānend*

Maḥşül-i beyt: Kūşegīrlereñ ya‘nī ehl-i ‘uzlet ‘āşıḳlaruñ sirişḳini ki añlayalar ya‘nī giryān ü nālān olduḳların bileler. Aḥvālını tedārük iderler ve ruḥlarını seherḥizleruñ bileler.

Beyt:

*Devā-yi derd-i ‘āşıḳ rā kesī kū sehl pindāred
Zi fikr-i ānān ki der tebdīr-i dermānend der mānend*

Maḥşül-i beyt: Anlar ‘āşıḳ derdinuñ devāsını ḳuvvet-i fikriyye ile ḳolay zann eyleyen ve ḳuvvet-i fikriyyeden şunlar ki tebdīr-i dermānadurlar, ‘āciz ḳalurlar.

Beyt

*Çü Mañşūr en murād-ı ānān ki ber dārend [125a]berdārend
Ki bā in derd eger der bend-i dermānend der mānend*

Maḥşül-i beyt: Ṭarīḳ-i ‘ışḳ u muḥabbetden anlar murādın ḳaldururlar. Ya‘nī alurlar ki Mañşūr gibi dārdadurlar. Ya‘nī Mañşūr gibi cānāndan behre vü murādın

anlar alurlar ki ʕarīḳ-ı mihr ü muḥabbetde aşılmaktan ve başılmaḳdan bī-pervā olalar. Baʕ zı nüshāda mıṣrā-ı evvelde ān yerine ez vāḳıʕ dur.

Hāşıl u behreyi, şunlar alurlar ki Mañşūr gibi dārdadurlar. Yaʕ nī murādından fāʕide mend ü behredār anlardur ki Mañşūr gibi cān u başdan bī-pervā giçe.

Beyt

*Derān Ḥazret çü muştāḳān niyāz ārend nāz ārend
Bedīn dergāh Ḥāfız rā çü miḥānend mirānend*

Maḥşül-i beyt: Dergāh-ı Ḥazret-i Ḥaḳḳʕda çünki ʕāşıḳān-ı muştāḳān ʕarz-ı ḥācet iderler. Nāz u istiḡnā iderler. Yaʕ nī kuvvet-i iştıyāḳların imtiḥān için nāz u istiḡnā gösterürler. Dergāh-ı cānāna Ḥāfızʕı çünki daʕvet iderler. Kuvvet-i ʕaşḳ u muḥabbeti tecrübe için sürerler. Yāḥūd maḥabbetde şübütını imtiḥān u ihtiyār eylemek için daʕvet idince ḳahren sürerler; yāḥūd maʕnā böyle ola: Bu dergāhda Ḥāfız çünki daʕvet ideler. Ḳahrile vü cefā ile öldürürler. Baʕ zı nüshada miḥānend yerine miḅinend vāḳıʕdür. Bu maʕnā cihetinden mülāyim riḳḳa[t] evvelüñdür.

II. 1. 4. Ğazel-i Dıger-25

[Mefāʕ ilün / Feʕ ilātün / Mefāʕ ilün / feʕ ilün]

*Şarāb-ı bīḡaş u sākī-i ḥoş dü dām-i rehend
Ki zīrekān-i cihān ez-kemendişān nerehend*

Maḥşül-i beyt: Çirksiz şarāb yaʕni bāde-i şāfi vü ḥāliş ve güzel sākī iki yol tuzağıdur ki cihānuñ zekāleri ve zīrekleri anuñ kemendinden ḳurtulamazlar. Yaʕ nī mey ü maḥbūb cemīʕ-i umūrda meşāliḥden kişiyi ʕavḳ ider. Ḥattā meşāyihdan çoḡı şūfilerine naşihat idermiş. Sākīnūñ şaḳalsuzlardan deyü tenbīh iderlermiş.

Beyt:

*Men erçi ʕāşıḳam u rind u mest nāmesiyāh
Hezār şükr ki yārān-i şeh̄r bī-günehend*

Maḥşül-i beyt: Egerçi ben ʕāşıḳ u bāde-nüş ve mest ü günāhkārem amma biñ şükr ki hemşehrī yoldaşlarımız bī-günāhlardur.

Beyt:

*Çadem menih be ħarābāt cuz be-şart-ı edeb
Ki sâkinân-i dereş maħremân-ı pâdişehend*

Maħşûl-i beyt: Meyhâneye çadem koma. Ya‘nî Keremullâh-ı edeb şartıyla zîrâ kâpısınũ sâkinleri ya‘nî kâpısında sâkin olanlar pâdişâhuñ maħremleridür.

Beyt:

*Cefâ ne şive-i dervîşîst ü râhrevî
Biyâr bâde ki in sâlikân ne merd-i rehend*

Maħşûl-i beyt: Cevrile cefâ dervîşlik ü sülûk şivesi ve tarîkası degüldür. İmdi bâde getür ki şûfiler şüretinden çıkub rindler şekline girelüm. Zîrâ bu zamânemizüñ ehl-i sülûk geçin[en]leri yol eri degüllerdür. Şüret uğrısıdur.

Beyt:

*Me-kon ki kevkebe-i dilberî şikeste şeved
Çü bendegân begurîzend ü çâkerân becehend*

Maħşûl-i beyt: Cevr [ü] cefâ eyleme. Zîrâ dilberleriñ ‘azameti ve revnâkı ya‘nî şınar. Çünki kullar [125b] kaçalar ve ħizmetkârlar kâkçalar ya‘nî kaçalar.

Beyt:

*Mebîn ħaķîr gedâyân-ı ‘ışķ râ k’in kovm
Şehân-ı bî-kemer u ħüsrevân-ı bî-külehend*

Maħşûl-i beyt: ‘ışķ gedâlarına ħaķâretle nazâr eyleme. Ya‘nî ‘âşıkları ħaķîr görme. Zîrâ bu tâ’ife bî-kemer pâdişâhlar ü bî-tâc sultânlardur. Ya‘nî zâhirde gedâlar amma ma‘nâda pâdişâhlardur.

Beyt:

*Be-ħüş bâş ki hengâm-i bād-ı istignâ
Hezâr ħarmen-i tã‘at be nîm cov nenihend*

Maḥşül-i beyt: Uş ile ‘aql ile ol ki bād-ı istignā vaqtinde ya‘nī cānān cānibinden ki bād-ı istignā esse biñ ḥarman ṭā‘ atı yarım arpaya almazlar. Ya‘nī ‘āşık cānibinden hezār niyāz u tevāzu‘ ve tezellül hiç nesne degül.

Beyt:

*Ġulām-ı himmet-i dürdi-keşān-ı yekrengem
Ne ān gürüh ki ezraḫ-ridā ü dil-siyehend*

Maḥşül-i beyt: Şeyḫ Maḥmūd ‘Attār’uñ mürīdlerinüñ himmeti ḫuliyum. Ezraḫ-puş u dil-siyeh Ḥasan’uñ dün-himmet mürīdlerinüñ ḫulı degülüm.

Beyt:

*Cenāb-ı ‘ışık bülend est, himmeti Ḥāfız
Ki ‘āşıkān reh-i bī-himmetān be ḫod nedihend*

Maḥşül-i beyt: Cenāb-ı ‘ışık bülenddür. İy Ḥāfız himmet eyle. Zirā ‘āşıklar himmetsüzlere ya‘nī dün-himmetlere kendi cānibine yol virmezler.

II. 1. 5. Ġazel-i Diğer -26

[Mefā‘ ilün / Fe‘ ilātün / Mefā‘ ilün / Fe‘ ilün]

*Çi mestiyest nedānem ki rü be mā āverd
Ki būd sākī vü in bāde ez kocā āverd*

Maḥşül-i beyt: Ne mestlikdür bilmezem ki bize müteveccih oldı. Ya‘nī bize bu mestānelik nereden geldi, kim idi sākī ve bu bade[y]i ḫanden getürdi.

Beyt:

*Çi rāh mīzened in muṭrib-i maḫām-şinās
Der-i miyān-ı ğazel ḫavl āşinā āverd*

Maḥşül-i beyt: Ne ‘acep perde çalar bu maḫāmāt u naḡamāt bilici muṭrib ki ğazel ortasında ya‘nī terennümātli ğazele meşğül iken āşinā ḫavli veyā āşinānuñ ḫavlini getürdi.

Beyt:

*Şabā be-ḥoş haberī hūdhūd-ı Süleymānest
Ki müjde-i ʔarab ez-gülşen sebā āverd*

Maḥşül-i beyt: Şabā haber iyilikiyle veyā haber iyilikinde ya‘ nī güzel haber virmede pe[y]k-i Süleymān’dur ki şādlık muştuluğını ʔabā’il gülşeninden getirür. Ya‘ nī Belʔıs’uñ Süleymān peygāmbere geldüğinden haber virür.

Beyt:

*Tu nīz bāde be-çeng ār u rāh-i şahrā gīr
Ki murğ-ı nağme-serā sāz-ı ḥoş-nevā āverd*

Mahsul-i beyt: Bu beyt nīz lafzıyla beyt-i sābıka ma‘ tūfdur. Ya‘ nī şabā çünki böyle muştuluk getir-di. Sen dağı bāde ele getir ve şahrā yolın ʔut. Ya‘ nī şahrāya seyrāna git. Zīrā nağme-serā ve nağme-perdāz murğ ḥoş-nevā sāz getir-di.

Beyt:

*Resīden-i gül ü nesrīn be ḥayr ü ḥūbī bād
Benefşe şād ü keş āmed, semen şafā āverd*

Maḥşül-ı beyt: Gül ü nesrīnün irişmesi ḥayrla ve güzellelikle olsun. Ya‘ nī faşl-ı bahar gelmesi mübārek u ḥüceste olsun. Şād u ḥurrem ve ḥūb geldi. Semen şafā getir-di.

Beyt:

*Dilā çü gönçe şikāyet zi kār-i beste me-kon
Ki bād-ı şubḥ nesīm-i girih-güşā āverd*

Maḥşül-i beyt: İy gönül gönçe gibi bağlanmış ve düğülmüş işden şikāyet eyleme. Zīrā şabāḥ yeli düğüm açıcı nesīm getir-di.

Beyt:

‘İlāc-i za‘ f-i⁸

⁸ Nūshada 34. gazele kadar olan kısım kopuktur. Kopan varak miktarı bilinemediğinden varak numaralandırılmasına kalınan yerden devam edilmiştir.

[126a]Hâfız şatma ya' nî Hâfız ' arz-ı kemâl u ma' rifet eyleme zîrâ bizüm de
kalemimizüñ dil ü beyânı var.

II. 1. 6. Ğazel-i Dîger-34

[Mef' ülü / Fâ' ilätü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün]

*Ez-dîde hün-ı dil heme ber-rüy-ı mâ reved
Ber-rüy-ı mâ zi dîde, ne bîni, çihâ reved*

Maḥşül-i beyt: Dîdeden hün-ı dil heb yüzimiz üzre gider. Ya' nî gözimizden
yüregimiz kıını heb yüzimiz üzre aḫar veya dâ'imâ yüzimiz üzre aḫar dimekdür.

Beyt:

*Mâ der-derün-ı sîne hevâyî nihufteim
Ber bâd eger reved dil-i mâ zân hevâ reved*

Maḥşül-i beyt: Biz sînemüz içinde bir hevâ gizlemişüz ki eger bizüm dilimiz
bâde giderse ol hevâdan gider.

Beyt:

*Ber-ḫâk-i râh-ı yâr nihâdîm rüy-i ḫ'îş
Ber-rüy-ı mâ revâst eger âşinâ reved*

Maḥşül-i beyt: Yârüñ yolu toprağına kendi yüzimizi ḫoduḫ, pes bizüm yüzimiz
üzre câ'izdür, eger âşinâ yürürse.

Beyt:

*Seylest âb-ı dîde vü ber her ki bugzered
Ger ḫod dileş zi seng buved, hem zi câ reved*

Maḥşül-i beyt: Gözüm yaşı bir seyldür ki her kimüñ üzerine uğrarsa egerçi
göñli taşdan ise de yirinden gider.

Beyt:

*Mâ râ be-âb-ı dîde şeb u rüz mâcerâst
Z'ân reh-güzer ki ber-ser-i küyeş çerâ reved*

Maḥşül-i beyt: Bizüm âb-ı dîdemüzle gice vü gündüz mâcerâmuz vardur. Andan ötüri ki cānānuñ ser-i kūyına niçün gider.

Beyt:

*Hürşid-i ḥāverī konend ez-reşk cāme çāk
Ger māh-ı mihr-perver-i men der-ķabā reved*

Maḥşül-i beyt: Maşrıķ güneşi cāmesini reşkden ve güniden çāk ider. Eger benüm mihr-i perver māhum ķabāya dāḫil ola. Ya‘ nī libas-ı fāḫire giye.

Beyt:

*Hāfız be kūy-ı mey-kede dāyım be-şıdķ-i dil
Çün şūfiyān-ı şavma‘ a-dār ez-şafā reved*

Maḥşül-i beyt: Hāfız meyḫāne maḫallesine şıdķ-ı dille dā‘imā şavma‘ a-dār şūfiler gibi şafādan gider.

II. 1. 7. Ğazel-i Diğer - 35

[Mefā‘ ilün / Fe‘ ilātün / Mefā‘ ilün / Fe‘ ilün]

*Çü dest der-ser-i zülfeş zenem, be-tāb reved
Ver āştī talebem, bā-ser-i ‘ itāb reved*

Maḥşül-i beyt: Çünki elümi zülfi ucına uram ıztırāba varur. Ya‘ nī zülfi ucuna kim yapışam incinür, eger barışmaķ taleb eylesem ser-i ‘ itāb varur.

Beyt:

*Çü māh-i nev reh-i nazzārgān-ı bī-çāre
Zened be-gūşe-i ebrū vü der-niķāb reved*

Maḥşül-i beyt: Māh-ı nev gibi bī-çāre nāzirlerüñ yolını gūşe-i ebrūsıyla urur ve niķāba varur.

Beyt:

*Şeb-i şarāb ḫarābem koned be-bīdārī
V’eger be-rüz şikāyet konem, be-ḫ āb reved*

Maḥşül-i beyt: Şarāb içilen gice uyanıklıqla ḥarāb ider. Ya‘nī yatub uyumaz ki biz de yatub uyuyavuz ve eger gündüz gice geçen mācerāyı ḥikāyet eylesem uyquya varur.

Beyt:

*Ṭarīḳ-i ışḳ pür-āşüb u fitne est iy dil
Beyufted ānki der-în rāh bā-şitāb reved*

Maḥşül-i beyt: ‘Işḳ yolu fitne vü ğavġādan toptoldur iy gönül. Sürçer ve düşer ol ki bu yolda ‘acele ile gider.

Beyt:

*Ḥubāb rā çü futed bād-ı naḥvet ender ser
Kulāhdāriyeş ender ser-i şarāb [126b] reved*

Maḥşül-i beyt: Ḥabāb ḥānuñ fetḥiyle şu kabarcığı ve zammıyla kara yılan. Naḥvet kibr ü ğurur, ḥabābuñ başına çünki kibr yeli esse ya‘nī düşe anuñ külāhdārlığı. Ya‘nī salṭanatı şarāb hevāsında gider.

Beyt:

*Dilā çü pīr şodī ḥüsn ü nāzükī me-furūş
Ki ĩn mu‘āmele der-‘ālem-i şebāb reved*

Maḥşül-i beyt: İy gönül çünki pīr olduñ, ḥüsn ü leṭāfet şatma. Zīrā ḥüsn ü nāzıklık şebāb u cüvānlıḳ ‘āleminde vāḳı‘ dur.

Beyt:

*Sevād-nāme-i mūy-i siyāh çün ṭay şod
Beyāz kem neşevd ger şad-intihāb reved*

Maḥşül-i beyt: Mūy-ı siyāh sevād-nāmesi ya‘nī müsveddesi çünki maṭvī oldu. Ya‘nī kara saçı ağardı, beyāzı eksilmez eger yüz intihāb vāḳı‘ olursa.

Beyt:

*Gedāyī-i der-i cānān be-salṭanat me-furūş
Kesī zi sāye-i ĩn der be-āfitāb reved*

Maḥşül-i beyt: Cānān apısınıuñ gedālđını pādişāhlđđā şatma. Bir kimesne bu apınıuñ gölgesinden güneşe varur mı?

Beyt:

*Merā be-‘ahd-şiken ħ‘āndī vü hemī tersem
Ki bā tu rüz-ı ıyāmet hemīn ħiṭāb reved*

Maḥşül-i beyt: Baña ‘ahd-şiken didüñ veyā beni ‘ahd-şikenlikle ouduñ. Ħāl-buki orarum ıyāmet güninde bu ħiṭāb saña vāı‘ ola.

Beyt:

*Ħicāb-ı rāh tūī Ħāfız, ez-miyān berħız
Ħoşā kesī ki der-īn rāh bī-ħicāb reved*

Maḥşül-i beyt: İy Ħāfız rāh-ı ‘ışuñ ħicābı sensin, aradan alk . Ya‘ nī ħicāb-ı rāh senüñ enāniyyetüñ ve ğururuñdur. Bunları aldur ki cānāna vāşıl olasın. Ne ħoşdur bir kimse bu yolda bī-ħicāb yürür.

II. 1. 8. Ğazel-i Dđger-36

[Mefā‘ ilün / Mefā‘ ilün / Fe‘ ülün]

*Müselmānān merā vatı dilī būd
Ki bā o goftemī ger müşkilī būd*

Maḥşül-i beyt: İy müselmānlar benüm bir vat bir göñlüm var idi ki aña söylerdüm. Eger bir müşkilüm olaydı ketm iderdüm.

Beyt:

*Dilī hem-derd ü yār[ī] maşlaat-bīn
Ki istizhār-i her ehl-i dilī būd*

Maḥşül-i beyt: Bir hem-derd göñül idi vü maşlaat görici bir yār idi ki her ehl-i dilüñ aralanıđđı idi.

Beyt:

*Men āşüfte rā der her belāyī
Refi-i ārdānī ābilī būd*

Maḥşül-i beyt: Ben āşüfteye her bir belāda bir refiḳ-i kārđān ḳābil idi.

Beyt:

*Be-girdābī çü mī-üftādem ez-çeşm
Be-tedbīreş ümīd-i sāḫilī būd*

Maḥşül-i beyt: Çünki eşk-i çeşmümden bir girdāba düşeydüm. Anuñ tedbīr sebebiyle sāḫil-i ümīdi olurdu.

Beyt:

*Zi men zāyi‘ şod ender kūy-ı cānān
Çi dāmen-gīr Yā Rab menzilī bud*

Maḥşül-i beyt: Benden zāyi‘ oldu kūy-ı cānānda Yā Rab ne ‘aceb dāmen-gīr menzil imiş. Kūy-ı cānān ki böyle dil anda kim oldu.

Beyt:

*Sirişkem der-ṭaleb dūr-hā çekānīd
Velī ez-vaşl-ı o bī-ḫāşılī būd*

Maḥşül-i beyt: Benüm gözüm yaşı dilüñ veyā cānānenüñ ṭalebinde dürrler aḳıtdı ammā anuñ vaşlından fā’ide bī-ḫāşıl oldu.

Beyt:

*Hüner bī-‘ayb-i ḫırmān nīst līken
Zi men maḫrūm-ter key sā’ilī būd*

Maḥşül-i beyt: Hüner maḫrūmluḳ ‘aybından ḫālī degüldür ammā benden maḫrūm-raḳ bir sā’il ḳaçan [127a] oldu.

Beyt:

*Bedīn mest-i perişān raḫmet ārīd
Kī ruzī kār-dānī kāmili būd*

Maḥşül-i beyt: Bu perişān meste raḫmet getürüñ. Zirā bir gün ve bir zamān bu kārđān kāmil idi.

Beyt:

*Merā tā ‘ışk ta‘līm-i suhen kerd
Hadîşem nükte-i her maḥfilī būd*

Maḥşül-i beyt: ‘Işk baña söz ta‘līm eyleyelden beri benüm sözüm her meclisün nüktesidür.

Beyt:

*Megū dîger ki Ḥāfız nüktedân-est
Ki mā dîdim muḥkem cāhilī būd*

Maḥşül-i beyt: Ḥāce ḥıṭāb-ı ‘ām tarîkıyla buyurırdı dime ki Ḥāfız nüktedândur. Zîrâ biz gördük muḥkem cāhil idi.

II. 1. 9. Ğazel-i Dîger-37

[Mef‘ ūlü / Mefā‘ ilün / Fe‘ ūlün]

*Yārem çü ḳadeḥ be-dest gîred
Bāzār-ı bütân şikest gîred*

Maḥşül-i beyt: Yārüm çünki ḳadeḥi eliyle ṭuta veyā elinde ṭuta bütler bāzārı, ya‘nī maḥbūblar revnaḳı şanma ṭutar.

Beyt:

*Der baḥr futādeem çü māhī
Tā yār merā be-şest gîred*

Maḥşül-i beyt: Māhī gibi deryāya düşmüşem, tā yār beni ḳullāb-ı zülf ile dutar.

Beyt:

*Herkes ki bedīd çeşm-i ū, goft
Kū muḥtesibī ki mest gîred*

Maḥşül-i beyt: Her kimse ki anuñ mestāne çeşmüni gördi didi ḳanı muḥtesib ki sarhoş ṭuta.

Beyt:

*Der pāş futādeem be zārī
Tā yār merā be-dest gīred*

Maḥşül-i beyt: Yārüñ ayağına düşmüşem zārılığla tā ki beni kendi eliyle tuta.

Beyt:

*Ḥurrem-dil ānki hem-çü Ḥāfız
Cāmī zi mey-i elest gīred⁹*

Maḥşül-i beyt: Ḥāfız’uñ gönli gibi mesrürdür ol kim mey-i elestden bir cām tuta.

II. 1. 10. Ğazel-i Dīger-38

[Mef ‘ ū lü / Fā ‘ i lā tün / Mef ‘ ū lü / Fā ‘ i lā tün]

*Der her hevā ki cuz berķ ender-ṭaleb ne-bāşed
Ger ḥırmenī be-sūzed çendān ‘aceb ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Her hevā ki ‘ışķ u maḥabbetüñ ṭalebindeki berķ ura. Ya‘nī berķ ola vü berķden ğayrı nesne olmaya eger ol hevāda maḥabbetde ‘āşıķuñ ḥırmenī vü-cūdī yanarsa ‘aceb degüldür.

Beyt:

*Murġi ki bā ğam-ı dil şod ülfetiş ḥāşıl
Ber şāḥsār-ı ‘ömreş berg-i ṭarab ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Bir murġ ki anuñ gönül ğamıyla ülfeti ḥāşıl ola ‘ömri budaqlığı üzre berg-i ṭarabı olmaz.

Beyt:

*Der kārḥāne-i ‘ışķ ez küfr nā-ġüzir-est
Āteş ki rā bī-sūzed ger Bū-Leheb nebāşed*

Maḥşül-i beyt: ‘ışķ kārḥānesinde ya‘nī ‘ālem-i şun‘i ilāhīde ehl-i küfürden lāzımdur. Ya‘nī ehl-i küfr gerekdür, zīrā cehennem kimi yaķardı eger Ebū Leheb ü Ebū Cehl ve bunlaruñ emşāli müşrikler olmasa.

⁹ Der-kenar

Beyt:

*Der kiş cān-fürüşān fazl u edeb nebāyed
Īn-cā neseb ne gunced¹⁰ ān-cā ḥaseb nebāşed*

Maḥşūl-i beyt: ‘Uşşāk cān fürüşān mezḥebinde fazl u edeb rindliğedür, zīrā bu rindliğde neseb da‘ vāsı şıgmaz ve kiş ü mezheb cān fürüşānda ḥeseb.

Beyt:

*Der maḥfilī ki ḥūrşīd ender şumār zerrest
Ḥod-rā be-zerk dāden şarḫ-ı edeb ne-bāşed*

Zerrest aşlında zerre est idi hā’ile hemze-i müştelibe zarūreten vezin için ḥazf olındı. Niteki nizāmī leyl[i] vü mecnūnunda ḥazf eylemişdür.

Beyt:

*Der-bend güşāden-i ḥazīnem
Tersem zi kilid-i āb-kīnem*

Aşlında ḥazīneem idi ve āb-gīneem idi

Maḥşūl-i Beyt: Bir meclisde [127b] güneş zerre ‘adādindedür. Ol meclisde kendüyi ulu görmek edeb degüldür.

Beyt:

*Mey ḥor ki ‘ömr-i sermed ger der-cihān tevān yaft
Cuz bāde-i behiştī hiçes sebeb nebāşed*

Maḥşūl-i beyt: Bāde iç ki eger dünyāda sermedī ‘ömr bulmaḫ mümkin ise bāde-i behiştiden ḡayrı aña hiç sebeb olmaz.

Beyt:

*Hāfiz vişāl-i cānān bā çün tu teng-destī
Rūzī şevd ki bā-ān peyvend şeb nebāşed*

¹⁰ Yazmada ‘’ gunced u’’ şeklindedir.

Maḥşül-i beyt: İy Hâfız cānān vaşlı senüñ gibi faķire bir gün müyesser olur ki ol güne gice muttaşıl olmaya. Ya‘ nī āhiretde ki anda gice olmaz.

II. 1. 11. Ğazel-i Diğer -39

[Fe ‘ i lā tün / Fe ‘ i lā tün / fe ‘ i lā tün / Fe ‘ i lün]

[Fā ‘ i lā tün

Fa‘ lün]

Sākī er bāde ezīn dest be cām endāzed
‘Ārifān rā heme der şurb-i müdām endāzed

Maḥşül-i beyt: Sākī eger bāde[y]i bunuñ gibi cāma ıoldurur. Cemi‘ ān ‘ārifleri şurb-ı müdāma düşürür.

Beyt:

V‘er çünin zīr-i ḥam-ı zülf nihed dāne-i ḥāl
İy besā murğ-ı ḥired rā ki be dām endāzed

Maḥşül-i beyt: Ve eger cānān ḥam-ı zülfı altına buncalayın ya‘ nī bu vechile ve bu üslūba dāne-i ḥālī vaz‘ iderse katı çok murğ-ı ‘aqlı ki duzağa düşürür.

Beyt:

İy hoşā ḥālet ān mest ki der pāy-ı ḥarīf
Ser u destār nedāned ki ḳudām endāzed

Maḥşül-i beyt: İy yār ne hoşdur ol mestüñ ḥāleti ki cānānuñ ayağına ser u destārını bilmeye kañısını ata.

Beyt:

Zāhid-i ḥām ṭama‘ ber-i ser-i [128a] inkār be-māned
Puḥte gerded çü nazar ber mey-i ḥām endāzed

Maḥşül-i beyt: Ḥām ṭama‘ lı zāhid ‘āşıqlara ve rindlere inkār üzre ıaldı. Ammā puḥte olur. Çünki mey-i ḥām üzre nazar şala. Ya‘ nī nazar idüb iltifāt eyle.

Beyt:

Rüz der kesb-i hüner gūş ki mey ḥorden-i rüz

Dil çün āyine der zeng-i zulām endāzed

Maḥşül-i beyt: Gündüzün hüner-kesbine sa‘ y idüb de içme, zîrâ gündüzün bâde içmek āyine gibi şâf u pâķ gönüñüni zulmete bırağur.

Beyt:

*Ān zemān vaķt-i mey-i şubḥ-ı furūğest ki şeb
Gird her-gāh-ı ufuk perde-i şām endāzed*

Maḥşül-i beyt: Şubḥ ḥayāli meyin vaķtı ol zamāndur ki gice qarañluğı ḥar-gāh-ı ufuk tarafına perdesini şala.

Beyt:

*Bāde bā-muḥtesib-i şehr ne-nūşî zinhār
Be-ḥored bādeet u seng be-cām endāzed*

Maḥşül-i beyt: Hıṭāb-ı ‘āmile buyurur: Zinhār şehr muḥtesibiyle bâde içme zîrâ şarābuñ içer ve qadehüñe taş atar.

Beyt:

*Hāfiżā ser zi kuleḥgūşe-i ḥūrşid ber ār
Baḥtet er ķur‘ā be-dān māh-ı temām endāzed*

Maḥşül-i beyt: İy Hāfiż başuñ külāh köşesinden çıkar. Eger ṭāli‘ üñ ol māh-ı tamām gibi cānāna ķur‘ā şalarsa.

II. 1. 12. Ğazel-i Diğer -40

[Fe ‘ i lā tün / Fe ‘ i lā tün / fe ‘ i lā tün / Fe ‘ i lün]

[Fā ‘ i lā tün

Fa‘ lün]

*Müjde iy dil ki diğer bād-ı şabā bāz āmed
Hüdhüd-i hoş-ḥaber ez taraf-ı Sebā bāz āmed*

Maḥşül-i beyt: İy gönül muşt[u]luķ ki bād-ı şaba girü geldi. Anı ḥaberi hüdhüd taraf-ı sebādan yine geldi. Ya‘ nî muşt[u]luķ ki qabl-i cānāndan berid-i hoş-ḥaber geldi.

Beyt:

*Ber-keş iy murğ-ı seher nağme-i Dāvūdī bāz
Ki Süleymān-ı gül ez taraf-ı hevā bāz āmed*

Maḥşül-i beyt: İy murğ-ı seher gene nağme-i Dāvūdī çek. Ya‘nī terennümāt u nağmāta başla. Zīrā gül-i Süleymānī yine taraf-ı hevādan geldi, nüzül eyledi.

Beyt:

*Lāle bŷy-ı mey-i nŷşīn beşenīd ez dem-i şubḥ
Dāğ-ı dil bŷd, be-ŷmmīd-i devā bāz āmed*

Māḥşül-i beyt: Lāle tatlı şarāb kokusın dem-i şubḥdan işitdi, yüregi tağlı idi. Devā vŷ dermān ŷmmīdiyle geldi.

Beyt:

*‘Ārifī ku ki koned fehm-i zebān-ı sŷsen
Tā be-porsed ki çerā ref t u çerā bāz āmed*

Maḥşül-i beyt: Qanı bir ‘ārif ki sŷsenŷn dilini fehm eyleye. Şora ki niçŷn gitdi vŷ niçŷn girŷ geldi.

Beyt:

*Çeşm-i men der pey-i ān kāfile bes āb keşīd
Tā be gŷş-ı dilem āvāz-ı derā bāz āmed*

Maḥşül-i beyt: Benŷm çeşmŷm kāfile-i cānān ardınca çok ş u çekdi, ya‘nī çok girye vŷ bŷkā eyledi. Tā ki gönlŷm qulağına çañ āvāzı geldi.

Beyt:

*Merdumī kerd u kerem, baḥt-ı Ḥudā-dād be men
Kān bŷt-ı seng-dil ez behr-i Ḥudā bāz āmed*

Maḥşül-i beyt: Benŷm baḥt-Ḥudā-dādum baña merdŷmlŷk ŷ kerem eyledi, ol seng-dil bŷt Allāh içŷn girŷ geldi.

Beyt:

*Gerçi Hâfız [128b] der-i renciş zed u peymân beşkest
Lutf-ı ü bîn ki be-şulh ez der-i mâ bâz âmed*

Maḥşül-i beyt: Gerçi bâb-ı rencişi Hâfız kaḫdı ve ‘ahd u peymâni Hâfız şıdı. Ol cānānuñ luṭfunı gör ki ḫapumuzdan şulh ile geldi. Ba‘zı nüshada mısrā‘-ı evvel böyle vāḫı‘ dur:

Gerçi mâ ‘ahd-ı şikestīm güneh-Hâfız kerd

II. 1. 13. Ğazel-i Diger-41

[Mef‘ü lü / Me fâ‘i lün / Fe‘ü lün]

*Gül bî-ruḫ-i yâr hoş ne-bāşed
Bî-bāde bahâr hoş ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Yârüñ ruḫunsuz gülü hoş olmaz. Yârüñ didârı bile olmaduḫca ve bādesiz bahâr hoş olmaz.

Beyt:

*Ṭarf-ı çemen u hevâ-yı bustân
Bî-lāle-‘ izâr hoş ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Çemen cāyını vü hevâ-yı bustân seyri lāle-‘ izârsız hoş olmaz.

Beyt:

*Bâ yâr-i şeker-leb-i gül-endām
Bî-būs u kinâr hoş ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Şeker tutaḫlı, gül bedenli yâr ile olmaḫ būs u kinârsız hoş olmaz.

Beyt:

*Raḫşiden-i serv ü ḫālet-i gül
Bî-şavt-ı hezâr hoş ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Servüñ raḫḫaşlıḫı ve gülüñ leṭāfet ü ḫāleti şavt-ı bülbülsüz hoş olmaz.

Beyt:

*Her naqş ki dest-i ‘aql bended
Cuz naqş-ı nigâr hoş ne-bâşed*

Maḥşûl-i beyt: Her naqş ki ‘aql eli bağlar nigâruñ naqşından gayrı hoş naqş olmaz.

Beyt:

*Bâğ u gül ü mül hoşest lîkin
Bî-şoḥbet-i yâr hoş ne-bâşed*

Maḥşûl-i beyt: Bâğ u gül ü mül hoşdur ammâ yârüñ şoḥbetsizi hoş olmaz.

Beyt:

*Cân naqd-i muḥakḳar est Ḥâfîz
Ez behr-i nişâr hoş ne-bâşed*

Maḥşûl-i beyt: İy Ḥâfîz cân bir ḥakîr ü zelîl naqddür. Cânân yolına nişâr için hoş degül.

II. 1. 14. Ğazel-i Diğer-42

[Mef ‘ü lü / Fâ ‘i lâ tü / Me fâ ‘i lü / Fâ ‘i lün]

*Düş âgehî zi yâr-ı sefer kerde dâd bād
Men nîz dil be-bād dehem herçi bād bād*

Maḥşûl-i beyt: Dün gice sefere varmış yârdan, bād aña âgâhlık virdi, ben daḥı göñlimi bâda muşt[u]luḳ virürüm her ne olursa olsun.

Beyt:

*Kârem bedân resîd ki hem-râz ḥod konem
Her şâm berç-i lâmi‘ u her bâmdâd bād*

Maḥşûl-i beyt: İşim aña erişdi ki kendüme muşâḥib ü hem-râz idüm. Her aḥşâm berç-i lâmi‘ ḥâşıl te’sîr-i ‘ışḳ cânândan bir ḥadde vardı ki şubḥ u aḥşâm işüm âh u nâle ve feryâd u fiğândur.

Beyt:

*Der çin-i turre-i tu dil-i bî-ḥifāz-ı men
Hergiz ne-goft mesken-i me 'lūf yād bād*

Maḥşül-i beyt: Señün çin-i turrenda benüm gayretsüz gönlüm hergiz dimedi. Vaṭan-ı aşlı yādumda olsun.

Beyt:

*İmrüz kadr-i pend-i 'azizān şināḥtem
Yā Rab revān-ı nāşih-i mā ez tu şād bād*

Maḥşül-i beyt: 'Azizlerün pendü vü naşihātınun kadrini bu gün bildüm. Yā Rab bize naşihat eyleyenün rüḥı şād olsun.

Beyt:

*Ḥün şod dilem¹¹ be-yād-ı tu hergeh ki der-çemen
Bend-i kabā-yı gonce-i gül mī-guşād bād*

Maḥşül-i beyt: Yüreğim kan oldu seni anmak sebebiyle [129a] her vaḳt ki çemende gül goncasınun bendini bād açardı.

Beyt:

*Ṭarf-ı külāh-ı şāhid-i büt āmed be-yād-ı men
Āncā ki tāk-ber-ser-i nergis nihād bād*

Maḥşül-i beyt: Senün pādişāhāne külāhuñ ucı ḥatırma geldi. Ol yerdeki bād nergisün başı üzre tāk ḳodı.

Beyt:

*Ez-dest refte būd vücūd-ı za'if-i men
Subḥ-dem be-büy-ı zülf-i tu cān-bāz dād bād*

Maḥşül-i beyt: Benüm vücūd-ı za'ifüm elden gitmiş idi, şabāḥ vaḳtinde senün zülfün büyü sebebiyle bād girü baña cān virdi.

¹¹ Yazmada "Dil-i ḥün şodem" şeklindedir

Beyt:

*Hāfiz nihād-i nîk-i tu kâmet ber âvered
Cānhā fedā-yı merdum-ı nîkū-nihād bād*

Maḥşül-i beyt: İy Hāfiz senüñ nîk-nihāduñ murāduñı ḥāşıl ider. Cānlar merdum-ı nîkū-nihāda fedā olsun.

II. 1. 15. Ğazel-i Diger- 43

[Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün]

[Fā ‘i lā tün Fā ‘ lün]

*Hüsrevā gūy-ı felek der ḥam-ı çevgān-ı tu bād
Sāḥat-ı kevn u mekān ‘arşa-yı meydān-ı tu bād*

Maḥşül-i beyt: İy pādişāh gūy-ı felek senüñ ḥam-ı çevgānında olsun. Kevn ü mekān sāḥatı ya‘ nî tamām yerüñ yüzi senüñ sarāyuñ ortasınuñ meydānı olsun.

Beyt:

*Heme āfāk girift ü heme eṭrāf küşād
Sît-i ḥalq-ı tu ki peyveste nıgeh-bān-ı tu bād*

Maḥşül-i beyt: Cemî‘-i āfākı tıtdı ve taşarruf eyledi ve cemî‘-i eṭrāfı açdı ve fetḥ itdi. Ya‘ nî tamām-ı ‘ālemi ḳabza-ı taşarrufuna aldı, senüñ ḥulḳuñ ḥāy u āvāzı ki dā‘imā senüñ gözcüñ ve bekcüñ ola.

Beyt:

*Zülf-i ḥātūn-ı zafer şifte-i perçem-i tust
Dīde-i fetḥ-i ebed ‘āşık-ı cevlān-ı tu bād*

Maḥşül-i beyt: Zülf-i ḥātūn-ı zafer senüñ tūguñ perçeminüñ āşüftesi ve dīvānesidür ki andan zafer hergiz mufāraḳat eylemez. Dīde-i fetḥ-i mü‘ebbed¹² senüñ cevlān u ḥareketüñe ‘āşık olsun.

Beyt:

İy ki inşā-i ‘Uṭārid şıfat-ı şevket-i tust

¹² dīde-i fetḥ-i mü‘ebbed: fetḥ-i mü‘ebbed dīde

‘Aql-ı küll çāker-i tuğrā-keş-i dīvān-ı tu bād

Maḥşül-i beyt: İy şol pādişāh ki ‘Utāridüñ inşası senüñ şıfatuñ ve şevketüñ şıfatıdır. Ya‘nī senüñ şevket ü ‘azametüñ meddāhıdır. ‘Aql-ı küll senüñ dīvānuñ nişāncısınunñ hizmetkārı olsun.

Beyt:

*Ṭayre-i cilve-i ṭübī-ḳadd çün serv-i tu şod
Ġayret-i ḳuld-ı berīn sāḫat-i eyvān-ı tu bād*

Maḥşül-i beyt: Sebeb-i ğazab-ı cilve-i ṭübī senüñ serv gibi ḳaddüñ oldı. Zīrā ṭübīnünñ cilvesi aña öykünmez. Senüñ eyvānuñ meydānı firdevs-i a‘lānuñ ğayretine sebeb olsun.

Beyt:

*Ne betenhā ḫeyevānāt u nebātāt u cemād
Herçi der ‘ālem-i emr est be-fermān-ı tu bād*

Maḥşül-i beyt: Yalnız ḫeyevānāt u nebātāt u cemādāt degül, belki her nesne ki ‘ālem kün fe-ḳāndadur, senüñ emr ü fermānuñda olsun.

Beyt:

*Hāfız-ı ḫaste be-iḫlāş senā-ḫ’ān-ı tu şod
Luṭf-ı ‘āmm-ı tu şifā-baḫş senā-ḫ’ān-ı tu bād*

Maḥşül-i beyt: Ḫaste Hāfız şafā-yı hātır u iḫlāş-ı bātınla senüñ senā-ḫ’ānuñ oldı. Pes senüñ luṭf-ı ‘āmm u şāmilüñ [129b] senā-ḫ’ānuñ şifā-baḫşı olsun.

II. 1. 16. Ġazel-i Dīġer – 44

[Mef ‘ü lü / Fā ‘i lā tü / Me fā ‘i lü / Fā ‘i lün]

*Sākī ḫadīş-i serv u gül u lāle mī-reved
Vīn baḫş bā-şelāşe-i ġassāle mī-reved*

Maḥşül-i beyt: İy sākī serv ü gül ve lāle müşāḫabeti vāḳı‘ oluyor. Pes bu baḫş ve bu müşāḫabet şelāşe-i ġassāl ile ya‘nī bāde ile vāḳı‘ olsun.

Beyt:

*Mey-ħor ki nev ʿarūs-ı çemen ħadd-ı ħüsn yāft
Kār īn zamān zi ŧan ʿat-ı dellāle mī-reved*

Maħşül-i beyt: Ĥāce mezkūr sākīye ħitāb idüb buyurur: İy sākī mey iç ki çemen nev ʿarūsı kemāl u cemāl buldı. Bu zamānda iş meşşāta ŧan ʿatından gider.

Beyt:

*Şekker-şiken mī-şevend heme tūtīyān-ı Hind
Zīn ŧand Pārsī ki be Bengāle mī-reved*

Maħşül-i beyt: Cemī ʿ-i Hind tütīleri şeker-şiken ü şeker ħor olurlar. Bu ŧand Fārsiden ki Bengāleʿye gider.

Beyt:

*Ṭayy-i mekān be-bīn u zemān der sülük-i ŧi ʿr
Kīn tıfl-ı yek-şebe reh-i yek sāle mī-reved*

Maħşül-i beyt: Ṭayy-i zamān u ṭayy-i mekān gör sülük-ı ŧi ʿrde ki bu bir gicelik tıfl bir yıllık yola gider

Beyt:

*Ān çeşm-i cāduvāne-i ʿābid-firīb bīn
Keş ŧārvān-i siħr zi-dunbāle mī-reved*

Maħşül-i beyt: Ol ʿābid aldacıyı cāduvāne çeşm-i cānānı gör, seyreyle. Siħr ŧārvānı ardınca gider.

Beyt:

*Ĥoy kerde mī-ħırāmed u ber ʿārız-ı semen
Ez şerm-i rüy-ı o ʿaraŧ-ı jāle mī-reved*

Maħşül-i beyt: Cānān dürtünüb şalınur, ħālbuki semenüñ ʿārızı üzre cānānuñ rüyü ħicābından jāle ʿaraŧı gider.

Beyt:

*Ez reh-i me-rov be-ʿişve-i dünyā ki īn ʿacüz
Mekkāre mī-nişīned u muħtāle mī-reved*

Maḥşül-i beyt: Yoldan gitme dünyâ firîbi sebebiyle, zirâ bu ‘acûz dünyâ mekkâre oturur ve muhtâle yürür.

Beyt:

*Çün Sâmirî me-bâş zer dîd ez ḥarî
Mûsî behişt u ez pey-i gevsâle mî-reved*

Maḥşül-i beyt: Sâmirî gibi olma ki altun gördi ve eşekliğinden Mûsâ’yı terk itdi ve buzağı ardınca yürür.

Beyt:

*Bâd-ı bahâr mî-vezed ez gül-sitân-ı şâh
Vez jâle bâde der ḳadeh-i lâle mî-reved*

Maḥşül-i beyt: Şahuñ gülistânından bahâr yeli esiyor, ve daḥı ḳadeh-i lâleye jâleden bâde gider.

Beyt:

*Hâfız zi-şevḳ-ı meclis-i sulţân Ğiyâş-ı dîn
Hâmuş me-şev ki kâr-ı tu ez nâle mî-reved.*

Maḥşül-i beyt: İy Hâfız Sulţân Ğiyâşeddînüñ meclis-i şevḳinden ḥâmûş olma ki senüñ işüñ nâle vü feryâd ve fiğândan ḥâşıl olur.

II. 1. 17. Ğazel-i Diger-45

[Müf te ‘ilün / Fâ ‘i lün / Mü fâ ‘a le tün / fa‘]

*Ber ser-i ânem ki ger zi dest ber âyed
Dest be-kârî zenem ki guşşa ser âyed*

Maḥşül-i beyt: Ol ârzü üzre[y]em ki eger elümden gelürse bir iş uram ki guşşa vü ğam ğâyete ve pâyâna gele.

Beyt:

*Münazzar-ı dil nîst cây-i şoḥbet-i aĝyâr
Dîv çü birün reved firîşte der âyed*

Maḥşül-i beyt: Göñül nazār-gāhı ve seyrān-gāhı [130a] ezdād şoḥbet idecek yer degül. Zīrā ma^ç lūmdur, çünkü şeytān taşra çıka, firişte içerü girer dimekdür.

Beyt:

*Şoḥbet-i ḥükkām zulmet-i şeb-i yeldāst
Nūr zi-Ḥūrşid ḥ^çāh bū ki ber āyed*

Maḥşül-i beyt: Ḥākimlerüñ muşāḥabeti şeb-i yeldā karañluğıdır. Zīrā zulüm-den ve ^çavānlığdan ḥālī degüllerdür. Pes nūr-ı Ḥūrşid'den dile umulur ki ḥāşıl ola.

Beyt:

*Ber der-i erbāb-ı bī-mürüvvet-i dünyā
Çend nişinī ki ḥ^çāce key beder āyed*

Maḥşül-i beyt: Dünyānuñ erbābı mürüvetsüz devletinüñ kapusunda nice bir oturursın ki ḥ^çāce kaçan taşra çıkar deyü.

Beyt:

*Terk-i gedāi me-kon ki genc be-yābī
Ez nazār-ı reh-revī ki der nazār āyed*

Maḥşül-i beyt: Tālibliğı terk eyleme ki fażl u feyż ḥazīnesini bulasın. Bir sāli-küñ nazārından ki nazār ki gele.

Beyt:

*Şālih u tālih metā^ç-ı ḥ^çiş numūdend
Tā ki ḳabūl üfted ü ki der nazār āyed*

Maḥşül-i beyt: ^çĀşık-ı şādık u müdde^ç ī-i kāzib cānāna metā^ç ların gösterdiler. ^çAcabā kim ḳabūl vākı^ç olur.

Beyt:

*Bülbül-i ^çāşık, tu ^çömr ḥ^çāh ki āḥir
Bāğ şevved sebz ü şāḥ-ı gül ber āyed*

Maḥşül-i beyt: İy bülbül ^çāşıkşan ^çömr iste ki elbette ^çākıbet bāğ-ı sebz olur ve şāḥ-ı gül ḥāşıl gelür.

Beyt:

*Ġaflet-i Hâfız der-în serâçe ‘aceb nîst
Her ki be meyhâne refî bî-ħaber âyed*

Maħşûl-i beyt: Bu sarâyıcıktan Hâfız ġafleti ‘acep degüldür. Zirâ her kimse ki meyhâneye vardı elbet bî-ħaber gelür.

II. 1. 18. Ġazel-i Dîġer- 46

[Me fâ ‘î lün / Me fâ ‘î lün / Fe ‘û lün]

*Cemâlet âfitâb-ı her nazâr bād
Zi ħübî rüy-ı ħübet ħübter bād*

Maħşûl-i beyt: Senüñ cemâlün her nazâr ki güneşi olsun. Pes nice ki kamer şemsden nür alur. Her nazâr senüñ güneş yüzünden nür alsun, imdi senüñ rüy-ı ħübuñ ġünden güne ziyâde olsun. Bir mertebe ki ħübluġ vaşından ħübraġ olsun.

Beyt:

*Hümâ-yı zülf-i şâhîn-şehperet rā
Dil-i şâhân-ı ‘âlem zir-i per bād*

Maħşûl-i beyt: Senüñ şâhîn-şehperâ zülfün hümâsınuñ ‘âlem pâdişâhlarınıñ ġöñli ħanadı altında olsun.

Beyt:

*Kesî kû beste-i zülfet ne-bâşed
Çü zülfet derhem ü zir ü zeber bād*

Maħşûl-i beyt: Her kimse ki senüñ zülfün bestesi olmaya, senüñ zülfün gibi derhem ve zir ü zeber olsun.

Beyt:

*Dilî kû ‘âşık-ı rüyet ne-bâşed
Hemişe ġarġa der ħün-i ciger bād*

Maħşûl-i beyt: Şol bir ġöñül ki ‘âşık-ı rüyüñ olmaya. Ya‘nî saña ta‘lık u ta‘aş-şuġ olmaya. Dâ’imâ ħün-i cigere ġarġ olsun.

Beyt:

*Bütâ çün gamze 'et nâvek feşâned
Dil-i mecrûh-ı men pîşeş siper bād*

Maḥşûl-i beyt: İy büt çunki senüñ gamzeñ nâvek saça. Ya' nî oqlarını döke dâne, mecrûh gönlüm, öñinde kalkan olsun.

Beyt:

*Çü la' l-i şekkerînet bûse baḥşed
Mezâk-ı cân-ı men zû pür-şeker bād*

Maḥşûl-i beyt: Çunki senüñ şeker gibi la' l-i lebüñ bûse bağışlaya, benüm cānum mezâkı senüñ şekere menşüb [130b] la' linden pür-şeker olsun.

Beyt:

*Merâ ez tust herdem tâze 'ışķı
Turâ her sâ' atî ḥüsn[î] dîger bād*

Maḥşûl-i beyt: Benüm senden her dem ve her nefes bir tâze 'ışķum, senüñ her bir sâ' atde bir özge ve gayrî ḥüsnüñ ve güzelligüñ olsun.

Beyt:

*Be cân müştâk-ı rûy-ı tûst Hâfiz
Turâ der ḥâl-i müştâkân nazar bād*

Maḥşûl-i beyt: Hâfiz cānla senüñ rûyuña müştâkdur, müştâklar ḥâline senüñ nazaruñ olsun.

II. 1. 19. Ğazel-i Diğer-47 (1)

[Mef' 'ü lü / Me fâ 'î lün / Fe 'ü lün]

*Ḥüsn-i tu hemîşe der füzün bād
Rûyet heme sâle lâle-gün bād*

Maḥşûl-i beyt: Senüñ ḥüsnüñ dâ'imâ ziyâde olsun ve yüzüñ dükeli yıl, lâle renkli olsun.

Beyt:

*Ender ser-i men ḥayâl-i 'ışķet
Her rûz ki hest der füzün bād*

Maḥşül-i beyt: Benüm başumda senüñ ‘ ışkuñ ḥayāli her gün ki vardur, artmada olsun.

Beyt:

*Ḳadd-i heme dil-berān-ı ‘ ālem
Der ḥizmet-i ḳāmetet çü nün bād*

Ba‘ zı nüshada:

Piṣ-i elif-i ḳadet çü nün bād

Ve ba‘ zısında çü nün yerine nigün vāḳı‘ dur.

Maḥşül-i beyt: ‘ Ālemüñ cemī‘ -i dilberlerinüñ ḳaddi senüñ ḳāmetüñ öñinde nün gibi olsun

Beyt:

*Her serv ki der çemen ber āyed
Piṣ-i elif-i ḳadet nigün bād*

Maḥşül-i beyt: Her serv ki çemende peydā ola, senüñ elif gibi ḳaddüñ ḳatında nigün olsun.

Beyt:

*Çeşmī ki ne fitne-i tu bāşed
Ez gevher-i eşk-i baḥr-ı ḥün bād*

Maḥşül-i beyt: Bir göz ki senüñ meftūnuñ olmaya eşk-i gevherinden ğarḳ-ı ḥün ve baḥr-ı ḥün olsun.

Beyt:

*Çeşm-i tu zi behr-i dil-rubāī
Der kerdan-i sihr zū-fünün bād*

Maḥşül-i beyt: Senüñ çeşmüñ gönül ḳapmağçün sihr eylemede zū-funün olsun.

Beyt:

Hercā ki dilīst der ğam-ı tu

Bî-şabr u qarār u bî-sükün bād

Maḥşül-i beyt: Her yerde ki ıışka ve muḥabbete kâbil bir dil vardur. Senüñ gamuñda bî-şabr u bî-qarār ve bî-sükün olsun.

Beyt:

*Her dil ki zi-hecr-i tu ne-süzed
Ez ḥalka-ı vaşl-ı tu birün bād*

Maḥşül-i beyt: Her gönül ki senüñ hicrinde yanmaya senüñ vaşluñ ḥalkasından taşra olsun.

Beyt:

*La‘l-i tu ki hest cān-ı Ḥāfız
Dür ez leb-i her ḥasis-i dūn bād*

Maḥşül-i beyt: Senüñ la‘l gibi kırmızı dudaguñ ki Ḥāfız’uñ cānidur. Her ḥasis ü dūnuñ lebinden ırağ olsun.

II. 1. 20. Ğazel-i Diğer-47

[Me fā‘i lün / Fe ‘i lā tün / Me fā‘i lün / Fe ‘i lün]

*Tenet be-nāz ṭabībān niyāz-mend me-bād
Vücūd-ı nāzuket āzurde-i gezend me-bād*

Maḥşül-i beyt: Senüñ tenüñ eṭibbā nāzına muḥtāc olmasun. Nazuñ vücūdında zāraruñ āzurdesi olmasun.

Beyt:

*Selāmet-i heme āfāk der selāmet-i tüst
Be hiç ‘ārize şaḥş-ı tu derd-mend me-bād*

Maḥşül-i beyt: Cemī‘-i ‘ālemüñ selāmeti senüñ selāmetüñdedür. Senüñ vü cūd-ı şerīfüñ bir ‘ārıza ile bir marazla ve derdli ve zaḥmetli olmasun.

Beyt:

*Cemāl-i şüret ü ma‘nī zi yümn-i şıḥḥāt-i tust
Ki zāhıret dojem u bātınat nejend mebād*

Maḥşül-i beyt: Ḥüsn ü cemāl ve şüret ü ma‘nā senüñ mübārek şihhātüñden dūr.
Pes imdi zāhirüñ marazdan ve ḳayğudan şolmuş ve bāḫunuñ[131a]ḳayğulı olmasun.

Beyt:

*Der-în çemen çü der āyed ḥazān be yağmayī
Reheş be-serv-i sehī-ḳāmet-i bülend me-bād*

Maḥşül-i beyt: Çünki bu dünyā çimenine ḥazān yağmacılığla güle ol ḥazāna
toğru bülend ḳāmetli serv cānibine yol olmasun.

Beyt:

*Der-ān maḳām ki ḥüsn-i tu cilve aḡāzed
Mecāl-i ḫa‘ne-i bed-bīn ü bed-pesend me-bād*

Maḥşül-i beyt: Ol maḳāmdaki senüñ cemālüñ cilve başlaya, bed-bīn ü pesend
düşmenüñ ḫa‘nına mecāl olmasun.

Beyt:

*Her ān ki rüy-ı çü māhet be-çeşm-i bed bīned
Be-cuz ber āteş-i ḡam cān-ı u sipend me-bād*

Maḥşül-i beyt: Her ol kimse ki senüñ ay gibi yüzüne yaramaz gözle baḳa, ḡam
āteşinden ḡayrı nesnenüñ üzerine anuñ cānı sipend olmasun.

Beyt:

*Şifā zi gofte-i şekker-feşān-i Ḥāfız cūy
Ki ḫācetet be-‘ilāc-ı gulāb u ḳand me-bād*

Maḥşül-i beyt: Ḥāce marīz olan dostuna ḫiḫāb idüb buyurur: Şifāyı, Ḥāfız’uñ
şekker-feşān kelāmuñdan iste ki ‘ilāc-pezir olasın. Tā ki gulāb vaḳtinde, ya‘nī gulāb
u ḳand ‘ilācına muḫtāc olmayasun.

II. 1. 21. Ğazel-i Diğer- 48

[Mef‘ūlü / Me fā‘ilün / Fe‘ūlün]

*Ānkes ki be-dest cām dāred
Sulḫānī-yi Cem müdām dāred*

Maḥşül-i beyt: Ol kimse ki elinde cām tutar, dā'imā Cem pādişāhlığını tutar.

Beyt:

*Ābī ki Hızr ḥayāt ez-ū yāft
Der meykede cū ki cām dāred*

Maḥşül-i beyt: Bir şu ki Hızr elinden ebedī ḥayāt buldı. Ol şuyı meyḥānede iste ki cām tutar.

Beyt:

*Ser-rişte-i cān be-cām bugzār
Kīn rişte ez-ū nizām dāred*

Maḥşül-i beyt: Cān riştesini cāma қо. Zirā bu rişte-i cānuñ intizāmı cām-ı bādedendür.

Beyt:

*Mā vü mey ü zāhidān u taqvā
Tā yār ser-i kudām dāred*

Maḥşül-i beyt: Biz meyleyiz, zāhidler taqvā iledür. Ya'nī bizim meyl ü maḥabbetimiz meye ve zāhidlerüñ taqvāya 'acabā yār қаңısına meyl ü maḥabbet tutar.

Beyt:

*Bīrūn zi leb-i tu sākiyā nīst
Der devr kesī ki kām dāred*

Maḥşül-i beyt: İy sāki senüñ lebünden taşra yoқdur. Devrde ve zamanda bir kimse ki kām-vār ola.

Beyt:

*Nergis heme şivehā-yı mestī
Ez çeşm-i hoş tu vām dāred*

Maḥşül-i beyt: Nergis hemişe cemī'ān mestlük şivesini güzel çeşmünden ödünç tutar.

Beyt:

*Zikr-i ruḥ u zülf-i tu dilem rā
Virdist ki şubḥ u şām dāred*

Maḥşül-i beyt: Senüñ ruḥ u zülfüñ zikri gönümün bir virdidür ki şabāh u ahşām bu virdi tutar.

Beyt:

*Bir sīne-i riş-i derd-mendān
La'let nemekī tamām dāred*

Maḥşül-i beyt: Derdli 'uşşākuñ mecrūḥ sīnesi üzre senüñ la'l gibi kırmızı lebün tamām nemek tutar.

Beyt:

*Der cāh-ı zeḳān çü Ḥāfız iy cān
Ḥüsn-i tu dü şad ḡulām dāred*

Maḥşül-i beyt: Senüñ ḥüsnüñ çāh-ı zeḳānında Ḥāfız gibi iki yüz ḡulam tutar.

II. 1. 22. Ğazel-i Dīger-49

[Me fā 'i lün / Fe 'i lā tün / Me fā 'i lün / Fe 'i lün]

*Kesī ki ḥüsn ü ḥaṭ-ı dost der nazār dāred
Muḥaḳḳaḳ est ki ü ḥāşıl-ı başār dāred*

Maḥşül-i beyt: Bir kimsenüñ ki ḥüsn-i ḥaṭtı nazārında ola muḳarrerdür ki anuñ [131b] ḥāşıl başarı vardur.

Beyt:

*Çü ḥāme ber ḥaṭ-ı fermān-ı ü ser-i ṭā'at
Nihādeim meger u be-tiḡ ber dāred*

Maḥşül-i beyt: Kalem gibi ḥaṭtı fermānına ṭā'at başımızı ḳomuşuzdur ola ki o cānān ḳılıc ḳaldura.

Beyt:

*Kesī be-vaşl-ı tu çün şem' yāft pervāne
Ki zīr-i tiḡ-i tu herdem serī dīger dāred*

Maḥşül-i beyt: Bir kimse senüñ vaşluña şem^ç gibi rüşen ü vâzıh haṭ-ı hümâyün buldı ki senüñ tığüñ elinde her dem bir başı var.

Beyt:

*Be-pây-būs-ı tu dest-i kesî resîd ki ü
Çü âsîtâne ber-în der hemîşe ser dâred*

Maḥşül-i beyt: Senüñ ayağüñ öpmege bir kimsenüñ eli irişdi ki ol kimse âsîtâne gibi başını bu âsîtâne de tutar.

Beyt:

*Be-zed rakîb-i tu rûzî be-sîneem tîrî
Zi bes ki tîr-i ğamet sîne pey siper dâred*

Maḥşül-i beyt: Senüñ rakîbüñ bir gün sîneme bir oğ urdı. Tîr-i ğamuñ sînemi ziyâde hûbluğ u pây-mâl tutmağçün ya^ç nî tutduğıçün.

Beyt:

*Zi zühd-i huşk melûlem, be-yâr bâde-i nâb
Ki bûy-ı bâde dimâğem müdâm ter dâred*

Maḥşül-i beyt: Zühd-i huşkdan melûlem, bâde-i hâliş getir. Zîrâ bâde-i hâlis dimâğümü ter tutar.

Beyt:

*Zi bâde hiçet eger nîst îñ ne bes ki turâ
Demî zi vesvese-i ‘ağl bî-ğaber dâred*

Maḥşül-i beyt: Saña bâdeden hiçbir fâ’ide yogise bu saña yetmez mi ki seni ‘ağl vesvesesinden ve teşvîşinden bî-ğaber tutar.

Beyt:

*Kesî ki ez der-i taqvâ qadem birün ne-nihâd
Be-‘azm-i meykede eknün ser-i sefer dâred*

Maḥşül-i beyt: Bir kimse ki taqvâ çapısından qademini taşra koydı, şimdi meyḥâne ‘azmiyile sefer sevdâsını tutar.

Beyt:

*Dil-i şikeste-i Hâfız be-ḥāk ḥ`āhed bord
Çü lāle dāğ-ı hevāyī ki ber ciger dāred*

Maḥşül-i beyt: Hâfız'ın şımık gönli ḥāke eyleyiserdür. Lāle gibi bir hevāda dāğını ki cigerinde vardur.

II. 1. 23. Ğazel-i Dīger-50

[Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün / Fe 'i lün]

[Fā 'i lā tün

Fā' lün]

*Ānki ez sünbül-i ū ğāliye tābī dāred
Bāz bā dil-şudegān nāz u 'itābī dāred*

Maḥşül-i beyt: Ol kimse ki anuñ sünbül zülfinden ḥaṭṭından ğāliye vardur.

Beyt:

*Ez ser-i kuşte-i ḥod mī-güzered hem çün bād
Çü tevān kerd ki 'ömrest ü şitābī dāred*

Maḥşül-i beyt: Ol cānān kendi kuştesi yanından yel gibi geçer gider. Ne eylemek gerek ki 'ömrdür. 'Ömrüñ ise şitābı vardur.

Beyt:

*Āb-ı ḥayvān eger īnest ki dāred leb-i yār
Rūşenet īn ki Hızır behre serābī dāred*

Maḥşül-i beyt: Āb-ı hayvān eger ol ise ki yārüñ lebindedür. Ya' nī yārüñ lebinde var zāhirdür. Hızırüñ naşibi olan āb-ı beḳā degüldür, serābdur.

Beyt:

*Māh-ı Hürşid-nümāyeş zi pes-i perde-i zülf
Āfitābīst ki der piş seḥābī dāred*

Māḥşül-i beyt: Ol cānān güneşi görüñli ay yüzi perde-i zülfi ardından bir āfitābdur ki öninde seḥābı vardur.

Beyt:

Çeşm-i men kerd be her gūşe revān seyl-i sirişk

[132a] *Tā sehī-sevr-i turā tāze be-ābī dāred*

Maḥşül-i beyt: Benüm çeşmüm her köşeye seyl-i sirişk revān eyledi. Tā senüñ serv-i sehī gibi kâmet-i mevzūnuñı āb-ı revānla tāze tuta.

Beyt:

Ġamze-i şūḫ-ı tu ḫünem be-ḫaṭa mī-rīzed
Furşeteş bād ki ḫoş fikr-i şevābī dāred

Māḥşül-i beyt: Senüñ ġamze-i şūḫuñ kanımı ḫaṭā ile döker. Ġamze-i şūḫuñ furşatı olsun ki iyi şevāb-ı fikr var.

Beyt:

Çeşm-i maḫmūr-ı tu dāred zi dilem ḫaşd-ı ciger
Türk-i mestest meger meyl-i kebābī dāred

Maḥşül-i beyt: Senüñ maḫmūrāne gözünüñ dilimden ciger ḫaşd[1] var, ‘aceb degül. Zirā sarḫoş tātārdur kenneḫū kebāba meyl tutar.

Beyt:

Cān-ı bīmār-ı merā nīst zi rüy-ı tu su ’āl
İy ḫoş ān ḫaste ki ez dost cevābī dāred

Maḥşül-i beyt: Benüm bīmār cānumuñ senden ḫal u ḫāṭır su ’āline vech yoḫdur. ḫoş ol ḫasta ki ez dost cānibinden biñ su ’āl bir cevābı var ola.

Beyt:

Key koned sūy-ı dil ḫaste-i Ḥāfız nazārī
Çeşm-i mestet ki be-her ḫüşe ḫarābī dāred

Maḥşül-i beyt: Ḥāfız’un ḫasta göñli cānibinden ḫaçan iltifāt eyler. Senüñ mest çeşmüñ ki her ḫüşede bir ḫarābī vardur.

II. 1. 23. Ġazel-i Diğer-51

[Mef ‘ ū lü / Fā ‘ i lā tün / Mef ‘ ū lü / Fā ‘ i lā tün]

Düş ez cenāb-ı Āşaf peyk-i beşāret āmed
Kez Ḥazret-i Süleymān ‘işret işāret āmed

Maḥşül-i beyt: Dün gice vezîr-i a‘zam cenâbından muşt[u]lık gibi geldi ki pâdişâh cânibinden ‘işrete işâret geldi.

Beyt:

*Hâk-i vücūd-ı mâ rā ez âb-ı dîde gîl kon
Vîrânsarây-ı dil rā gâh-ı imâret âmed*

Maḥşül-i beyt: Bizüm vücūdumuz hâkini âb-ı dîdemüzle gîl eyle. Zîrâ vîrânsarâyınûñ ‘imâreti vaḳti geldi.

Beyt:

*‘Aybem be-püş zînhâr iy hırka-ı mey-âlûd
Kân pâk pâk-dâmen behr-i ziyâret âmed*

Maḥşül-i beyt: İy şarâbla bulaşık hırka elbette ‘aybımı ört. Zîrâ ol pâk-dâmen ziyâret için geldi.

Beyt:

*În şerh-i bî-nihâyet kez hûsn-i yâr goftend
Harfîst ez hezârân k’ender ‘ibâret âmed*

Maḥşül-i beyt: Bunı nihâyet şerḫ ki yârûñ hûsnünden söylerler. Bir ḫarfdür nice biñ ḫarfden tekellüme geldi.

Beyt:

*Îmrüz cây-ı herkes peydâ şevved zi hûbân
Kân mâh-ı meclis-efrüz ender şadâret âmed*

Maḥşül-i beyt: Bugün maḥbûblardan herkesûñ maḳâmı ve mertebesi zâhir ü hüveydâ olur ki ol mâh-ı meclis-efrüz şadr-ı meclise geldi.

Beyt:

*Ber taḫt-ı Cem ki tâceş mi‘râc-ı âfitâb-est
Himmet niger ki mûrî bâ in ḫaḳâret âmed*

Maḥşül-i beyt: Süleymân taḫtı üzerine ki tâc-ı Süleymân mi‘râc-ı âfitâbdur. Himmeti gör ki mûr bu ḳadar ḫaḳâretle ol taḫta ḳıḳdı ve Süleymân ile mükâleme eyledi.

Beyt:

*Ez çeşm-i şūheş iy dil imān-ı ḥod nıgeh-dār
Kān cādū-yı kemānkeş ez behr-i ġāred āmed*

Maḥşūl-i beyt: İy dil o cānuñ şūḥ [132b] çeşminden kendi imānuñı ḥıfz eyle. Zīrā ol kemānkeş cādū yağma için geldi.

Beyt:

*Ālūdeī çü Ḥāfız, feyzī zi şāh deryāb
Kān ‘unşūr-ı semāḥāt behr-i teḥāret āmed*

Maḥşūl-i beyt: Sen ālūde-i faqr u iflāssun. Pādişāhdan feyz ü kerem iste, zīrā ol zāt¹³ cūd [u] saḥī, faqr u iflās ālāyışinden seni münṭeḥir için geldi.

Beyt:

*Deryāst meclis-i şāh deryāb vaqt-i dur-yāb
Hān iy ziyān-keşīde gāh-ı ticāret āmed*

Maḥşūl-i beyt: Ḥāh tecrīd tarīkıyla naql buyurur: Şāh Şücā‘uñ meclisi ‘ilm ü fazl ve ma‘rifet seḥā ve keremde deñizdür. Vaqtüñ fırsatını añla ve bul. Elbette tiz ol, eglenme, iy merd-i-ziyān-keşīde ticāret vaḳti geldi.

II. 1. 24. Ğazel-i Dıger-52

[Me fā ‘i lün / Fe ‘i lā tün / Me fā ‘i lün / Fe ‘i lün]

*Berīd-i bād-ı şabā dūşem āgehī āverd¹⁴
Ki rüz-i miḥnet ü ġam rü be kūtehī āverd*

Maḥşūl-i beyt: Bād-ı şabā peyki dün gice baña ḥaberdārılık getürdi ki miḥnet ü ġam günü kışşalığa yüz getürdi.

Beyt:

*Be-muṭribān-ı şabūḥī dehīm cāme-i çāk
Bedīn nevīd ki bād-ı seḥergehī āverd*

¹³ Yazmada ‘‘zāt u’’ şeklindedir.

¹⁴ Yazmada ‘‘āverīd’’ şeklindedir.

Maḥşül-i beyt: Şabūhî muṭriblerine virelüm berîd şabā virdügi ḥaberdan ötüri çāk eyledigimiz cāme-i maşatlık sebebiyle ki bād-ı seḥergehî getürdi.

Beyt:

*Biyā biyā ki tu ḥūr-ı behişt rā rızvān
Be in cihān zi berāyi dil-i rehî āverd*

Maḥşül-i beyt: Gel gel ki sen, cennet ḥūrını rızvān bu cihāna ḫuluñ göñliçün getürdi.

Beyt:

*Hemî-revîm be-Şîrāz bā ‘ināyet-i dost
Zehî refîk ki baḥtem be-hem-rehî āverd*

Ba‘zı mısrā‘ da böyle vākı‘ dur :

Nesîm-i zülf-i tu şod Hızr rā hem ender ‘ışk

Maḥşül-i beyt: Şîrāz’a gidelüm. Dostuñ ‘avn-ı ‘ināyetiyle ne hoş refîkdür ki ṭālî‘üm bu yoldaşlıgla getürdi.

Senüñ zülfüñ nesîmi baña yol Hızrı oldı ‘ışkda.

Beyt:

*Çi nālehā ki resîd ez dilem be-ḥargeh-i māh
Çü yād-ı ‘arız-ı an māh ḥargehî āverd*

Maḥşül-i beyt: ‘Aceb mübālağa nāleler ki māha irişdi benüm dilümden, çünki o ḥargāha mensüb māhuñ ‘arızını yāda getürdi.

Beyt:

*Be-ḥayr-ı ḥātır-ı mā kūş k’in külāh-ı nemed
Besā şikest ki ber efser-i şehî āverd*

Maḥşül-i beyt: Bizüm ḥātırımızıñ ri‘āyetine sa‘y eyle ki bu gice külāh gibi mülāyim ve yumuşak ḥātırımız ve göñlimüz çok şınık ki pādîşāha mensüb tāca getürdi.

Beyt:

*Resānd rāyet-i manşūr ber felek Hāfız
Çü ilticā be cenāb-ı şehinşehī āverd*

Maḥşül-i beyt: Hāfız nuşret sancağını feleke irişdürdi. Çünkü Şāh Manşūr'a mensüb cenāba ilticā getürdi.

II. 1. 25. Ğazel-i Dīger-53

[Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün / Fe 'i lün]

[Fā 'i lā tün

Fa' lün]

*Ān ki ruḥsār-ı turā reng-i gül [ü] nesrīn dād
Şabr u ārām tevāned be men-i miskīn dād*

Maḥşül-i beyt: Ol Allāh ki senüñ ruḥsāruña gül ü nesrīn rengini virdi. Ya' nī kı-
zılını [133a] kıızıl ve aķını aķ yaratdı.

Beyt:

*V'ān ki gīsū-yi tu rā resm-i teṭavul āmūḥt
Hem tevāned keremeş dād-ı men-i ğam-ġīn dād*

Maḥşül-i beyt: Daġı ol Allāh ki senüñ gīsūña zulm ü te' addī 'ādet ve ḳānūnını
öğretti. Anuñ keremi ḳādirdür senüñ zülfüñden, ben ğam-gine intişāb eylemege.

Beyt:

*Men hemān rüz zi Ferhād ṭama'ubrīdem
Ki 'inān-ı dil-i şeydā be-leb-i Şīrīn dād*

Maḥşül-i beyt: Men hemān o ğün Ferhā[d]dan ümīdi kesdüm ki dīvāne
ġöñlinüñ 'inān-ı ihtiyārı leb-i Şīrīn'e virdi.

Beyt:

*Ġenc-i zer nebuved, künc-i ḳanā'at bāķīst
Ān ki an dād be-şāhān be-ġedāyān īn dād*

Maḥşül-i beyt: H'āce buyurur ki bizde altun ḳazīnesi olmazsa ḳanā'at ḳazīnesi
bāķīdür.

Beyt:

*Hoş 'arūsīst cihān ez reh-i sūret liken
Her ki peyvest bedū ömr-i hodeş kâbīn dād*

Maḥşūl-i beyt: Cān güzel gelindür şüret yolından, ammā her kimse ki aña vāşıl oldı ya' nī anı oynaş idindi, kendi ' ömrini aña felek virdi ya' nī kâbīn virdi.

Beyt:

*Ba' d ez-īn dest-i men u dāmen-i serv u leb-i cūy
Hāşşe eknūn ki şabā müjde-i ferverdīn dād*

Maḥşūl-i beyt: Ferverdīn bahāruñ evvelki ayınuñ ismidür, Güneş re's-i ḥamele dāhīl olduḡdan soñra.

Maḥşūl-i beyt: Bundan soñra el benüm ve servüñ zeyli ve ırmaḡ kenarı ḥusūsā şimdiki şaba ferverdīn añun muştluḡını virdi.

Beyt:

*Der kef-i gussa-i devrān dil-i Hāfız ḥūn şod
Ez firāḡ-ı ruḡet iy ḡāce Kıvāmuddīn dād*

Maḥşūl-i beyt: Zamān ve devrān ḡuşşasınuñ elinden ve avucından Hāfız' uñ yüregi ḡan oldı, senüñ ruḡuñ firāḡından iy Kıvāmuddīn dād u feryād.

II. 1. 26. Ğazel-i Diğer-54

[Me fā ' i lün / Fe ' i lā tün / Me fā ' i lün / Fe ' i lün]

*Eger revem zi peyeş, fitnehā ber engized
V'er ez taleb beneşīnem, be kīne ber ḡized*

Maḥşūl-i beyt: Eger ardınca gidersem başıma belālar ve fitneler ḡoparur ve eger talebden külliyen teḡā' ud idüb ferāḡat idersem kīne ve intikāma ḡalḡar.

Beyt:

*V'eger be reh-gūzerī yek dem ez hevā-dārī
Çü gerd der peyeş uftem, çü bād buḡrized*

Maḥşūl-i beyt: Ve eger bir gicede bir sā' at hevādārılık ve maḡabbet cihetinden toz gibi ardına düşersem yel gibi benden ḡaçar.

Beyt:

*V'eger konem ʔama'-i nīm bŭse-i ʔad efsŭs
Zi ʔoqqa-i deheŇ ʔŭn Ňeker firŭ rized*

Maḥşŭl-i beyt: Ve eger cānāndan yarım bŭse ʔama' eylesem yŭz ʔa'an ve mu-
saḥḥar dehān-ı ʔokkasından Ňeker gibi dŭkŭlŭr.

Beyt:

*Ferāz u Ňib-i beyābān-ı 'ıŇk dām-ı belāst
Kucāst Ňir-dilī kez belā ne-perhized*

Maḥşŭl-i beyt: 'ıŇk beyābānınınŭ yoqŭŇı ve iniŇı belā dŭzağıdır. Kandedŭr bir
arslan yŭrekli er ki belādan ʔaçmaya.

Beyt:

*Men ān firīb ki der nergis-i tu mī-bīnem
Bes āb-ı rŭy ki bā ḥāk-i reh ber beyāmized*

[133b] Maḥşŭl-i beyt: Ol mekr ŭ firībi ki ben senŭn nergis ʔeŇmŭnde gŭrŭrem,
ʔok yŭz Ňuyunı ḥāk-i rehe ʔarıŇdurur.

Beyt:

*Çŭ kŭyemeŇ ki ʔerā bā kesān ber āmīzī
Çŭnān koned ki siriŇkem be-ḥŭn beyāmized*

Maḥşŭl-i beyt: Çŭnki cānāna diyem niçŭn ḥalkla ihtilāḥ eylersŭn. Ancılayım
va'z ider ki gŭzŭm yaŇını ʔanla ʔarıŇdurur.

Beyt:

*Tu 'ŭmr ḥ'āḥ Ňabŭrī ki ʔarḥ-ı Ňu'bede-bāz
Hezār bāzī ez-īn ʔurfeter ber engized*

Maḥşŭl-i beyt: Sen 'ŭmr ŭ Ňabŭrluq dile ve iste ki ḥile-bāz u ʔoqqa-bāz felek
senŭn Ňimdi gŭrdŭğŭn evinden 'aceb ŭ garīb-raq oyun peydā ider.

Beyt:

Ber āsitāne-i teslīm ser binih Ḥāfız

Ki ger sitize koni ruzgār [ber] sitized

Maḥşül-i beyt: İy Hâfız âsitâne-i teslîme baş o. Her ne ki ruzgārdan gelürse serkeşlük eyleme.

II. 1. 27. Ğazel-i Diğer-55

[Mef ‘ ū lü / Fā ‘ i lā tün / Mef ‘ ū lü / Fā ‘ i lā tün]

*Cān bī-cemāl-i cānān meyl-i cihān ne-dāred
V’ān-kes ki in nedāred ḥaḳḳā ki ān ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Cān cānān-ı cemāl sizi cihāna meyl dutmaz ve ol kimesnenüñ cemāl-i cānānı yodur. Ḥaḳ budur ki cānı yodur.

Beyt:

*Bā hiçkes nişānī zan dil-sitān ne-dīdem
Yā men ḥaber ne-dārem yā ū nişān ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Hiçbir kimse ile dil-sitāndan nişān görmedüm. Ya ben ol dil-sitānuñ aḥvāl ü evşāfindan ḥaber-dār degülem veyā ol bī-nişāndur.

Beyt:

*Ser menzil-i ḳanā‘ at netvān zi dest dāden
İy sārbbān fūrū keş k’in reh kirān ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Ḳanā‘ at ḳonaḳ başını elden virmek olmaz, pes imdi iy sārbbān ṫarīḳ-i ‘ ıřḳda ileri gitme hemān ḳoyuvir.

Beyt:

*Her şebnemī derīn reh şad baḫr-ı āteşin-est
Derdā ki in mu‘ ammā şerḫ ü beyān ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Herbir şebnem reh-i ‘ ıřḳda yüz āteş deryāsıdır, ḫayfā derdā ki bu mu‘ ammānuñ şerḫ ü beyānı yodur.

Beyt:

*Zevḳī çünān ne-dāred bī-dost zindegānī
Bī-dost zindegānī zevḳī cānān ne-dārem*

Maḥşül-i beyt: Dostsuz dirülük ol ḳadar zevḳi yodur.

Beyt:

*İy dil ʔarīk-i rindī ez muhtesīb bī-yāmūz
Mestest ü der haqq-i ü kes in gümān ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: İy gönül rindlük ʔarīkini muhtesibden öğren ki sarhoşdur ve hiç kimse anuñ haqqında bu zannı eylemez.

Beyt:

*Ger hod raqīb şem‘ est esrār ez ü be-pūşān
Kān şūh-ı serborīde bend-i zebān ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Eger raqīb şem‘ gibi rüşen dil ve esrāra vāqıf ise de esrāruñı andan gizle. Zīrā ol şūh-ı serborīdenüñ bend-i zebānı yoqdur.

Beyt:

*Ān-rā ki ħ ʔānī üstād gīr bengerī be-taḥkīk
Şan‘ at ger est līkin şı‘r-i revān ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Ol kimse ki üstād dırsın, eger haqqıkat gözüyle nazar iderseñ gerçi ki şanāyi‘-i şı‘rde üstād-ı kāmıldür. Ammā şı‘ri benüm şı‘rüm gibi revān ve selīs degüldür.

Beyt:

*[134a] Çeng-i ḥamīde kāmēt mī-ħ ʔānedet be-‘işret
Bışnev ki pend-i pīrān hiçet ziyān ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Qaddi bükülmiş çeng seni ‘işrete ve bezme da‘vet ider. Çengüñ sözini işit ki sana hiç ziyān olmaz.

Beyt:

*Aḥvāl-i genc-i Qārūn k’eyyām dād ber-bād
Bā-ğonce-bāz gūyīd tā zer nihān ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Qārūn’uñ ḥazīnesi aḥvālını eyyām yile virdi, gonceye söyleñ tā altunu şaqlamasun.

Beyt:

*Kes der cihān ne-dāred yek bende hem-çü Hāfiz
Zirā ki çün tu şāhi kes der cihān ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Kimsenüñ dünyāda Hāfiz gibi bendesi yok, zirā hiçbir kimsenüñ senüñ gibi pādişāhı yokdur.

II. 1. 28. Ğazel-i Dīger-56

[Müf te ‘ i lün / Fā ‘ i lün / Mu fā ‘ a le tün / Fa‘]

*Rūşenī-i tal‘at-i tu māh ne-dāred
Piş-i tu gül revnağ-ı giyāh ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Senüñ yüzüñ aydıñlığı māhda yokdur. Senüñ qatunāda gülüñ çemen kadar revnağı yokdur.

Beyt:

*Gūşe-i ebrū-yı tust menzil-i cānem
Hoşter ez-în gūşe pādişāh ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Benüm cānımuñ menzili senüñ ebrūñ köşesidür. Bu köşeden iyi köşeye pādişāh mālīk degüldür.

Beyt:

*Tā çı koned bā ruḡ-ı tu dūd-i dil-i men
Āyine dānī ki tāb-ı āh ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: ‘Acabā benüm derd-i dilüm senüñ ruḡınā ne eyleserdür. Zirā bilürsün ki āyine āha tāqat getürmez.

Beyt:

*Nī men-i tenhā keşem teṭāvul-i zülfet
Kīst ki ū dāğ-ı in siyāh ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Yalnız ben zülfüñ dest-i dirāzlığını ve ta‘addisini çekmezem. Kimdür ki bu siyāhuñ anda dāğı yokdur.

Beyt:

*Dīdeem ān çeşm-i dil siyeh ki tu dārī
Cānib hiç āşinā nigāh ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Ol çeşm-i dil sen ki sen tutarsın anı görmüşüm ,hiç āşinā cānibi-
ne nazar eyleme.

Beyt:

*Raṭl-i girānem dih İy murīd-i harābāt
Şādī-yi şeyhī ki ḥāneḳāh ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: İy meyḥāne mülāzımı ve esiri baña raṭl-i girān vir, içeyüm. Şey-
hüñ şādılığün ki şāhib-i ḥānḳāh degül.

Beyt:

*Ḥün ḥor u ḥāmuş nişin ki ān dil-i nāzük
Ṭāḳat-i feryād dād ḥāh ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Ḥāce ḥıṭāb-ı ‘āmm ṭarıḳıyla buyurur: Ḳan iç ve zahmet çek ve
sākit ol. Cānānuñ nāzik dili şikāyet çünkü feryād u fiğānına ṭāḳat tutmaz.

Beyt:

*Şūḥī-yi nergis niger ki pīş-i tu beşkuft
Çeşm-i derīde edeb nigāh ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Nergisüñ küstāhlığını gör ki senüñ yanuñdan ve ögüñden açıldı.
Ya‘ nī ol talāz gözli edeb ri‘āyet eylemedi, saña cigerī bakdı.

Beyt:

*Gū boro vü āstīn be ḥün-ı ciger şūy
Herki derīn āsitāne rāh ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: Söyle iy muḥāṭab-ı sāmi‘ her ol kimse ki bu āsitāne-i cānāna
yoğdur, yolu söyle var ve yeñi ḥün-ı cigerle yu.

Beyt:

*Ḥāfiż eger secde-i tu kerd me-kon ‘ayb
Kāfir-i ‘ışk iy şanem günāh ne-dāred*

Maḥşül-i beyt: İy cānān Ḥāfiż eger saña secde eylediye aña ‘ayb eyleme. Zīrā
iy şanem ‘ışkını [134b] ağıyārdan setr eyleyenüñ günāhı olmaz.

II. 1. 29. Ğazel-i Diger-57

[Fe ‘i lā tūn / Fe ‘i lā tūn / Fe ‘i lā tūn / Fe ‘i lūn]

[Fā ‘i lā tūn

Fa‘ lūn]

Sālhā defter-i mā der girov-ı şahbā būd
Revnağ-ı meykede ez ders du‘ā-yı mā būd

Maḥşül-i beyt: Yıllarla bizüm defterimüz şarāb-ı surḥ rehininde idi. Meyḥānenüñ de revnağ u laṭāfeti bizüm ders ile du‘āmuzdan idi.

Beyt:

Nīkī-i pīr-i muğān bīn ki çü mā bed-mestān
Herçi kerdīm be-çeşm-i keremeş zībā būd

Maḥşül-i beyt: Pīr-i muğānuñ iyliğini gör ki bizüm gibi bed-mestler her ne ki eylediye çeşm-i keremine zibādur.

Beyt:

Defter-i dāniş-i mā cümle beşūid be-mey
Ki felek dīdem [u] der kīn dil-i dānā būd

Maḥşül-i beyt: Bizüm ‘ilmimüz defterini külliyyen yuñuz şarabla ki bizde aṣlā ‘ilmden eşer ḳalmasun. Zīrā feleki gördüm, dil-i dānāya kīn üzredür.

Beyt:

Dil çü pergār be her şū deverānī¹⁵ mī-kerd
V’enderān dāyire sergeşte-i pābercā būd

Maḥşül-i beyt: Göñül ‘ışk-ı cānān ḥarāret ve ıztırābından pergār gibi her cānibe deverān idüb ciger yazdı ve ol dā’ire-i maḥabbet-i cānānede müteḥayyir olub şābit-ḳadem idi.

Beyt:

Muṭrib ez derd-i maḥabbet ‘amelī mī-perdāht
Ki ḥekīmān-ı cihān rā müje ḥūn-pālā būd

¹⁵ Yazmada ‘revānī’ şeklindedir.

Maḥşül-i beyt: Muḥrib maḥabbet derdinden bir maḥabbet ü ‘amel peydâ idüb parladı ki cihân ‘uḳalâsınuñ ve ‘ulemâsınuñ kirpiklerini ḳan süzici oldı.

Beyt:

*Mî űikufteḡ zi-ṭarab zānki çü gül ber-leb-i cūy
Ber-serem sāye-i ān serv-i sehī-bālā būd*

Maḥşül-i beyt: űenlikden açılırdum añın çünki gül gibi ırmaḳ kenārında ol ṭoġrı ḳāmetli servüñ sāyesi üzerimde idi.

Beyt:

*Ez bütān ān ṭaleb er ḥüsn űināsī iy dil
K’in kesī goft ki der ‘ilm-i nazār bīnā būd*

Maḥşül-i beyt: Maḥbūblardan iy gönül ān ṭaleb eyle, eger güzellik añlarsan, zīrā bunu bir kimse didi ki ‘ilm-i nazārda mubaşşardur.

Beyt:

*Pīr-i gül-reng-i men ender ḥaḳḳ-i ezrak-pūşān
Ruḥşat-ı ḥubş nedād erne ḥikāyet-hā būd*

Maḥşül-i beyt: Benüm űeyḥüm ki bir maḥmūd-ı gül-rengdür. Ḥüsn, ezrak-pūşān aşḥābı ḥaḳḳında ḥābaşıyye icāzet virmedi. Yoksa ḥikāyeler var idi.

Beyt:

*Ḳalb-i endūde-i Ḥāfız ber-i ű ḥarc ne-şod
Ki mu‘āmil be-heme ‘ayb-ı nihān vālā būd*

Maḥşül-i beyt: Ḥāfız’uñ ḳalb-i endūdesi iki ma‘nā ile pūr gül-renk ḳatında ḥarc olmadı. Ya‘nī Ḥāfız’uñ ezrak-pūşlar ḥaḳḳında olan ḳaşdları ve beytleri bize keşf oldı ve maḥfi ḳalmadı.

II. 1. 30. Ğazel-i Dīġer-58

[Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün]

[Fā ‘i lā tün

Fa‘ lün]

*Dūş der ḥalka-i mā ḳışsa-i ġīsū-yi tu būd
Tā dil-i űeb suḥen ez silsile-i müy-ı tu būd*

Maḥşül-i beyt: Dün gice bizüm meclisimizde müyuñ zencirlerinden idi.

Beyt:

*Dil ki ez-nāvek-i müjgān-ı tu der-ḥūn mī-geşt
Bāz müştāk-ı kemān-ḥāne-i ebrū-yı tu būd*

Maḥşül-i beyt: Göñül ki senüñ kirpigüñ oğlarından ған içinde yuvalanurđı. Ya‘nī senüñ kirpigüñ oğlarından mecrūḥ u ḥūn-ālūd idi. Gine bī-iḥtiyār senüñ kemān-ḥāne-i ebrūña müştāḳdur.

Beyt:

*Hem ‘afallāh zi şabā ger tu peyāmī āvered
Verne der kes [135a] ne-resīdīm ki ez kūy-ı tu būd*

Maḥşül-i beyt: Allāhu Te‘ālā şabānuñ ḥaḫāsını ‘afv eylesün ki senden bize ḥaber getürdi. Yoḫsa hiç kimseye irişmedük ki senüñ maḥallüñden ol kimse bilmezdi ḳankı maḥalledür.

Beyt:

*‘Ālem ez şūr u şerr ‘ışḳ ḥaber hiç nedāşt
Fitne’engīz-i cihān ğamze-i cādū-yı tu būd*

Maḥşül-i beyt: ‘Ālemüñ ışḳ-ı şerr-i şürundan hiç ḥaberi yoğıdı. Lākin cihānuñ fitne’engīzi senüñ ğamze-i cādüñ oldı.

Beyt:

*Men-i sergeşte hem ez ehl-i selāmet būdem
Dām-ı rāhem şiken-i turre-i ḥindū-yı tu būd*

Maḥşül-i beyt: ‘Ālem şerr ü şūr-ı ‘ışḳından bī-ḥaber olduğı gibi ben ‘āşıḳ u müteḫayyir daḫı ehl-i selāmetden idüm. Lākin yolum ḫuzāğı senüñ turre-i ḥindüñ büklimi oldı.

Beyt:

*Beguşā bend-i ḳabā tā beguşāyed dil-i men
Kı guşādī ki merā būd zi pehlū-yı tu būd*

Maḥşül-i beyt: Kaftānuñ bağımlı aç tā ki benüm göñlüm açıla. Zīrā bir feth-i bāb ki baña oldı, senüñ yanuñdan oldı.

Beyt:

*Be-vefā-yı tu ki ber-türbet-i Ḥāfız be-güzer
Kez cihān mī-şod u der ārzü-yı rüy-yı tu būd*

Maḥşül-i beyt: Senüñ vefāñ haqqı için ki Ḥāfız’uñ kabri üzerine uğra. Zīrā cihānda senüñ ārzüñda giderdi.

II. 1. 31. Ğazel-i Diğer-59

[Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün]

[Fā ‘i lā tün Fa‘ lün]

*Yād bād ān ki ser-i kūy-yı tuem menzil būd
Dīde rā rüşenī ez-ḥāk-i deret ḥāşıl būd*

Maḥşül-i beyt: Añlasun ol ḥālet ki senüñ ser-i kūyuñ menzirimüz idi. Gözüñmüzüñ de aydıñlığı senüñ kapuñ toprağından ḥāşıl idi.

Beyt:

*Rāst çün süsen ü gül ez eşer-i şoḥbet-i pāk
Der zebān būd merā ançı turā der dil būd*

Maḥşül-i beyt: Pāk şoḥbetüñ eşerinden süsen ü gül gibi şeksüz ve şübhesüz benüm dilümde idi. Ol nesne ki senüñ göñlüñde idi.

Beyt:

*Dil çü ez pīr-i ḥired naql-i me‘ ānī mī-kerd
‘Işķ mī-goft be-şerḥ ançı berū müşkil būd*

Maḥşül-i beyt: Göñül çünki ‘aql pīrinden me‘ ānī naql eylerdi: ‘Işķ şerḥle söylerdi. Ol nesne ki göñli müşkil idi.

Beyt:

*Der dilem būd ki bī-dost ne-bāşem hergiz
Çi tevān kerd ki sa‘y-yı men ü dil bāḥıl būd*

Maḥşül-i beyt: Gönlümde merküz idi kim dostsuz olmayam. Amma ne eylemek olur ki benüm de gönlümüñ de ya‘ nî gönlümde sa‘ y u küşîşi bâtıı oldu.

Beyt:

*Düş ber yād-ı ḥarîfân be-herâbât şodem
Ḥum-ı mey dîdem ḥûn der dil u pâ der gil bûd*

Maḥşül-i beyt: Dün gice bâde-nüşları añmak sebebiyle meyḥâneye vardum. Ḥum-ı mey yüzini pir-i ḥûn u pâ-der-gil gördüm.

Beyt:

*Bes be-geştem ki be-porseme sebeb-i derd-i firāk
Müftî-i ‘aql derîñ mes‘ele lâ-ya‘kıl bûd*

Maḥşül-i beyt: ‘Ālemüñ ‘ulemā ve meşâyihını çok devr idüb tolandum ki firāk derdinüñ sebebini şoram. Amma müftî-i ‘aql bu mes‘elede lâ-ya‘kıl idi.

Beyt:

*Râstî ḥâtem-i firûze-i ber işḥākî
Hoş dirâḥ-şîd velî devlet-i musta‘cil bûd*

Maḥşül-i beyt: [135b] Toğrusı bu kim şeyh Ebü İşḥāk’uñ ḥâtem-i firûzesi hoş raḥşân oldu. Ammā devlet ü salṭanat isti‘cāl eyledi.

Beyt:

*Ah ez-în cevr ü tezallüm ki der in dām-geh est
Vāh ez-ân sūz u niyāzi¹⁶ ki der-ân maḥfil bûd*

Maḥşül-i beyt: Ah bu cevr ü zulmden ki bu gün bu dünyādudur. Ya‘ nî Bū İşḥāk’dan şoñra olan zulmden vāh ol nāz u faḥr-ı ni‘metden anuñ meclisinde idi ki ‘ulemā vü fużalā ve şüleḥā vü meşâyih mecma‘ıdır.

Beyt:

*Dîdî ān ḳahḳaha-i kebk-i ḥurāmāñ Ḥāfiż
Ki zi ser-pençe-i şāhîñ-i ḳazā ğāfil bûd*

¹⁶ Yazmada ‘‘nāmım ü beḳam’’ şeklindedir.

Maḥşül-i beyt: Gördüñ iy Ḥāfız ol ḥurāmān-ı keklik ḳahḳahasını ve şenliğini ki şāhin-i ḳazā ḳıngından ğāfil idi.

II. 1. 32. Ğazel-i Diĝer-60

[Fe ‘i lā tūn / Fe ‘i lā tūn / Fe ‘i lā tūn / Fe ‘i lūn]

[Fā ‘i lā tūn

Fa‘ lūn]

*Tā zi meyḥāne vū mey nām u nişāne ḥāhed būd
Ser-i mā ḥāk-i reh-i pīr-i muĝān ḥāhed būd*

Maḥşül-i beyt: Mādemki meyḥāne ve meyden nām u şān olısdurdur, bizüm bāşımız meyḥānecinüñ yolu topraĝı olısdurdur.

Beyt:

*Ber ser-i türbet-i mā çün güzeri himmet ḥāh
Ki ziyāret-gehi rindān-ı cihān ḥāhed būd*

Maḥşül-i beyt: Çünki bizüm ḳabrimüz yanına uğrayasın. İstimdār idüb himmet itse zīrā mezārımız rindān-ı ‘ālemüñ ziyāretgehi olısdurdur.

Beyt:

*Ḥalka-ı pīr-i muĝan zi ezel der gūş est
Ber hemānīm ki būdīm u hemān ḥāhed būd*

Maḥşül-i beyt: Pīr-i muĝanuñ bendeligi ḥalkası ezelden ḳulaĝumdudur. Şimdi yine ol ḥāl üzreyüz ki ezelde idik ve zamān-ı istikbāde.

Beyt:

*Boro iy zāhid ḥod-bīn ki zi çeşm-i men u tu
Rāz-ı in perde nihān est u nihān ḥāhed būd*

Maḥşül-i beyt: Zāhid-i ḥodbīne ḥiṭāb idüb buyurur ki: Var git iy ḥodbīn zāhid ki benümle senüñ gözüñden bu perde içünde olan sırr-ı ‘ışḳ bir fi‘il gizlidür ve gizli olısdurdur.

Beyt:

*Türk-i ‘aşık-kuş men mest birün reft imrüz
Tā diĝer ḥūn-ı ki ez dīde revān ḥāhed būd*

Maḥşül-i beyt: Benüm ‘āşık aldayıcı cānānuñ bugün taşra mestāne gitdi.
‘ Aceb gene kimin gözünden ḳan-ı revān olırsardur.

Beyt:

*Ber zemīnī ki nişān-ı kef-i pāy-ı tu būd
Secdegāhī heme şāhib-i nazar ḥ ‘āhed būd*

Maḥşül-i beyt: Bir yerūñ ki üzerine senūñ ayağūñ tabanınıñ nişānı ola. Ol yer cem‘-i şāhib-nazarlarıñ secdegāhı olırsardur.

Beyt:

*Çeşmem ān şeb ki zi şevḳ-ı tu nihed ser be-laḥd
Tā dem-i şubḥ-ı kıyāmet nigerān ḥ ‘āhed būd*

Maḥşül-i beyt: Benüm gözüm şol gice ki senūñ şevkuñden başını ḳabre ḳor.
Kıyāmet şabāhı vaḳtine dek nigerān u nāzir ola.

Beyt:

*Baḥt-ı Hāfiz ger ez-īn gūne meded ḥ ‘āhed kerd
Zülf-i ma‘ şūḳa be-dest-i digerān ḥ ‘āhed būd*

Maḥşül-i beyt: Hāfızūñ ṭālī‘i eger bunun gibi meded ü mu‘āvenet iderse
ma‘ şūḳuñ zülf-i ḡayrılar elinde olırsardur.

II. 1. 33. Ğazel-i Dīger-61

[Me fā ‘ i lün / Fe ‘ i lā tün / Me fā ‘ i lün / Fa‘ lün]

*Resīd müjde ki eyyām-ı ḡam ne-ḥ ‘āhed mānd
[136a] Çünān ne-mānd, çünīn nīz hem ne-ḥ ‘āhed mānd*

Maḥşül-i beyt: Müjde irişdi ki eyyām-ı ḡam ḳalmayırsardur. Ancılayın ḳalmadı
buncalayın ḳalmayırsardur.

Beyt:

*Men erçi der nazar-ı yār ḥākisār şodem
Raḳīb nīz çünīn muḥterem neḥ ‘āhed mānd*

Maḥşül-i beyt: Egerçi ben dost nazarında ḥakîr ve zelîl oldum. İnşâallâh rakîb de böyle muḥterem kalmayırsardur.

Beyt:

*Çü perde-dâr be-şemşîr mî-zened heme râ
Kesî muḳîm-i ḥarîm-i ḥarem neḥ'âhed mând*

Maḥşül-i beyt: Çünkü perde-dâr cemî'-i ḥalkı şemşîr ile urur, hiç kimse enbîyâdan ve evliyâdan dünyâ ḥarman kalmayırsardur.

Beyt:

*Ġanîmetî şumur iy şem' vaşl-ı pervâne
Ki in mu'âmele tâ şubḥ-dem neḥ'âhed mând*

Maḥşül-i beyt: Pervânenüñ iy şem' mülâzemet ü vişâlini fırsat bil. Zîrâ bu mu'âmele şabâḥa dek kalmaz.

Beyt:

*Sürüş-ı 'âlem-i ğaybem beşâret-i hoş dâd
Ki kes hemîşe be-ġiti dejem ne-ḥ'âhed mând*

Maḥşül-i beyt: 'Âlem-i ğaybuñ firiştesi baña bir güzel muşt[u]luḳ virdi. Ki kimse ḥayâtda ğamlı ve ğuşşalı kalmayırsardur.

Beyt:

*Çi cây-ı şükr ü şikâyet zi naḳş-ı nîk u bed est
Ki ber şaḥîfe-i hestî raḳam neḥ'âhed mând*

Maḥşül-i beyt: Cihânuñ iyi ve yaramaz şüretinden şükr ü şikâyet maḥallî degül. Çünkü varlık şaḥîfesinde nişân u eşer kalmayırsardur.

Beyt:

*Sürüd-ı meclîs-i cemşîd gofte'end in bûd
Ki cām-ı bâde biyâver ki Cem neḥ'âhed mând*

Maḥşül-i beyt: Dimişlerdür ki Cemşîd meclîsinüñ sürüdü ki cām-ı bâde getir ki cem dünyâda kalmayırsardur.

Beyt:

Tevāngerā dil-i dervīş-i ħod be-dest āver
Ki maĥzen-i zer u genc-i direm neĥ āhed mānd

Maĥşül-i beyt: İy ġanī olan kimse kendi faĥiriñüñ ġöñlini alaġetür. Zirā altun ve aĥce ĥazīnesi ħalmayırdur.

Beyt:

Bedīn revāĥ-ı zeberced nuvişte 'end be-zer
Ki cuz nikūyi-i ehl-i kerem neĥ āhed mānd

Maĥşül- beyt: Bu zeberced gibi ħartaĥuñ üzerine altunla yazmışlardur. Ehl-i keremüñ iyliğünden ġayrı nesne ħalmayırdur.

Beyt:

Seher kirişme vü vaşleş beşāreti ĥoş-dād
Ki kes hemişe ġiriftār-ı ġam ne-ĥ āhed mānd

Ba' zı nüşhada "vaşlem" vāĥı' dur. Ba' zıda "seher terāne vü ħengem" dür

Maĥşül-i beyt: Seĥerde baña cānānuñ vaşlı işāreti bir ġüzel muşt[u]luĥ virdi, ne deyü kimse dünyāda dā'imā ġiriftār-ı ġam ħalmayırdur.

Beyt:

Zi mihribāni-i cānān ħama' meber Hāfiz
Ki naĥş-ı cevr ü nişān-ı sitem ne-ĥ āhed mānd

Maĥşül-i beyt: İy Hāfiz cānānuñ şefġat ü maĥabbetinden ħama' kesme, zirā cefā vü cevr şüreti vü ĥālī ve sitem nişānı dünyāda ħalmayırdur.

II. 1. 34. Ġazel-i Dīġer-62

[Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün / Fe 'i lün]

[Fā 'i lā tün Fa' lün]

Her ki dil maĥrem-dil der ĥarem-i yār be-mānd
Vānki ĩn kār ne-dānist der inkār be-mānd

Maĥşül-i beyt: Her kim ki dile maĥrem oldu. Yārüñ ĥareminde ħaldı ve ol ki bu kārı bilmedi. Ya' nī maĥrem-dil olmayan maĥrem-i dile inkār eyledi.

Beyt:

*Eger ez perde burūn şod dil-i men, me-kon
Şükr-i îzer ki ne der [136b] perde-i inkâr be-mānd*

Maḥşül-i beyt: Eger benüm gönlüm perde-i istitârdan taşre olup gitdiyse‘aceb eyleme, zîrâ şükrü’llâha ki perde-bend arada kalmadı. Ya‘nî ‘ilme’l-yaķîn ‘ayne’l-yaķîn şāhibi oldu.

Beyt:

*Dāştēm delķi u şad ‘ayb-ı merā mî-pūşîd
Hırķa rehn-i mey u muṭrib şod u zünnâr be-mānd*

Maḥşül-i beyt: Bir hırķam var idi ki gizli ‘aybum erterdi. Hırķa mey u muṭribe rehin oldu ve zünnâr kaldı.

Beyt:

*Şüfiyân vâ sitedend ez girov mey hırķa
Delķ-i mâ bûd ki der ḥâne-i ḥammâr be-mānd*

Maḥşül-i beyt: Şüfîler bâde rehninden hırķaların alub kırtardılar, hemân bizüm hırķamuz idi ki bâde furuşuñ ḥânesinde kaldı.

Beyt:

*Ez şedâ-yı suḥen-i ‘ışķ nedîdem hoşter
Yâdgârı ki derîn günbed-i devvâr be-mānd*

Maḥşül-i beyt: ‘Işķ sözi şadâsından bir hoş-raķ yâdigâr görmedüm ki yüz bâde devredici kubbede kaldı.

Beyt:

*Hırķa pūşân dîger mest güzeştend güzeşt
Kışşa-ı mâst ki pür her ser ü divâr mând*

Maḥşül-i beyt: Bizden ğayrı hırķa-pūşlar mestâne geçtiler. Likin bizüm kışşa-mızdur ki her bâzâr başında kaldı.

Beyt:

*Cuz dil-i men zi ezel tâ be-ebed ‘âşıķ refî
Câvidân kes neşenîdîm ki der kâr be-mānd*

Maḥşül-i beyt: Benüm gönülümden ğayrı ancılayın gönülüm ezelden ebede dek aşık gitdi. Yā' nî ' ışğdan ḥālî olmadı, kimseyi işitmedik ki ebedî işde ḳaldı.

Beyt:

*Her mey-i la' l-i kezān dest-i bilürin sitedim
Āb-ı ḥasret şod u der çeşm-i güher-bār be-mānd*

Maḥşül-i beyt: Her kızıl şarābı ki ol billür gibi cānānuñ elinden aldum. Āb-ı ḥasret oldı ve güher yağdırıcı gözümde ḳaldı.

Beyt:

*Ber cemāl-i tu çünān şüret-i Çîn ḥayrān şod
Ki ḥadiseş heme cā ber der u dīvār be-mānd*

Maḥşül-i beyt: Senüñ cemālüne şüret-i Çîn ancılayın ḥayrān oldı ki anuñ ḥikāyet ve kışşası her yerde ḳapuda ve dīvārda ḳaldı.

Beyt:

*Geşt bīmār ki çün çeşm-i tu gerded nergis
Şive-i ū neşudeş ḥāşıl u bīmār be-mānd*

Maḥşül-i beyt: Nergis bīmār oldı ki senüñ çeşmüñ gibi olam deyü bīmār oldı. Āmmā nergise çeşm-i cānānuñ şivesi ḥāşıl olmadı, bīmār ḳaldı.

Beyt:

*Be-temāşāgeh-i zülfeş dil-i Ḥāfız rüzî
Şod ki bāz āyed ū cāvīz giriftār be-mānd*

Maḥşül-i beyt: Dil-i Ḥāfız bir gün senüñ zülfüñ seyrāngāhına gitdi ki girü gele deyü. Ammā zülfüñ zencirinde ebedî tutsaḳ ḳaldı ve girü gelmedi.

II. 1. 35. Ğazel-i Diğer-63

[Fā ' i lā tün / Fā ' i lā tün / Fā ' i lā tün / Fā ' i lün]

*Piş ez inet bîş ez in endişe-i ' uşşāḳ būd
Mîhrverzî-i tu bā mā şöhre-i āfāk būd*

Maḥşül-i beyt: Bundan evvel senüñ bundan ziyāde ‘uşşāka tedārüküñ var idi. Ya‘nī ‘uşşākına taqayyuduñ ziyāde idi. Senüñ bizümle maḥabbete sa‘yuñ meşhūr-ı āfāk u etrāf-ı ‘ālem idi.

Beyt:

*Yād bād ān şoḥbet-i şebhā kibā nūşin-lebān
Baḥş-i sırr-ı ‘ışk zikr-i ḥalkā-i ‘uşşāk būd*

Maḥşül-i beyt: Añlasuñ ol giceler şoḥbeti ki tatlı dudaklı dilberle ‘ışk baḥşi ve halkā-i ‘uşşāk [137a] ol gicelerde olurdu.

Beyt:

*Hüsn-i meh-rüyān-ı meclis gerçi dil mī-bord u dīn
‘İşk-i mā bā luṭf-ı ṭab‘ u ḥübī-i aḥlāk būd*

Maḥşül-i beyt: Ma‘hūd meclisinüñ meh-rülarınuñ güzelleri egerçi dil ü dīn alurdu. Āmmā bizüm ‘ışkımız leṭāfet-i ṭab‘ u aḥlāk güzelligiyle idi.

Beyt:

*Sāye-i ma‘şūk eger üftād ber ‘āşık çı şod
Mā bā ū muḥtāc būdīm ū be mā müştāk būd*

Maḥşül-i beyt: Ma‘şūkuñ sāye-i luṭfi ve ihsānı eger ‘āşık üzerine düştüyse öldi. Zīrā aramızda münāsebet var idi ki biz aña muḥtāc ve ol bize müştāk idi.

Beyt:

*Piş ez-ān k’in saḳf-i sebz u ṭāk-i mīnā ber keş
Manzar-ı çeşm-i merā ebrū-yı cānān ṭāk būd*

Maḥşül-i beyt: Andan evvel ki bu yeşil tavanı ki felekdür, çekerlerdi. Ya‘nī bu nev‘-i maḥlūk olmazdan evvel benüm çeşm-i nazargāhına cānānuñ ebrüsü kemer idi.

Beyt:

*Ez dem-i şubḥ u ezel tā āḥir-i şām-ı ebed
Dostī ū mihr ber yek ‘ahd u yek misāk būd*

Maḥşül-i beyt: Şubḥ-ı evvel vaqtinden şām-ı ebed āḥirine dek cānān bizüm mihr ü maḥabbetimüz bir ‘ahd ve bir müştāk üzerinedür.

Beyt:

*Der şeb-i kadr er şabūḥi kerde’em ‘aybem me-kon
Sarḥoş āmed yār u cāmī ber kenār-ı tāk būd*

Maḥşül-i beyt: Qadir gecesinde eger şabūḥi eylemese baña ‘ayb eyleme, zīrā yār sarḥoş geldi, Maşandara kenārında bāde ile tōlı bir cām var idi.

Beyt:

*Rişte-i tesbīḥ eger bugsist ma’zūrem bedār
Destem ender sâ’id-i sâķi-i sīmīnsâķ būd*

Maḥşül-i beyt: Eger benüm tesbīḥüm ipligi kōparsa ‘ayb eyleme. Zīrā elüm gümüş incikli sâķinüñ bileğinde idi.

Beyt:

*Ber der-i şāhem gedāi nükte-i der kār keder
Goft ber her ḥān ki beşestem Ḥudā rezzāk būd*

Maḥşül-i beyt: Şāḥ kōpusında bir gedā bir mü’eşşir-i nükte idi ve didi her seferde ki oturdum, Ḥudā rezzāk idi.

Beyt:

*Şi’r-i Ḥāfız der zamān-ı ādem ender bāġ-ı ḥuld
Defter-i nesrīn ü gül rā zīnet-i evrāk būd*

Maḥşül-i beyt: Cennetde Ḥāzret-i Ādem peyġamberüñ zamānında Ḥāfız’uñ şī’ri gül ü nesrīn defteri evrākınüñ zīneti idi.

II. 1. 36. Ğazel-i Dīġer-64

[Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün]

[Fā ‘i lā tün

Fa’ lün]

‘Aks-i rüy-ı tu çü der āyine-i cām üftād
‘Ārif ez ḥande-i mey der ṭama‘-ı ḥām üftād

Maḥşül-i beyt: Senüñ rüyüñ ‘aḳsi çünki āyine-i cāma düşdi. ‘Ārif meyüñ ḥandesinde meye düşdi. Berḳ urduğundan ‘ārif bāde-i nā-puḡte ṭama‘na düşdi.

Beyt:

*Hüsn-i rüy-ı tu be yek cilve ki der āyine kerd
İn heme naḳş der āyine-i evhām üftād*

Maḥşül-i beyt: Senüñ rüyüñ güzelliği bir cilve sebebiyle ki āyinede idi. Bu kadar naḳş āyine-i evhāma düşdi.

Beyt:

*Çi koned kez pey-i devrān nereved çün pergār
Her ki der dā‘ire-i gerdiş-i eyyām üftād*

Maḥşül-i beyt: Ne eyleye ki devrān erdikce kimseye pergār gibi her kimse ki dā‘ire-i gerdiş-i eyyāma düşdi.

Beyt:

*[137b] Ān şod iy ḥ‘āce ki der şavma‘a bāzem bīnī
Kār-ı men bā ruḥ-ı sākī vü leb-i cām üftād*

Maḥşül-i beyt: İy ḥ‘āce ol ḥāl gitdi ki daḡı beni savma‘ada göresin. Zīrā işim ruḥ-ı sākīye ve leb-i cāma düşdi.

Beyt:

*Zīr-i şemşīr-i ḡameş raḳşkunān bāyed reft
Ḳanki şod ḳūşte-i ū nīk serencām üftād*

Maḥşül-i beyt: Cānānuñ ḡamı şemşīrüñ altına raḳş iderek gitmek gerek, zīrā her kimse ki cānānuñ kūşte-i maḡabbeti oldı. ‘Āḳıbeti iyi düşdi.

Beyt:

*Men zi mescid be ḥarābat ne ḥod üftādem
İnem ez ‘ahd-ı ezel ḥāşıl-ı fercām üftād*

Maḥşül-i beyt: Men mescidden meyḥāneye kendi ihtiyārumla düşmedüm. Belki bu hāl baña zamān-ı ezelden ‘aķıbetüñ ḥāşılı düşdi.

Beyt:

*Ġayret-i ‘ışk zebān-ı heme ḥāşān beborīd
Kez kucā sırr-ı ğameş der dehen-i ‘āmm üftād*

Maḥşül-i beyt: ‘Işkuñ ğayreti cemī‘-i ḥāşşlaruñ dilini kesdi. Ya‘nī ğayret-i ‘ışk söylemege kıomadı ki cānānuñ sırr-ı ğamı ‘āmmuñ aĝzına ne yerden düşdi.

Beyt:

*Her demeş bā men-i dil-sūḥte luḥfī deger est
Īn gedā bīn ki ği şāyeste-i Īn‘ām üftād*

Maḥşül-i beyt: Her vaķt cānānuñ ben dil-i sūḥteye bir özge luḥfı vardır. Bu gedāyı gör ki ne mübālaĝā ile lāyıķ-ı in‘ām olmuşdur ki cānānuñ tāze tāze luḥf ve iḥsān ider aña.

Beyt:

*Der ḥam-ı zūlf-i tu āvīḥt dil ez çāh-ı zaķan
Āh kez cāh burūn āmed [u] der dām üftād*

Maḥşül-i beyt: Göñül çāh-ı zaķandan senüñ zūlfüñ kıullābına yapuşdı. Āh kim bī-çāre göñül kıuyıdan taşra çıķdı ve düzāĝa düşdi.

Beyt:

*Şūfiyān cümle ḥarīfend ü nazar-bāz velī
Zīn miyān Ḥāfız-ı dil-sūḥte bed-nām üftād*

Maḥşül-i beyt: Şūfiler cemī‘ān bāde-nuş ve maḥbūb dostudur. Ammā bunlaruñ arasından Ḥāfız-ı dil-sūḥte bed-nām düşdi.

II. 1. 37. Ġazel-i Dıĝer-65

[Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün]

[Fā ‘i lā tün

Fa‘ lün]

*Naķd-ı şūfī ne heme şāfī-i bıĝaş bāşed
Īy besā ḥırķa ki şāyeste-i āteş bāşed*

Maḥşül-i beyt: Sūfinūñ bi'l-fi'l hāzır olan ḥālī cemī' ān illetsüz şāfi degüldür, iy ḥ'āce nice nice ḥırka vardur ki āteşe lāyıkdur.

Beyt:

*Şūfi-i mā ki zi vird-i seḥerī mest şodī
Şāmgāheş nigerān bāş ki sarḥoş bāşed*

Maḥşül-i beyt: Bizüm şūfimüz ki seḥer vaqtinūñ virdinden mest olurdı. Ya' nī seḥer virdinden esriyüb mestānelük gösteren şūfimüz aḥşam seyr eyle ki bāde mesti olur.

Beyt:

*Ḥoş buved ger miḥek-i tecribe āmed be-miyān
Tā siyeh-rūy şevved her ki durūgeş baş ed*

Maḥşül-i beyt: Ḥoşdur eger miḥek-i tecribe ortaya gelürse ziyāde güzel olurdı. Tā kim yüzi ḳara olaydı, her kimsede ki ğışş vardur.

Beyt:

*Nāz-perverd-i tena'um nebered rāh be-dost
'Āşıkī şīve-i rindān-ı belākeş baş ed*

Maḥşül-i beyt: Ni' metde nāz ile besili kimse dosta yol iletemez. Zirā 'āşıklık belā vü miḥnet çekici rindlerūñ pīşesidür.

Beyt:

*Ġam-ı dünyī-i denī çend ḥorī bāde be-ḥor
Ḥayf bāşed dil-i dānā ki müşevveş baş ed*

Maḥşül-i beyt: Alçaḳ [138a] dünyānuñ ğamını nice bir yersin, bāde iç ḥayfdur ki dānānuñ ğönli veyā dānānuñ ğönül[i] müşevveş ve perişān ola.

Beyt:

*Ḥaṭ-ı sākī ez-īn ğüne zened naḳş-ber-āb
İy besā ruḥ ki be-ḥūn-ābe mūnaḳḳaş baş ed*

Maḥşül-i beyt: Ḥaṭṭ-ı sâķī eger bunuñ gibi şu üzre naķş urursa iy ḥāce çok
‘āşıķuñ daḥı ḥūnābe ile mūnaķķaş olur.

Beyt:

*Delķ-i seccāde-i Ḥāfız bebered bāde-furūş
Ger şarāb[eş] zi¹⁷ kef-i¹⁸ şāķī-i mehveş baş ed*

Maḥşül-i beyt: Ḥāfızuñ ḥırķa ve seccādesini bāde-furūş eyledür. Eger şarāb ol
sāķī-i mehveşin elinden ve avucundan olursa.

II. 1. 38. Ğazel-i Diğer-67¹⁹

[Me fā ‘i lün / Fe ‘i lā tün / Me fā ‘i lün / Fa‘ lün]

*Nefes ber āmed ü kām ez tu ber ne-mī-āyed
Fiğān ki baḥt-ı men ez ḥāb der ne-mī-āyed*

Maḥşül-i beyt: Cān çıķdı ḥālbuki senden murād ḥāşıl olmaz. Ḥayf ki benüm
baḥtım ḥābdan bīdār olmaz.

Beyt:

*Şabā be-çeşm-i men endāḥt ḥāķī ez kūyeş
Ki āb-ı zindegıyem der nazār ne-mī-āyed*

Maḥşül-i beyt: Şabā benüm gözüme anuñ kūyından bir ḥāk atdı ki āb-ı ḥayāt
gözüme girmez.

Beyt:

*Ķādd-i bülend-i tu-rā tā be ber ne-mī-girem
Dirāḥt-ı kām u murādem be ber ne-mī-āyed*

Maḥşül-i beyt: Senüñ ḳādd-i bülendüñi sīneme ṭutmayınca benüm dirāḥt-ı
murādum meyveye gelmez.

Beyt:

¹⁷ Yazmada ‘ez’ şeklindedir.

¹⁸ Yazmada ‘kef-i ān’ şeklindedir.

¹⁹ Yazmada 66. gazel söylenmeden 67. gazel verilmiştir. Metinde gazellerin yazmadaki numaralandırılmaları esas alınmıştır.

*Muķīm zūlf-i tu şod dil ki hoş sevād²⁰ dīd
Vezān ġarīb-i belā-keş haber ne-mī-āyed*

Maḥşül-i beyt: Göñül senüñ zülfinüñ muķimi oldu. Zirā güzel sevād gördi. Ya' nī gönüller çoķluğundan ma' mūr u ābādan görüb anda tevatṭun idüb qarār eyledi ve ol belā-keş ġarībden bir haber gelmez.

Beyt:

*Meger be rüy-ı dilārā-yı yār-ı mā verne
Behiç vech dīger kār ber ne-mī-āyed*

Maḥşül-i beyt: Meger bizüm yārimizüñ rüy-ı dilārāy sebebiyle yoksa hiç vechi-
le iş daḡı hāşıl olmaz.

Beyt:

*Zi şaşt-ı sıdķ guşādem hezār tīr-i du'ā
Velī çi sūd yekī kārger ne-mī-āyed*

Maḥşül-i beyt: Bīñ du'ā oķını şaşt-ı şıdķdan açdum. Ya' nī bīn du'ā oķına
guşād virdüm. Ammā ne fā'ide hiçbirisi mü'eşşir olmadı.

Beyt:

*Kemīne şart-ı vefā terk-i ser buved Hāfiz
Boro eger zi tu kār īn kadar ne-mi-āyed*

Maḥşül-i beyt: Vefādārlık şartınuñ en eksükligi terk-i serdür iy Hāfiz. Pes var
git eger senden bu kadar iş gelmezse.

II. 1. 39. Ğazel-i Dīger-68

[Me fā' i lün / Fe' i lā tün / Me fā' i lün / Fa' lün]

*Zi dil ber āmedem ü kār ber ne-mī-āyed
Zi ḡod bedo şodem ü yār der ne-mi-āyed*

Maḥşül-i beyt: Göñülden çıkdum. Hālbuki işim hāşıl olmaz, kendimden geç-
düm, gitdüm. Hālbuki yār gelmez.

²⁰ Yazmada 'hevāi' şeklinde iken der-kenarda 'sevādī' olarak düzeltilmiştir.

Beyt:

*Derîn hayāl-i beser şod zamān-ı ‘ömr ü henüz
Belā-yı zülf-i dırāz-eş be-ser ne-mi-āyed*

Maḥşül-i beyt: Zamān-ı ‘ömr vişāl-i cānān hayālinden nihāyete vardı ve düken-
di, ammā ḥālbuki zülf-i dırāzı belāsı ğāyete varub dükenmez.

Beyt:

*Be-semm hikāyet-i dil ḥest bā nesīm-i seher
Velī baht-ı men-i imşeb seher ne-mi-āyed*

Maḥşül-i beyt: Nesīm-i seherle benüm dilimüñ çok hikāyeti var. [138b] Ammā
benüm tāli‘ümde bu gice seher olub gelmez.

Beyt:

*Hemīşe āh-ı sehergāh yār-ı men ḥaṭā ne-şod
Künün çı şod ki yekī kār ber ne-mi-āyed*

Maḥşül-i beyt: Dā’imā benüm āh-ı sehergāhum ḥaṭā olmazdı, ammā şimdi ne
oldı ki hıçbirisi mü’eşşir gelmez.

Beyt:

*Fedā-yı dost nekerdīm ‘ömr ü māl dirīg
Ki kār-ı ‘ışk zi mā in kadar ne-mi-āyed*

Maḥşül-i beyt: Dosta fedā eylemedük ‘ömr ü mālı. Ḥayf ki ‘ışk işi bizden bu
kadar gelmez.

Beyt:

*Zi bes ki şod dil-i Ḥāfız remīde ez heme kes
Künün zi ḥalka-i zülfet beder ne-mi-āyed*

Maḥşül-i beyt: Ḥāfız’uñ gönli herkesden ziyāde remīde olduğundan şimdi
cānānuñ zülfünden taşra çıkmaz.

II. 1. 40. Ğazel-i Diğer-69

[Me fā ‘i lün / Fe ‘i lā tün / Me fā ‘i lün / Fe ‘i lün]

*Hoşā dilī ki müdām ez pey-i nazār ne-reved
Be her dereş ki be-ḥānend bī-ḥaber ne-reved*

Maḥşül-i beyt: Ne hoşdur ki bir gönül ki nazār ardınca gitmeye. Hāşılı her nesne ki görür kendini aña virmeye.

Beyt:

*Ṭama‘ der ān leb-i şīrīn nekerdenem evlāst
Velī çigūne meges ez pey-i şeker ne-reved*

Maḥşül-i beyt: Cānānuñ ol leb-i şīrīnine ṭama‘ eylememek evlādur, ammā sinek şeker ardınca ne vechle gitmeye.

Beyt:

*Tu kez mekārīm-i aḥlāk ‘ālem[ī] dīgerī
Vefā-yı ‘ahd-ı men ez ḥātīret meger ne-reved*

Maḥşül-i beyt: Sen ki ne vechle bir gayrī ‘ālemüñ aḥlākı illerinden sen benüm ‘ahdıma vefā eylemek ola ki ḥātīruñdan gitmeye.

Beyt:

*Sevād-ı dīde-i ğamdīde‘em be eşk meşūy
Ki naqş-ı ḥāl-i tuem hergiz ez nazār ne-reved*

Maḥşül-i beyt: Benüm ğam görmüş gözümüñ karasını eşkile yuma. Ya‘ nī bizi ağladub gözümüz yaşını aqıtma. Tā ki senüñ ḥālüñ naqşı hergiz nazārumdan gitmeye.

Beyt:

*Siyāhnāmeter ān ḥod kesī ne-mī-bīnem
Çigūne dūd-ı dilem çün qalem beser ne-reved*

Maḥşül-i beyt: Kendümden günāh-kār-rek hiç kimse görmem. Pes böyle olunca nicesine gönülümün tütünü qalem gibi başıma gitmeye.

Beyt:

*Dilā mebāş çünīn herzeğerd ü hercāī
Ki hiç kār zi pīşet bedīn hūner ne-reved*

Maḥşül-i beyt: İy gönül böyle herzegerd ü hercâi olma. Zîrâ vaşfla senden bir iş ileri gitmez.

Beyt:

*Be tâc-ı hüdhüdem ez reh meber ki bâz-ı sefid
Ki kibr der pey-i her şayd-ı muhtaşar ne-reved*

Maḥşül-i beyt: Hüdhüd tâcıyla beni yoldan çıkarma. Zîrâ aqtoğan kibrinden her şayd-ı muhtaşaruñ ardınca gitmez.

Beyt:

*Zi men çü bād-ı şabā büy-ı hod dirîğ medār
Çerā ki bîser-i zülf-i tuem beser ne-reved*

Maḥşül-i beyt: Benden bād-ı şabā büyüñü dirîğ eyleme. Zîrâ bād-ı şabā ne cins rāyihaya anuñla mükeyyif bile getürür. Zîrâ ben senüñ büy-ı zülfüñsüz başa varmam. Ya‘nî ansız gecimem ve olamam dimekdür.

Beyt:

*Be püş-ı dāmen-i ‘afvî be zillet-i men mest
Ki āb-rū-yı şerî‘at bedîn kadar ne-reved*

Maḥşül-i beyt: H̄‘āce h̄ıṭāb-ı ‘āmm ıarıķıyla buyurur: Ben mestüñ zilletine ‘afv etegini, ya‘nî günāhumı ‘afv ve setr idüb mestānelıgumı kimseye bildürmem. Zîrâ şerî‘atüñ yüzi şuyı bu miqđār [139a] gitmez.

Beyt:

*Men-i gedā heves-i serv-ķāmetî dārem
Ki dest der kemereş cuz be sîm ü zer ne-reved*

Maḥşül-i beyt: Ben gedā bir serv boylunuñ hevesin tutaram. Ya‘nî serv boylu-ya mübtelāyam ki sîm ü zerden ğayrıyla beline el varımaz.

Beyt:

*Be-yār bāde vü evvel be dest-i Hāfiż dih
Be şart-ı anki zi meclis sūhan be der ne-reved*

Maḥşül-i beyt: İy yâr bâde getür ve evvel Ḥâfız'ıñ eline vir. Ammâ ol şartla ki meclisden taşra söz gitmeye.

II. 1. 41. Ğazel-i Dİger-70

[Me fâ 'i lün / Fe 'i lâ tün / Me fâ 'i lün / Fe 'i lün]

*Gudāht dil ki şeved kâr-ı dil tamām u ne-şod
Be-sūhtīm derīn ārizū-yı ḥām u ne-şod*

Maḥşül-i beyt: Göñül işi tamām olmağ için cān eridi. Ḥālbuki göñül işi tamām olmadı. Ya' nī kâr-ı dil taleb ü taḥşil-i vişāl-i cānān idi. Ammâ bu taḥşil müyesser olmadı. İki mışrā' da bile vāvlar ma' nā-yı ḥāliyyed ifāde ider ve bundan sonra kâfiye ile redif beyninde vāvlar hep böyledür. Ğaflet olunmaya.

Beyt:

*Figān ki der taleb-i genc-nāme-i maḥşūd
Şodem ḥarāb-ı cihānī ez ḡameş tamām u ne-şod*

Maḥşül-i beyt: Ḥayfā ki maḥşūd gencnāmesiniñ taleb ü taḥşilinde külliyyen ḥarāb-ı cihān oldum, anuñ ḡamından ḥāşıl olmadı. Ḥāşılı maḥşūd-ı vişāl-i cānān idi. Ammâ müyesser olmadı.

Beyt:

*Dirġ u derd ki der cust u cūy-ı nağd-ı ḥuzūr
Besī şodem be-gedāi ber-i kirām u ne-şod*

Be-reft ma' nāsınadır.

Maḥşül-i beyt: Ḥayfā vü dirġā nağd-ı ḥuzūr talebinde gedālıgla kirām yanına çok vardum. Ammâ nağd-ı ḥuzūr ḥāşıl olmadı. Ba' zı nüşhada nağd yerine genc düşmüş ve kâf, yā ' Acemī ola meftūḥ veyā ' Arābī ola mezmūm ikisine de taḥammülü var. Ya' nī izāfet-i beyāniyyedür her vechile.

Beyt:

*Be-lābe goft şebī mīr-i meclis-i tu şevem
Şodem be rağbet-i ḥişeş kemin ḡulām u ne-şod*

Maḥşül-i beyt: Cānān laṭife ile didi ki bir gice senüñ mîr-i meclisüñ oluram. H̄āce buyurur kim ben kendi raġbetümle ihtiyār eyledüm. Ammā gelüb meclisüm müşerref olmadı ve meclisüm mîri olmadı.

Beyt:

*Peyām dād ki ḥ̄āhem nişest bā rindān
Be-şod be-rindī vü dürdī-keşim nām u ne-şod*

Maḥşül-i beyt: Cānān peyām virdi ki rindler ile otururum, H̄āce buyurur ki rindliğla ve dürd-keşliğla nāmım ‘āleme gitdi ve münteşşir oldı ve bizüm ile hem-nişin olmadı.

Beyt:

*Revāst der ber eger mî-ṭeped kebüter-i dil
Ki dāde der reh-i ḥod bī ḥāb-ı dām u ne-şod*

Mî-ṭepet aşlında mî-tepet idi. Ṭā tādan dönmişdür. Zîrā dillerinde tayuğdur, ni-teki dimişlerdür.

Qıṭ‘a

[Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lün]

*Heşt ḥarfest ān ki ender Farisī ne-bāyed hem²¹
Tā ne-yāmūzī ne-bāşī enderīn ma‘nā mu‘āf*

*Bişnev ez-īn īn ḥurūf u yād-gir iy ehl-i dil
Tā vü ḥā vü şād ü dād ü ṭā vü zā vü ‘ayn ü ḳāf*

Maḥşül-i beyt: Lāyığdur eger sīnede gönül gögerçini ṭalebi bī-karār olursa zîrā kendi yolında dām-ı zülf-i cānānuñ buram ve büklimini gördi. Ve aña varmadı.

Beyt:

*Der ān heves ki be-büseme be mestī ān leb-i la‘l
Çi ḥūn ki der dilem üftād hem çü cām u ne-şod*

²¹ Bu mısranın vezni bozuktur.

[139b] **Maḥşül-i beyt:** Ol heveste ki mestlikde ol. Leb-i la‘l cānāmı öpem deyü mübālağa kan yudki düşdi cām gibi ve ḥālbuki būs müyesser olmadı.

Beyt:

*Be kūy-ı ‘ışk menih bī-delil-i rāh ḳadem
Ki men be ḥoş numūdem şad ihtimām u ne-şod*

Maḥşül-i beyt: ‘Işk maḥallesine ḳulavuz olmayınca ḳadem ḳoma. Zirā men kendi kendümle yüz ḳaşd ve ihtimām gösterem, ammā vişāl müyesser olmadı.

Beyt:

*Hezār ḥile ber engiḥt Ḥāfiz ez ser fikr
Bedān heves ki şevēd ān ḥarīf rām u ne-şod*

Maḥşül-i beyt: Ḥāfiz fikr cihetinden biñ ḥile izḥār eyledi. Ol ārzū ve hevesle ki ol ḥarīf aña rām u muṭi‘ ola olmadı.

II. 1. 42. Ğazel-i Diğer-71

[Me fā ‘i lün / Me fā ‘i lün / Me fā ‘i lün / Me fā ‘i lün]

*Merā mihr-i siyehçeşmān zi ser birūn ne-ḥ‘āhed şod
Ḳazā-yı āsumān est in u digergūn ne-ḥ‘āhed şod*

Maḥşül-i beyt: Ḳara gözliler maḥabbeti benüm başumda ṭaşra gitmeyiserdür. Zirā bunlaruñ maḥabbeti ḥükmi-āsumānīdür. Bir dürlü daḥı olmaz.

Beyt:

*Rakīb āzārḥā fermūd [u] cāy-ı āştī negzāşt
Meger āh-ı seḥer-ḥizān sūy-ı gerdūn ne-ḥ‘āhed şod*

Maḥşül-i beyt: Rakīb āzārılıklar ve bī-ḥuzūrluḳlar buyurdı ve şulḥa yer ḳomadı. Meger ‘uşşāḳ-ı seḥer-ḥizleruñ āh-ı felek cānibine gitmeye. Ḥāşılı ‘uşşāḳuñ āhı yerde ḳalmaz.

Beyt:

*Merā rüz-ı ezel kārī be-cuz rindī nefermūdend
Her ān ḳısmet ki ancā refṭ ez ān efzūn ne-ḥ‘āhed şod*

Maḥşül-i beyt: Baña rüz-ı ezelde rindlikden ğayrı iş buyurmadılar. Pes her kıs-
met ki anda vākı^ç oldu. Ol ne artar ne eksilür.

Beyt:

*Şarab-ı la^ç [u] cāy-ı emn ü yār-ı mihribān sākī
Dilā key bih şevved kâret eger eknün ne-ḥ^ç āhed şod*

Maḥşül-i beyt: İçdügümüz kırmızı şarāb ve meclisimiz emn ü şefkatli yār-ı sākī
pes iy gönül kaçan eyü olur. İşüñ eger şimdi olmayısar ise.

Beyt:

*Ḥudā rā mühtesib mā rā be feryād-ı def u ney baḥş
Ki sâz-ı şer^ç ezîn efsâne biḳânün ne-ḥ^ç āhed şod*

Maḥşül-i beyt: İy mühtesib, Allāh için bizi def ü ney feryād ve fiġānına baġış-
la. Zîrā şer^ç düzenine ve ḳânünına noḳşān gelmez ve şer^ç -i şerîf bunuñ gibi efsâne-
lerden ḥalel-pezîr olmaz.

Beyt:

*Mecāl-i men hemîn bâşed ki pinhān^ç ışık-ı ü verzem
Kinār u būs u āġüşeş çı guyem çün ne-ḥ^ç āhed şod*

Maḥşül-i beyt: Benüm mecālüm ya^ç nî baña düşen ancak budur ki gizlice ol
cānānuñ^ç ışıkına sa^ç y idem, pehlūya çekmek ve öpmek ve ḳocmaġı ne söyleyelüm
çünkü olmayısardur.

Beyt:

*Meşüy iy dīde naḳş-ı ġam zi levh-i sīne-i Ḥāfız
Ki zaḥm-ı tīġ dildārest ü reng-i ḥün ne-ḥ^ç āhed şod*

Maḥşül-i beyt: İy dīde-i levh sīne-i Ḥāfız’dan ġam naḳşını yuyup arıtma, zîrā
dildāruñ^ç tīġuñ yaresidür ve ḳan rengi yumaġla gitmeyiserdür.

II. 1. 43. Ğazel-i Dīġer-72

[Fe^ç i lā tün / Fe^ç i lā tün / Fe^ç i lā tün / Fe^ç i lün]

[Fā^ç i lā tün

Fa^ç lün]

Der ezel pertev-i husnet zi tecellî dem zed
‘Işk peydâ şod u âteş be heme âlem zed

Maḥşûl-i beyt: Cānāna hıṭāb idüb [140a] buyurur: Ezelde ya‘nî rūḥuñ maḥlûk olduğı vaḳtde rūyuñ ziyāsı ve şafāsı tecellîden nefis ya‘nî zāhir olub cemāl eyledi ve güzelligini gösterdi. Pes ‘ışk peydâ oldı ve cemî‘-i ‘âleme âteş urdı.

Beyt:

Cilveî kerd ruḥet dîd melek ‘ışk nedāşt
‘Ayn-ı âteş şod ezîn ğayret ü ber âdem zed

Maḥşûl-i beyt: Senüñ ruḥuñ ‘arz-ı cemāl eyledi. Melek de gördi ammā maḥabbet-i ‘ışka tāḳat getüremedi. Pes âdeme cilve eyledi ve ḳabûl eyledi. Zirâ âdemde maḥabbet ü derde ve keyfiyyet-i ‘ışka ḳābiliyyet gördi.

Beyt:

‘Aḳl miḥ ‘āst kezān şu‘le çerāĝ efrūzed
Berḳ-i ğayret bediraḥşîd u cihān berhem zed

Maḥşûl-i beyt: ‘Aḳl diledi ki şu‘le-i ‘ışkdan çerāĝı yalınlandura , ya‘nî ‘ışk nūrından müstenîr ola ve keyfiyyet-i ‘ışkla mütekeyyîf ola. Likîn berḳ-i ğayret ‘ışk-ı dıraḥşān olub ‘âlemi birbirine urdı.

Beyt:

Müdde‘î ḥ ‘āst ki āyed be-temāşā geh-i rāz
Dest-i ğayb āmed ü ber sîne-i nā-maḥrem zed

Maḥşûl-i beyt: Müdde‘i diledi ki rāz-ı seyrāngāhına gele. Ya‘nî ‘āşık ile ma‘şûḳ beyninde olan esrārda muṭṭali‘ ola. Ammā ğayb eli geldi ve raḳîb nā-maḥremüñ sînesine urdı ki girü ṭur deyü. Ya‘nî cānib-i ḥaḳḳdan bir ma‘nî zuhur idüb esrār-ı ‘ışk ve ‘āşık u ma‘şûḳa muṭṭali‘ olamadı.

Beyt:

Digerān ḳur‘a-i ḳısmet heme ber ‘iyş zedend
Dil-i ğamdîde-i mā bûd ki hem ber ğam zed

Maḥşül-i beyt: H'âce buyurur ki benden gayrılar qur'a-1 kısmeti hep 'iyy ve 'işrete urdılar. Ya'nî ezelden herkesün naşibi 'iyy ü 'işret oldı. Bizüm dil-i gam-didemüz idi. Ancaq ki qur'a-1 kısmeti gama şaldı.

Beyt:

*Cān-1 'ulvī heves-i çāh-1 zenehdān-1 tu dāşt
Dest der ḥalka-i ān zūlf-i ḥam ender ḥam zed*

Maḥşül-i beyt: Cān-1 'ulvī ya'nî rūḥi qudsi senün çāh-1 zenehdānuñ hevesini tutdı. An[un] çün ol büklimi çok zūlfün ḥalkasına el urdı ki çāh-1 zenehdāna kendini anuñla şarkıdub ine.

Beyt:

*Hāfiz ān rüz ṭarabnāme-i 'ışk-1 tu nevişt
Ki qalem ber ser-i esbāb-1 dil-i ḥurrem zed*

Maḥşül-i beyt: Hāfiz ol gün senün 'ıŝkuñ ṭarabnāmesini dürdi ve bükdi. Ya'nî senün 'ıŝkuñdan şād olmağı terk idüb ferāgat eyledi ki şād göñlinün esbāb ve altına qalem urdı. Ya'nî esbāb-1 surüdü terk eylediği gün nāme-i ṭarab ferāmüş eyledi.

II. 1. 44. Ğazel-i Diğer-73

[Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün / Fe 'i lün]

[Fā 'i lā tün

Fa' lün]

*Yād bād ānki nihānet nazari bā mā būd
Raqam-1 mihr-i tu der çihre-i mā peydā būd*

Maḥşül-i beyt: Yāduñda olsun, ol ki bize gizlü nazaruñ var idi ve senün maḥabbetün raqamı bizüm çihremüzde āşikāre idi.

Beyt:

*Yād bād ānki çü çeşmet be 'itābem mī-koşt
Mu'ciz-i 'İsevīyet der leb-i ŝekkerḥā būd*

Maḥşül-i beyt: Yāduñda olsun, ol ki çün gözün bizi 'itābla öldürürdi. Ḥazret-i 'İsī'ye mensüb fi'l-i mu'ciz ki ihyā-yı mevtādur. [140b] Senün şekker-çinci lebünde idi. Ya'nî çeşmün ki bizi ḥıŝmla katl iderdi. Lebün luṭf u iḥsānla ihyā iderdi.

Beyt:

*Yād bād ānki şabūhī zede der meclis-i uns
Cuz men u yār nebūdīm [u] Hudā bā mā būd*

Maḥşül-i beyt: Añlasun ol ki bāde-i şabūhī için āşnālar meclisinde benümle yārdan ğayrı kimse yoĝıdı ve Hudā bizümle idi.

Beyt:

*Yād bād ānki meh-i men çü küleh berbestī
Der rikābeş meh-i nev peyk-i cihān-peymā būd*

Maḥşül-i beyt: Añlasun ol ki benüm māhum çünkü külāhını koyuvirirdi. Ya‘nī şāh-ı levandāne külāhını koyuvirirdi. Anuñ üzengisinde hilāl peyk-i cihān-peymā idi.

Beyt:

*Yād bād ānki ħarabāt-nişīn būdem u mest
Vānki der mescidem imrūz kemest ancā būd*

Maḥşül-i beyt: Yād olsun ol ki meyhānede oturub mest idem ve hālbuki ol nes-ne ki bu gün baña mescidde olmazdı, anda olurdu.

Beyt:

*Yād bād ānki çü yāķūt ķadeķ ħande zedī
Der miyān-ı men ü la‘l-i tu ħikāyethā būd*

Maḥşül-i beyt: Añlasun ol çünkü yāķūt ķadeķ gülerdi. Ya‘nī çünkü bāde meclise gelüb nümāyān olurdu. Benümle senüñ la‘lün ortasında ħikāyetler olurdu.

Beyt:

*Yād bād ānki ruĥet şem‘-i tarab mī-efrūht
Vīn dil-i sūĥte pervāne-i nā-pervā būd*

Maḥşül-i beyt: Añlasun ol gün ki senüñ ruĥuñ şenlik şem‘ini ziyālandurırdı. Zīrā şem‘ gibi nūrānī idi ve benüm bu yanık göñlüm pervāne-i bī-pervā idi.

Beyt:

*Yād bād ānki der ān bezm-geh-i hulḡ u edeb
Ānki ū ḡande-i mestāne zedī, ṣahbā būd*

Maḡşŭl-i beyt: Yād olsun ol ḡüsn ü edeb bezm-gehinde kırmızı bādeden ḡayrı kimse ḡande-i mestāne eylemezdi.

Beyt:

*Yād bād ānki bā ṣalāḡ-ı ōmā mi-şod rāst
Nazm-ı her gevher-i nā-sufte ki Ḥāfiz rā būd*

Maḡşŭl-i beyt: Yād olsun ol ki sizin ıŝlāḡuñız sebebiyle ā‘ lā ve zībā olurdu her delinmiş gevher ki Ḥāfiz’uñ idi.

II. 1. 45. Ğazel-i Diğer-74

[Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün]

[Fā ‘i lā tün

Fa‘ lün]

*Bāşed iy dil ki der-i meykedehā bugşāyend
Girih ez kār-ı furū beste-i mā bugşāyend*

Maḡşŭl-i beyt: İy göñül ol mey ki meyḡāne ḡapusını açalar ve bizüm baḡlı işi-müzden düğümi açalar.

Beyt:

*Eger ez behr-i dil-i zāhid-i ḡodbīn bestend
Dil ḡavī dār ki ez behr-i Ḥudā bugşāyend*

Maḡşŭl-i beyt: Eger ḡod-bīn zāhidüñ göñli için baḡladılarsa göñlüñi ḡavī tut ki Allāh için açalar.

Beyt:

*Be-şafā-yı dil-i rindān-ı şabūḡizedegān
Bes der-i beste be-miftāh-ı du‘ ā bugşāyend*

Maḡşŭl-i beyt: Bāde-i şabūḡī nüş iden rindlerüñ göñli şafası sebebiyle çok baḡlı ḡapuyı du‘ ā miftāḡıyla açalar. Ya‘ nī cenāb-ı Ḥaḡḡdan fetḡ iderler.

Beyt:

*Nāme-i ta' ziyet-i duḡter-i rez benvīsīd
Tā ḡarīfān heme ḡūn ez müjehā buḡşāyend*

Maḡşūl-i beyt: Duḡter-i rezūn ya' nī bādenūn ta' ziyet nāmesi yazuñ, tā ki bāde nūşlaruñ cem' müjelerinden ḡan [141a] açalar. Ya' nī aḡıdalar. Ya' nī bādeye yasaḡ oldu.

Beyt:

*Gīsū-yı çeng beborrīd merg-i mey-i nāb
Tā heme muḡbeçegān zūlf-i do tā buḡşāyend*

Maḡşūl-i beyt: Çengūn gīsūsını kesūn, ḡālīş şarābuñ mevti sebebiyle tā kim hep meyḡānecizādeler iki ḡat zūflerini açalar. Ya' nī bu muşibetden ötüri mātem çekerler ve feryād u fiḡān ideler.

Beyt:

*Der-i meyḡāne bebestend Hudāyā mepesend
Ki der ḡāne-i tezvīr ü riyā buḡşāyend*

Maḡşūl-i beyt: Meyḡāne ḡapusını baḡladılar. Yā Rab begenme ki tezvīr ü riyā ḡapusını açalar.

Beyt:

*Hāfız īn ḡırḡa ki dārī tu bebīnī ferdā
Ki çī zūnnār zi zīreş be-cefā buḡşāyend*

Maḡşūl-i beyt: İy Hāfız ḡırḡa-i tezvīrūn ki girsin yarın ḡıyāmetde görirsin ki ne zūnnārlar anuñ altından açılır.

II. 1. 46. Ğazel-i Dīḡer-75

[Me fā ' i lūn / Fe ' i lā tūn / Me fā ' i lūn / Fa' lūn]

*ḡoş est ḡalvet eger yār yār-ı men bāşed
Ne men be-sūzem u ū şem' -i encūmen baş ed*

Maḡşūl-i beyt: ḡoşdur ol ḡalvet, yārüm baña yār olursa, ne ki ben yanam ve ol ḡayr dernegūn ve ḡayrı meclisūn şem' i ola.

Beyt:

*Men ān nigīn-i Süleymān behiç nestānem
Ki gāh gāh ber ū dest-i ehrimen baş ed*

Maḥşül-i beyt: Men Süleymān Peyğamberüñ ol mührini hiç almam ki gāh gāh ol mührüñ üzerine divüñ eli ola.

Beyt:

*Revā medār Hudāyā ki der ḥarīm-i vişāl
Raķīb maḥrem u ḥirmān naşīb-i men baş ed*

Maḥşül-i beyt: Yā Rab cā'iz görme ki vişāl ḥavlisinde raķīb maḥrem-i cānān ola ve maḥrūmluķ benüm naşībüm ola.

Beyt:

*Hümāy gū mefiken sāye-i şeref hergiz
Ber ān diyār ki tūtī kem zi zağan baş ed*

Maḥşül-i beyt: Hümāya söyle ki hergiz şeref gölgesini şalma. Ol diyāruñ üzerine ki tūtī zağandan eksik ola.

Beyt:

*Hevā-yı kūy-ı tu ez ser ne-mī-reved mā rā
Ġarīb rā dil-i sergeşte bā vaṭan baş ed*

Maḥşül-i beyt: Senüñ köyüñ maḥabbeti bizüm başımızdan gitmez. Ġarībüñ sergeşte vü ḥayrān gönli vaṭanda olur.

Beyt:

*Beyān-ı şevķ çī ḥācet ki şerḥ-i āteş-i dil
Tevān şināḥt zi sūzī ki der suḥen baş ed*

Maḥşül-i beyt: Kişi şevķini beyān eylemege ne ḥācet ki gönül āteşinüñ şerḥini bilmek mümkindür, bir ḥarāretten ki sözde olur.

Beyt:

*Besān-ı sūsen eger deh zebān şeved Ḥāfiż
Çü gonçe piş-i tūeş mühr ber dehen baş ed*

Maḥşül-i beyt: Sūsen gibi on dillide olursa gonca gibi senüñ katuñda mühr ber dehen olur. Ya‘ nī nuṭka kadir olmaz.

II. 1. 47. Ğazel-i Dīger-76

[Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün]

Men u inkār-ı şarāb in çı hikāyet bāşed
Ĝāliben in kādarem ‘aql u kifāyet baş ed

Maḥşül-i beyt: Ben ve şarāba inkār bu ne hikāyetdür. Ĝālib budur ki bu kadar ‘aql ve idrākum vardur.

Beyt:

Men ki şebhā reh-i taqvā zede’em bā def u çeng
Nāgehān ser be reh ārem çı hikāyet baş ed

Maḥşül-i beyt: [141a] Ben ki def ü çengle nice taqvā yolın urmuş olam. Ya‘ nī fişq eylemiş olam. Nāgehān sırrımı yola getürmeyem bu ne hikāyet olur.

Beyt:

Tā be ğāyet reh-i meyḥāne ne-mī-dānistem
Verne mestūrī mā tā be çı ğāyet baş ed

Maḥşül-i beyt: Meyḥāne yolını nihāyete dek bilmezüñ yoksa bizüm mestürli-gimiz ve perhiz-kā[r]ligimiz neye dek ve niceye dek idi.

Beyt:

Zāhid u er rāh be-rindī nebered ma‘ zūrest
‘Işk kārīst ki mevķūf-ı hidāyet baş ed

Maḥşül-i beyt: Zāhid eger rindlige yol iletmezse ma‘ zürdür. Ya‘ nī vādi-yi rindlige dāhil olmazsa ve rindler meslegine sālīk olmazsa ma‘ zürdür. Zīrā tarīķ-i ‘ışk bir işdür ki hidāyetu’llāh’a mevķūfdur.

Beyt:

Bende-i pir-i muĝānem ki zi cehlem berehāned
Pir-i mā herçi koned ‘ayn-i velāyet baş ed

Maḥşül-i beyt: Pir-i muġānuñ kuluylum ki beni cehlden kırtarurdı. Pes bizüm pirimiz her ne ki işlerse ‘ayn-ı velāyet olur.

Beyt:

*Zāhid ü ‘ucb u namāz u men u mestīyyū niyāz
Tā turā ḥod zi miyān bā ki ‘ināyet baş ed*

Maḥşül-i beyt: Zāhid ‘ucb u namāzladur ve biz mestī ve niyāzlayuz. ‘Acabā ortadan senüñ nazār u iltifātuñ kime olur.

Beyt:

*Düş ez in fikr ne-ḥoftem ki ḥakīmī mī-goft
Ḥāfiz er mest buved için cāy-i şikāyet baş ed*

Maḥşül-i beyt: Dün gece bu fikirden uyumadum ki bir ḥakīm dirdi: Ḥāfiz eger bāde için mest olursa maḥall-i şikāyetdür.

II. 1. 48. Ğazel-i Diğer-77

[Mef ‘ü lü / Fā ‘i lā tü / Me fā ‘i lü / Fā ‘i lün]

*Tersem ki eşk der ğam-ı mā perdeder şeved
Vin rāz-ı serbe-müḥr be-‘ālem semer şeved*

Maḥşül-i beyt: Kırkaram ki gözyaşı ‘ışk ğamında bizüm perdemüz yırtıcı ola ve bu mühürlü rāzımızı ‘āleme dāstān ola.

Beyt:

*Güyend seng la‘l şeved der maḥām-ı şabr
Ārī şeved velik be ḥün-ı ciger şeved*

Ma‘lüm ola ki la‘l ma‘denden çıķduķda bu ma‘hüd renkde olmazmış. Şonra tāze ciger içine kırlarmış ki bu zengi kesb idüb ā‘la olurmış. Ḥācenüñ be-ḥün bu yurdüğü bu ma‘nāya işāretdür. Bu beyt ‘ālemde kemāl-i şöhretle meşhürdur ki şöyle ki đarb-ı mesel ḥükmine varmışdur.

Maḥşül-i beyt: Dirler ki taş şabr maḥamında la‘l olur. Ya‘nī murūr-ı eyyāmla adı taş iken la‘l ismiyle müsem mā olur. Ḥāce dir belli olur ammā ḥün-ı cigerle olur.

Beyt:

*Der tengnā-yı hayretem ez naḥvet-i raḳīb
Yā Rab meḃād ānki gedā mu‘teber ŧeved*

Maḥşül-i beyt: Ḥayrettarlığındaem, raḳībūñ tekebbür ü ta‘azzüminden Yā Rab ol ḥāl olsun ki gedā mu‘teber ola.

Beyt:

*Īn serkeşī ki der ser-i serv-i bülend-i tūst
Key bā tu dest-i küteh-i mā der kemer ŧeved*

Maḥşül-i beyt: Bu serkeşlik ki senūñ bülend ḳāmetūñ başındadır. Pes bizüm ḳışşa elimüz ḳaçan senūñ bilūñde olur.

Beyt:

*Ez her kirāne tīr du‘ā kerde‘em revān
Bāşed kez ān meyāne yekī kārger ŧeved*

Maḥşül-i beyt: Her kenārdan ve her cānibden du‘ā oḳını revān eylemişem. Ola ki anlaruñ aralarından birisi mü‘eşşir olub murādım el [142a] vire.

Beyt:

*Īn ḳaşr-ı salṭanat ki tu eş māh-ı manzarī
Serhā ber āstāne-i ū ḥāk-i der ŧeved*

Maḥşül-i beyt: Bu ḳaşr-ı salṭanat ki sen anuñ māh peyker-i maḥbūbısan. Ol ḳaşr-ı salṭanatuñ āstānesi üzre başlar. Ḳapu ṭoprağı olur.

Beyt:

*Ez kīmiyā-yı mihr-i tu zer geşt rüy-ı men
Ārī be yumn luṭf-ı şumā ḥāk zer ŧeved*

Maḥşül-i beyt: Senūñ maḥabbetūñ kīmyāsından benüm yüzüm altun oldı. Beli sizūñ luṭfuñuz bereketiyle ṭopraḳ altun olur.

Beyt:

*Bes nükte ḡayr-ı ḥüsn bebāyed ki tā kesī
Maḳbül-i ṭab‘-ı merdum-ı şāḥib-nazar ŧeved*

Maḥşül-i beyt: Güzellikden gayrı çok nükte gerekdür ki bir kimse şāhib-nazar ḥalkuñ tab‘ inuñ maḥbūli ola.

Beyt:

*Ḥ‘ āhem şoden be meykede giryān u dādḥ ‘āh
Kez dest-i ğam ḥalāş-ı men ancā meger şeved*

Maḥşül-i beyt: Meyḥāneye ağlayı ağlayı ve şikāyet iderek gidiserem, ola ki ğam elinden benüm ḥalāşum anda ola.

Beyt:

*İy dil ḥadīş-i mā ber-i dildār bāz gūy
Liken çünān me-kon ki şabā rā ḥaber şeved*

Maḥşül-i beyt: İy gönül bizüm kışşamızı cānān katında söyle. Ammā şöyle eyleme ki şabāya ḥaber ola.

Beyt:

*Dūzī eger ğamī resedet teng-i dil mebāş
Dū şükr kon mebād ki ez bed beter şeved*

Maḥşül-i beyt: Bir gün eger saña bir ğam u ğuşşa irişürse teng-dil olma. Var şükr eyle, olmaya ki yaramazdan yaramaz ola.

Beyt:

*İy dil şabūr bāş u me-ḥor ğam ki ‘āķıbet
İn şām şubḥ gereded ü in şeb seḥer şeved*

Maḥşül-i beyt: İy gönül şābir ol ve ğam yeme. Zīrā ‘āķıbet bu firāk ve hicrān aḥşāmı vişāl şabāhı olur ve firāk gicesi vişāl seḥeri.

Beyt:

*Hāfız çü nāfe-i ser-i zülfeş be dest-i tust
Dem der keş erne bād-ı şabā rā ḥaber şeved*

Maḥşül-i beyt: İy Hāfız çünki nāfe-i ser-i zülfi senüñ elüñdedür. Sākit ol yoḳsa bād-ı şabāya ḥaber olur.

Ba' zı nüshada maḥlaş beyti böyle bulundu.

Beyt:

*Hāfız ser ez laḥid beder āred be-pāy-būs
Ger ḥāk-i ū be-pāy-ı şomā bī-siper şeved*

Maḥşül-i beyt: Hāfız başını taşra çıkarur ayak öpmekden ötüri. Eger anuñ maḥberesi toprağı sizüñ ayağıñıza bī-siper ola. Ya' nī ayağıñıza pāy-māl ola. Hāşılı siz ki ḥāk laḥdini çigneyesüz ol laḥdden başını ḳaldırur, ayağıñız öpmek için.

II. 1. 49. Ğazel-i Diğer-78

[Fe ' i lā tün / Fe ' i lā tün / Fe ' i lā tün / Fe ' i lün]

[Fā ' i lā tün

Fa' lün]

*Rūz-ı hicrān u şeb-i firḳat-i yār āḥir şod
Zedem in fāl u güzeşt aḥter kār āḥir şod*

Maḥşül-i beyt: Yārüñ hācir olduğı gün ve müfāriḳ olduğı gice tamām oldu. Ben bu fālı urdım yıldızda maḥzenine vāḳı' oldu. Murād ḥāşıl oldu ki ol vişāl idi.

Beyt:

*Ānheme nāz u tena'um ki ḥezān mī-fermūd
'Āḳıbet der ḳadem-i bād-ı bahār āḥir şod*

Maḥşül-i beyt: Ol ḳader nāz u tena'um ki ḥezān eylerdi. 'Āḳıbet bād-ı bahāruñ mübārek ḳademini de tamām oldu.

Beyt:

*Şubḥ-ı ummīd ki şod mu' tekif-i perde-i ğayb
[142b] Gū burūn āy ki kār-ı şeb-i tār āḥir şod*

Maḥşül-i beyt: Ümīd şabāḥı ki ğayb perdesinde münzevī vü mu' tekif idi. İmdi şubḥ-ı ümide söyle ki taşra çıḳsun. Zīrā ḳarañluḳ gice işi tamām oldu.

Beyt:

*Şükr-i ized ki be-iḳbāl-i kuleḡgüşe-i gül
Naḥvet-i bād-ı dey u şevket-i ḥār āḥir şod*

Maḥşül-i beyt: Allāh'a şükür ki gülün külāhgüşesi gülünü sebebiyle kısuñ şouk yelinün tekebbüri ve dikenün ḥiddet ü şiddeti tamām oldu. Niteki ḥāce buyurmuşdur.

Beyt:

[Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lün]

*Efser-i sulṭān-ı gül peydā şod ez taraf çemen
Maḫtmeş Yā Rab mübārek bād ber serv ü semen*

Beyt:

*Ān perişānī şebhā-yı dirāz u ğam-ı dil
Heme der sāye-i ğisū-yı nigār āḫir şod*

Maḥşül-i beyt: Ol uzun gice perişānlığı ve ol gönül ğamı ki bundan evvel vardı. Cemī' an ğisū-yı nigār sāyesinde tamām oldu.

Beyt:

*Gerçi āşüfteġi-i kār-ı men ez zülf ü nīst
Ḥal-i in 'uḫde hem ez rüy-yı nigār āḫir şod*

Maḥşül-i beyt: Gerçi işimün perişānlığı zülf-i cānāndan idi. Bu 'uḫdenün ve perişānlıġuñ ḥalli de anuñ rüyındandır.

Beyt:

*Ba'd ez-īn ber der-i meyḫāne revem bā def ü çeng
Kışsa-i ğussa ki der devlet-i yār āḫir şod*

Maḥşül-i beyt: Buñdan şoñra meyḫāne ḫapısına def ü çengle giderem. Yārün devletinde tamām olan kışsa u ğuşsa için.

Beyt:

*Bāverem nīst zi bed' ahdī-i eyyām henüz
Kışsa-ı hicr ki der vuşlat-ı yār āḫir şod*

Maḥşül-i beyt: Eyyāmuñ bed' ahdliğinden henüz inanım ve itikādım yoḫdur. Hicrān kışsası ki yārün vuşlatında tamām olmuş ola.

Beyt:

*Sākiyā lutf numūdi adehet por mey bād
Ki be tedbīr-i tu teşvīş-i ħumār āħit şod*

Maħşūl-i beyt: İy sākī lutf gösterdün, adehün pür mey olsun ki tedbīrünle teşvīş-i ħumār āħir oldı.

Beyt:

*Der şumār erçi neyāverd kesī Hāfiz rā
Şükr kân miħnet-i bīrūn zi şumār āħir şod*

Maħşūl-i beyt: Egerçi Hāfiz'ı hiçkimse ħesāba getürmez, şükr ol ma' hūd-ı bī-ħadd ü şumār āħir oldı.

II. 1. 50. Ğazel-i Dīger-79

[Fe 'i lā tūn / Fe 'i lā tūn / Fe 'i lā tūn / Fe 'i lūn]

[Fā 'i lā tūn

Fa' lūn]

*Gerçi ber vā' iz-i şehri ĩn suħen āsān ne-şevēd
Tā riyā verzed u sālūs müselmān ne-şevēd*

Maħşūl-i beyt: Gerçi şehriñ vā' izine bu söz āsān gelmez. Mādemki sālūs riyāya emek çeküb sa'y eylemez, müselmān olmaz. Hāşılı riyā-yı müslümān olmaz.

Beyt:

*Rindī āmūz u kerem kun ki neçendān hunerest
Heyvānī ki nenūşed mey ü insān ne-şevēd*

Maħşūl-i beyt: H'āce ħıṭāb-ı 'āmm ṭarīķıyla buyurur ki rindlik öğren ve seħā vü kerem eyle. Zīrā ol adar hızlı degüldür bir ħayvān ki şarāb için insān olmaz. Zīrā mey içmek rindlikdür ve seħā vü kerem eylemek insāniyyetdür.

Beyt:

*İsm-i ā'zam be-koned çār-ı ħod iy dil ħoş bāş
Ki be-telbīs u ħiyel dīv müselmān ne-şevēd*

Maħşūl-i beyt: İsm-i ā'zam kendi işini işler. İy gönül sen ħoş ol, ya'nī sen hemān fi' lde [143a] ol seni Hāķķ ferāmūş eylemez. Hemān telbīs ü ħīleden ve zerķden ictināb eyle, zīrā telbīs ü hīle ile dīv, Süleymān olmaz.

Beyt:

*Gevher-i pāk bebāyed ki şevved kı̄abil-i feyz
Verne her seng ü gilī lū 'lū ' u mercān ne-şevved*

Maḥşül-i beyt: İnsānuñ aşlı ve gevheri pāk gerekdür ki feyz kı̄abül ola yoḡsa her taş ve balçık lū 'lū ' ve mercān olmaz.

Beyt:

*'Işık mī-verzem ü ümmīd ki in fenn-i şerīf
Çün hünerhā-yı dīger mūcib-i ḫırmān ne-şevved*

Maḥşül-i beyt: 'Işka sa' y idüb emek çekerem. Ḥālbuki ümmīd vardur ki bu fenn-i şerīf 'ışkıdır. Ğayru hünerler gibi maḥrūmlıḡa sebep olmaya. Zīrā hüner sebeb-i ḫırmāndur, niteki ḫ'āce buyurmuşdur.

Beyt:

[Me fā 'i lün / Me fā 'i lün / Fe 'ü lün]

*Hüner bī-ğayb-ı ḫırmān nīst līken
Zi men maḥrūm terkī sāilī būd*

Zāhir-i Fāryābī buyurur:

Beyt:

[Me fā 'i lün / Fe 'i lā tün / Me fā 'i lün / Fe 'i lün]

*Merā zi dest-i hünerhā-yı ḫ'ışten feryād
Ki her yekī be-dīger gūne dār dem nāşād*

Beyt:

*Dūş mī-goft ki ferdā bedehem kām-ı dilet
Sebebī sāz Ḥudāyā ki peşimān ne-şevved*

Maḥşül-i beyt: Dün gice söylerd[i] ki yarın göñlüñ murādını virdüm deyü. İmdi Yā Rāb bir sebep eyle ki peşimān olmaya.

Beyt:

*Zerre rā tā ne-buved himmet-i 'ālī Ḥāfiz
Tālib-i çeşme-i ḫurşīd-i dirāḫşān ne-şevved*

Maḥşül-i beyt: Z̄errenüñ mādemi himmeti bülend olmaya, iy Ḥāfız bildir ağız güneşüñ çeşmesine t̄alib olmaz.

II. 1. 51. Ğazel-i Dīger-80

[Mef‘ū lü / Fā‘i lā tün / Mef‘ū lü / Fā‘i lā tün]

Goftem ğām-ı tu dārem goftā ğamet ser āyed
Goftem ki māh-ı men şov goftā eger ber āyed

Maḥşül-i beyt: Eger ber-āyed kolay gelürse dimekdür, rāst gelürse ma‘ nāsına ammā t̄ulü‘ ve ḥurūç ma‘ nāsından da niteki bu beytde böyle vākı‘ dür.

Beyt:

Goftem ruḥ-ı tu māhast goftā veli dü haft
Goftem be-men nümāyed goftā eger ber āyed

Be-men nümāyed istihāmdur, baña görünür mi demek. Eger ber-āyed kolay gelüb rāst gelürse.

Maḥşül-i beyt: Cānāna didüm senüñ ğamuñ t̄utaram. Cānān da didi ğamuñ dö-gine ve başa gele ve tamām ola. Du‘ ādur ğamuñ dökünsün ve tamām olsun dimekdür. Bu du‘ āda iki ma‘ nā malḥūz̄dur. Vişāl müyesser ola ve ğamdan ḥalaş bulasın demek ola ve beni sevmeden ferāgat idüb ğamdan ḳurtulasın demek ola. Cānāna didüm ki benüm māhum ol, ya‘ nī māh gibi üstüme t̄ali‘ ol. Cānān didi kolay gelürse ya‘ nī t̄ali‘ im müsā‘ id olursa senüñ māhuñ olub üstüñe pertev şalayum.

Beyt:

Goftem zi mihribānān resm-i vefā beyāmūz
Goftā zi māhrüyān in ḳār kemter āyed

Maḥşül-i beyt: Cānāna didüm ki mihribānlardan vefā resmin öğren. Ol da didi ki māhrülardan bu iş hiç gelmez.

Beyt:

Goftem ki ber ḥayālet rāh-ı naẓar bebendem
Goftā ki şeb-revest ū ez rāh-ı dīger āyed

Maḥşül-i beyt: Didüm ki ḥayālūñe nazār yolın bađlaram, tā kim ḥayālūñ göz yolından gönüle varmasun. Cānān didi ki benüm [143b] ḥayālüm şeb-revdür, ya‘nī ‘ayyār-ı pürfen ve bisyār dānişdür. Bir ğayrı yoldan dāḥil olur.

Beyt:

*Goftem ki bŷy-ı zŷlfet gumrāh-ı ‘ālemem kerd
Goftā eger bedānī hem ŷst rehber āyed*

Maḥşül-i beyt: Didüm ki senūñ bŷy-ı zŷlfūñ beni gumrāh-ı ‘ālem eyledi. Cānān didi ki eger bilürsin saña bŷy-ı zŷlfümünden ḳulavuzlık eyleyin.

Beyt:

*Goftem ḥoşā hevāi kez bāğ-ı ‘ışḳ ḥized
Goftā ḥonek nesīmī kez kŷy-ı dilber āyed*

Maḥşül-i beyt: Didüm ne ḥoşdur bir hevā ki bāğ-ı ‘ışḳtan ḳalḳar didi. Bir mübārek nesīmdür ki kŷy-ı dilberden gelür.

Beyt:

*Goftem ki nŷş-ı la‘let mā rā be-ārizŷ koşt
Goftā tu bendegī kun kŷ bende-perver āyed*

Nŷş tatlu ve bal ma‘nāsına gelür

Maḥşül-i beyt: Didüm ki nŷş-ı la‘lūñ bizi ārizŷ eyle, depeledi didi ki sen ben-delik eyle nŷş-ı la‘lüm bende perverlik eyler.

Beyt:

*Goftem dil-i raḥīmet key ‘azm-i şulḥ dāred
Goftā be kes megŷ in tā vaḳt-i ān der āyed*

Maḥşül-i beyt: Didüm senūñ esirgeyici gönölūñ ḳaçan şulḥa ‘azm ider. Ya‘nī meyl ider, didi. Kimseye bunı söyleme şulḥ vaḳti gelince.

Beyt:

*Goftem zamān-ı ‘ışret dīdī ki çŷn ser āmed
Goftā ḥāmŷş Ḥāfiż kīn ğuşşa hem ser āyed*

Maḥşül-i beyt: Didüm ki gördüñ mi şoḥbet ve şafâ zamânı nice tîz döğindi. Di-di ki iy Hâfîz zamân-ı 'işret tamâm olub gitdi ise zamân ğuşşa u ğamda qalmaz gi-der.

II. 1. 52. Ğazel-i Diger-81

[Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lün]

[Fâ 'i lâ tün

Fa' lün]

*Her kirâ bâ ḥaṭ-ı sebzet ser-i sevdâ bâşed
Pây ez-în dâ 'ire bîrûn nenihed tâ baş ed*

Maḥşül-i beyt: Her kimüñ ki ḥaṭ-ı sebzüñe ya' nî tâze metâ' uñla sevdâ ciheti ola, ayağını bu da'ireden taşra qomaz. Mādāmki ḥayâtda ola, ya' nî senüñ dâ'ire-i ḥaṭṭuñ maḥabbetini terk eylemez.

Beyt:

*Men çü ez ḥāk-i laḥid lâle-şifat ber ḥîzem
Dâğ-ı sevdâ-yı tu'em sırr-ı suveydâ baş ed*

Sevdâsınuñ zammı ile ve vâvuñ fetḥi ve yânuñ sükûnuyla yüregüñ üşimiş qara kan pâresine dirler. Her ḥayvânuñ yüreginde olur, dirler ki Allâhu Te'âlâ kuvvet-i derrâke[y]i ol qara qanda qomışdur. Ve'l-'ilmü 'indellâh.

Maḥşül-i beyt: Men ki maqḥbere toprağından lâle gibi dağdâr qalqam, senüñ sevdâ vü maḥabbetüñ dâğı benüm suveydâmuñ sırrı olur.

Beyt:

*Tâ key iy gevher-i yekdâne revâ mî-dârî
Kez ğamet dîde-i merdüm heme deryâ baş ed*

Maḥşül-i beyt: İy gevher-i yekdâne qaçana dek câ'iz tütarsın ki senüñ ğamuñdan ḥalkuñ gözi deryâ ola.

Ba' zı nüşhada bu beyt böyle vâқи' olmışdur:

Beyt:

*Tu ḥod iy gevher-i yekdâne kucâi âḥîr
Kez ḥayâl-i tu merâ dîde çü deryâ baş ed*

Maḥşül-i beyt: Sen iy gevher-i yekdâne kıandasın ki senüñ hayâlünüden benüm gözüm deryâ gibi oldu. Gel imdi bu giryeden ħalâş eyle.

Beyt:

*Zıll-i memdûd [u] ħam-ı zülf-i tu'em ber ser bād
K'enderân sâye karar-ı dil-i şeydâ bâşed*

Maḥşül-i beyt: Senüñ zülfünü bükliminünü uzamış ve çekilmiş gölgesi başum üzere olsun. Zîrâ [144a] dil-i şeydânuñ kararı ol sâyededir.

Beyt:

*Ez bun-ı her müje'em âb revân est biyâ
Egeret meyl-i leb-i cüy [u] temâşâ baş ed*

Maḥşül-i beyt: Benüm her kirpigimünü dibinden âb revândur. Gel eger senüñ ırmağ kenârına ve temâşâya meylünü olursa.

Beyt:

*Çün dil men demî ez perde burün ây u der â
Ki diğer bâre mülâkât ne peydâ baş ed*

Maḥşül-i beyt: Benüm gönlüm gibi perdeden taşra gel ve benüm teng ü târik gö[n]lüme gir. Zîrâ bir dağı mülâkât ne peydâ bâşed buluşmağ zâhir degüldür.

Beyt:

*Çeşmet ez nâz be Ĥâfız ne-koned meyl ârî
Sergirânî şîfat-ı nergis-i ra'nâ baş ed*

Maḥşül-i beyt: Senüñ çeşmünü nâzdan ve tekebbürden Ĥâfız'a meyl eylemez. Beli ağır başlı olmağ nergis-i şehlânuñ şîfatıdır.

II. 1.53. Ėazel-i Diğer-82

[Me fâ 'i lün / Fe 'i lâ tün / Me fâ 'i lün / Fe 'i lâ tün]

*Çü âftâb-ı mey ez maşrığ-ı piyâle ber âyed
Zi bağ-ı 'âriğ-i sâķi hezâr lâle ber âyed*

Maḥşül-i beyt: Çünkü şarāb-ı āftābı, ya‘nī şarāb piyāle maşrıķından, ya‘nī piyāleden tūlū‘ idüb sākīnūñ ‘āreżī bağından biñ lāle zāhir olur. Ya‘nī bāde sözin-den rüyınuñ kıızıl dāğı ađ olur.

Beyt:

*Nesīm der ser-i gül bişkened kulāle-i sūnbül
Çü ez miyān-ı çemen būy-ı ān kulāle ber āyed*

Kulāle Fārsīde ol şaça dirler ki yaşla örüle ve kurundukdan soñra açarlar ve tarıyalar. Pes zencīr şeklin bağlar. ‘Arabca müca‘ ad dirler ve Pehlevīce nüfv?

Maḥşül-i beyt: Nesīm gülün başında kulāle sūnbülü şikest ider. Çünkü çemen ortasında cānānuñ kulālesi koķusu zāhir ola.

Beyt:

*Zi gird-i ħān-ı niğün-ı felek tama‘ mekan iy dil
Ki bī-melālet-i şad guşşe yek nevāle ber āyed*

Kerd ħān daluñ sūkūnuyla sini şofra.

Maḥşül-i beyt: Başı aşāđa felek sofrasından iy göñül tama‘ tütma ki melāmetsiz ve yüz guşşasız bir nevāle ħāşıl olur.

Beyt:

*Şikāyet-i şeb-i hicrān ne an ħikāyet-i ħālīst²²
Ki şemmeī zi beyāneş be şad risāle ber āyed*

Maḥşül-i beyt: Hicrān gecesinūñ şikāyeti ol ħikāyet-i ħāl degüldür ki bir şemme ve zerresi yüz risāle ve kitāb ile ħāşıl ola.

Beyt:

*Geret çü Nūḥ-ı ne-bī-şabr hest der ğam-ı tūfān
Belā begerded u kām-ı hezār sāle ber āyed*

Maḥşül-i beyt: Eger Nūḥ peyğamber gibi tūfān ğamına şabruñ varsa senden belā döner ve biñ yıllık murād ħāşıl olur.

²² Yazmada ‘‘ ħikāyet-ħāst’’ şeklindedir.

Beyt:

*Besa‘y-ı ħod ne-tevān bord gevher-i maqşūd
Ĥayāl būd ki ĩn kār bi-ħavāle ber āyed*

Maĥşūl-i beyt: Kiři kendi sa‘y ile gevher-i maqşūda yol eylemek műmkin de-
gűl. Ĥayālűm bűyle idi ki bu iř taqđır-i Ĥudā’ya ħavālesűz ħāřıl ola.

Beyt:

*Nesīm-i zűlf-i tu ger bogzered be tűrbet-i Ĥāfiż
Zi ħāk-i kālbedeř şad hezār nāle ber āyed*

[144b]Kāl bűd, kāf-ı ‘acem il ve lāmın fetĥi ve zammıyle kāl ebűn mucemidir.
Ve ba‘zılar emr-i bi’l-‘aqs dűr didiler. Ya‘nĳ kāl eb, kāl ebűn mu‘arreb idűr didiler.
Ĥāřılı kāl eb, lāmın fetĥi ve kesriyle cisme dirler

Maĥşūl-i beyt: Senűn luĥfuñ nesĳmi Ĥāfiż’uñ tűrbesine műrűr idűb uđrarsa anuñ
cismi tűrābından yűz biñ nāle ıkar.

II. 1. 54. Ėazel-i Dĳger- 83

[Műf te ‘i lűn / Me fā ‘i lűn / Műf te ‘i lűn / Me fā ‘i lűn]

*Serv-i emen-i men erā meyl-i emen ne-mĳ-koned
Hemdem-i gűl ne-mĳ-řeved yād-ı semen ne-mĳ-koned*

Maĥşūl-i beyt: Benűm řalınıcı servűm niun emene meyl eylemez. Gűle niun
muĥārin olmazsın, niun añmaz.

Beyt:

*Tā dil-i herzegerd-i men reft be ĳn-i zűlf-i ű
Zān sefer-i dirāz-ı ħod ‘azm-i vaşan ne-mĳ-koned*

Maĥşūl-i beyt: Benűm ‘abeř yere gezen gűnlűm cānānuñ ĳn-i zűlfűne varaldan
beri kendinűn ol uzun seferinde vařanına řařd eylemez.

Beyt:

*Dil be űmĳd-i vařl-ı tu hemdem-i cān ne-mĳ-řeved
Cān be-hevā-yı kűy-ı tu ĥidmet-i men ne-mĳ-koned*

Maḥşül-i beyt: Göñül saña vâşıl olmağ ümîdile cāna yār olmaz. Cān dağı maḥallūñ arzūsıyla tene ḥıdmet eylemez.

Beyt:

*Piş-i kemān-ı ebrūyeş lābe hemikonem velī
Gūş keşide est ez ān gūş be men ne-mī-koned*

Maḥşül-i beyt: Cānānuñ kemān-ı ebrūsı öñinde temalluğ idem. Ammā anuñ kemān-ı ebrūsınuñ kulağı çekilüb bu[ru]lmışdur. Anuñçün kulağın baña tutub sözüñ diñlemez.

Beyt:

*Dī gileī zi turre'eş kerdem ez ser-i füsüs
Goft ki in siyāh-kec gūş be men ne-mī-koned*

Maḥşül-i beyt: Dün cānānuñ turreşinden şikāyet eyledüm. Cānān baña laṭife ve temeshur cihetinden didi ki bu egri ḥāyin çara kulağın baña eylemez.

Beyt:

*Çün zi nesīm mī-şevēd zülf-i benefşe pür-şiken
Veh ki dilem çı yād ez ān şiken ne-mi-koned*

Maḥşül-i beyt: Çünki nesīm-i şabādan zülf-i benefşe pür-şiken ola. Ya' nī açılıb evvel bahar ola. Ḥayf ki gönülüm niçün ol 'ahd şiken cānānı añlamaz.

Beyt:

*Sākī-i sīm-sāk-ı men ger heme dürd mī-dehed
Kīst ki ten çü cām-ı mey cümle dehen ne-mi-koned*

Maḥşül-i beyt: Benüm sākī-i sīm-sākum eger cümle dürd virüb ve şāf virmezse kimdür ki cismini ve tenini cām başdan başa āğız eylemeye.

Beyt:

*Laḥlaḥa-sāz şod şabā dāmen-i pāket ez çı rū
Ḥāk-i benefşe zār rā müşk-i Ḥoten ne-mi-koned*

Laḥlaḥa hoş koğulu terkībdür.

Maḥşül-i beyt: Şabā lāhlaḥa-sāy ve müşk-sāy ü ‘abir-sāz oldı. Ya‘nī hoş koku ve güzel rāyihalar getürdi. Pes şabā böyle olıcağ. Senüñ dāmen-i pāküñ ne için ve ne cihetden ḥāk-ı benefşe zārı müşk eylemez. Ba‘zı nüshada bir beyt bulundu ki kâfiyesi beyt-i sâbıkuñ kâfiyesi gibidür. Liken tetmīm-i fā’ide için bunda irād eyledük.

Beyt:

*Bā heme ‘atf-ı dāmenet āyedem ez şabā ‘aceb
Kez güzer-i tu ḥāk rā müşk-i Ḥoten ne-mī-koned*

Maḥşül-i beyt: Senüñ eteginüñ [145a] bu kadar kokuyla şabādan ‘aceb gelür ki senüñ geçüb gitmekden toprağı misk-i Ḥoten eylemez.

Beyt:

*Dest-ḥoş-ı cefā me-kon āb-ı ruḥem ki feyz-i ebr
Bī-meded-i sirişk-i men dürr-i ‘Aden ne-mī-koned*

Maḥşül-i beyt: Benüm āb-ı rüyımı cefāya mağlūb u maḥhūr eyleme. Zīrā bulduñ feyzi ki yağmurdur. Benüm sirişkim mededinsüzdür, ‘Aden eylemez.

Beyt:

*Kuşte-i ğamze-i tu şod Ḥāfız nāşenīdepend
Tīg sezāst her ki rā derd-i suḥen ne-mī-koned*

Maḥşül-i beyt: Pend işidüb ve diñlemeyen Ḥāfız senüñ ğamzeñ maḥtūli oldı. Zīrā tīg lāyıkdur her kimseye ki anuñ sözden derdi olmaz.

II. 1. 55. Ğazel-i Diğer-84

[Mü te fā ‘i lün / Fe ‘ü lün / Mü te fā ‘i lün / Fe ‘ü lün]

*Dil-i mā be devr-i rüyeş zi çemen ferağ dāred
Ki çü serv pāy bend est ü çü lāle dāğ dāred*

Maḥşül-i beyt: Bizüm gönlimüz cānānuñ rüyı devrinde çemenden fāriğdür. Zīrā serv gibi kūy-ı cānānda pāy-benddür ve lāle gibi āteş-i ‘ışık-ı rüyı cānānla dāğdārdur.

Beyt:

*Ser-i mā furū neyāyed be-kemān-ı ebrū-yı kes
Ki derūn-ı ğuşe-ğirān zi cihān ferāğ dāred*

Maḥşül-i beyt: Bizüm başımız kimsenüñ ebrüsü kemânına baş egmez. Zîrâ gūşe-gîr ‘ aşıklar derûnunuñ cihândan ferâğı var.

Beyt:

*Zi benefşe tâb dârem ki zi zülf-i ü zened dem
Tu siyâh-ı kembahâ bîn ki çi der dimâğ dâred*

Maḥşül-i beyt: Benefşeden tâb dârem. Ya‘ nî muẓtarib ve bî-ḥuzûr u tâbum var. Ya‘ nî ḥarâretüm ve ıztırâbum var. Zîrâ zülf-i cânândan nefes urur.

Beyt:

*Şeb-i zulmet ü beyâbân be-kocâ tevân resîden
Meger ân ki şem‘-i rûyet be-rehem çerâğ dâred*

Maḥşül-i beyt: Karañluk gice ve beyâbân daḥı nereye irişmek olur. Meger ol zamân ki şem‘ -i rûyını tecellî eylemeye.

Beyt:

*Men u şem‘-i şubḡâhî sezed er behem begîryim
Ki [be] sūḥtîm u ez mâ büt-ı mâ ferâğ dâred*

Maḥşül-i beyt: Men şabâh vaḡtînuñ şem‘ iyle lâyıḡdur. Eger bile ağlarsañ zîrâ yandık ve bizden bütümüz ferâğ tutar.

Beyt:

*Be-çemen ḡurâm u binger ber-i taḡt-ı gül ki lâle
Be-nedîm-i şâh mâned ki be kef ayâğ dâred*

Maḥşül-i beyt: Hıḡâb-ı ‘âmm tarîḡıyla buyurur: Çemene şalın ve nazâr eyle. Gül taḡtînuñ ḡatına ki lâle pâdişâh muşâḡibine beñzediği elinde ayaklı ḡadeḡi tutar.

Beyt:

*Sezedem çü ebr-i behmen ki berîn çemen begiryem
Tarab-âşiyân-ı bülbül beniger ki zâğ dâred*

Maḥşül-i beyt: Baña lâyıḡdur eger behmen buludı gibi dünyâ çemeninde ağla-sam. Zîrâ bülbülüñ şâdilik ve şenlik yuvasını nazâr eyle ki ḡarḡa ve ḡuzḡun tutar.

Beyt:

*Be- fūruġ-ı çihre zülfet reh-i dil zened heme şeb
Çi dilā verāst düzdi ki be-şeb çerāġ dāred*

Maḥşül-i beyt: Senüñ zülfüñ her gice göñlüñ yolını çihrenüñ furūġıyla ve ziyāsiyla urur. Ne ‘aceb bahādırdur bir uğrı ki gice çerāġ tutar.

Beyt:

*Ser-i ders-i ‘ışk dāred dil-i derdmend-i Hāfiz
Ki ne ḥālet-i temāşā ne hevā-yı bāġ dāred*

Maḥşül-i beyt: Hāfiz’uñ derdli göñli ‘ışk dersi sevdāsın tutar. Anuñ ne temāşā ḥātır u fikrin tutar ve ne bāġ arzūsın tutar.

II. 1. 56. Ğazel-i Diğer-85

[Me fā ‘i lün / Fe ‘i lā tün / Me fā ‘i lün / Fa‘ lün]

*Şarāb u ‘ayş-ı nihān çīst [145b] kār-ı bī-bünyād
Zedīm ber şaf-ı rindān u herçi bādā bād*

Maḥşül-i beyt: Gizli şarāb içmek ve gizli ‘ayş u ‘işret eylemek nedür deyü şorsarsañ bünyādsız işdür ki ıssı yoġdur. Pes imdi kendimüzi rindler alayına urduk, her ne olursa olsun.

Beyt:

*Girih zi dil beguşā vü zi sipihr yād me-kon
Ki fikr-i hiç mühendis çünīn girih ne-guşād*

Maḥşül-i beyt: Göñlüñden girihi aç daġı felekden yād eyleme. Zīrā hiçbir mühendisüñ fikr ü ferāseti buncılayın ‘uġde[y]i ya‘nī müşkili feth eylemedi.

Beyt:

*Zi inķılāb-ı zamāne ṭama‘ medār ki çerḥ
Ez-īn fesāne hezārān hezār dāred yād*

Maḥşül-i beyt: Zamāne ehlinüñ tegayyüründen ta‘accüb ṭutma. Zīrā felek buñ gibi nice biñ efsāne ḥātırında tutar.

Beyt:

*Ķadeĥ be-ŧarĥ-ı edeb ġır zānki terkıbeŧ
Zi kāse-i ser-i Cemŧıd ü Behmenest ü Ķubād*

Maĥŧül-i beyt: Kadeĥi ŧarĥ-ı edebile tüt. Zırā anuñ terkıbi mezkür üç pādıŧāhuñ kellesi kāsesindendür.

Beyt:

*Ki āgehest ki Kāvus u Key kocā reftend
Ki vāķıfest ki ħün reft taĥt-ı Cem ber bād*

Maĥŧül-i beyt: Kim āġāhdur ki Nemrūd u Key ħatında gitdiler, kim ‘ālimdür ki Ĥazret-i Süleymān’uñ taĥtı yel üzre veyā yele nice gitdi. Yel üzre ĥāŧıl-ı kelām dūnyāya, bu ħadar ulu pādıŧāĥlar ki geldi, nereye gitdiler ve nice öldiler dimekdür.

Beyt:

*Zi ĥasret-i leb-i ŧırın henüz mī-bīnem
Ki lāle mī-demed ez ĥün-ı dīde-i Ferhād*

Maĥŧül-i beyt: ŧırınuñ lebi ĥasretinden elān müŧāhede idüb görülüyo[r] ki lāle ĥün-ı dīde-i Ferhād’dan beter.

Beyt:

*Biyā biyā ki zamānı zi mey ĥarāb ŧevīm
Meger resīm be-gencı derın ĥarāb-ābād*

Maĥŧül-i beyt: Ĥıĥāb-ı ‘amm gönül ki bir zamān meyden ĥarāb olalum. Ola ki bir ĥazıneye iriŧürüz bu ĥarāb-ābādada.

Beyt:

*Meger ki lāle be-dānist bī-vefāi-yi derĥ
Ki tā bezād u be-ŧod cām-ı mey zi kef ne-nihād*

Maĥŧül-i beyt: Keenhü ki lāle dehrüñ vefāsızlıġını bildi ki toġaldan beri elinden cām-ı meyi ħomadı.

Beyt:

*Ne-mī-dehend icāzet merā be seyr-i sefer
Nesīm-i ĥāk-i muŧallā vü Āb-ı Ruknābād*

Maḥşül-i beyt: Sefer seyrine baña icāzet virmezler. Hāk-i muşalla nesīmi ve Āb-ı Rukn-ābād ya‘nī bu ikiye ziyāde ta‘alluḡum olduḡuĉün bunları ĳoyub sefer seyrine ve seyāhat-i ‘āleme gitmem. Muşalla buyurdu ki şirāzuñ namāzgāhıdır ki Āb-ı Rukn-ābād yanında aĳar. Eṡrāfı baĳlar ve baĳçeler imiş, ĳāyetle maĳbūl yer imiş. Hāşılı Şirāzuñ seyrāngāhıdır ve h‘āce ḡazretlerinūñ türbe-i şerīfleri namāzgāhda vākı‘ olmuşdur.

Beyt:

*Resīd der ĳam-ı ‘ıųkeş be-cānem ānki resīd
Ki çeşm-i zaḡm-ı zamāne be-cān-ı ū me-resād*

Maḥşül-i beyt: Cānānuñ ‘ıųkı ĳamında cānıma irişen irişdi ki zamānenūñ yavuz gözi añun cānına irişmesün.

Beyt:

*ĳadeḡ meĳir çü Hāfız meĳer be-nāle-i çeng
Ki beste‘end be ebrişem-i tarab dil-i şād*

Maḥşül-i beyt: Hāfız gibi ĳadeḡi tütme. Meĳer çeng āvāzıyla zirā şād göñli şādlık ebrişemine baĳlamışlar.

II. 1. 57. ĳazel-i Dıĳer-86

[Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lün]

*Der ezel herkū be-feyż devlet erzānī buved
Tā ebed [146a] cām-ı murādeş hemdem-i buved*

Maḥşül-i beyt: Her ol kimse ki ezelde feyż-i devlete lāyık ola. Ebede dek murād ol kimsenūñ cānına hemdem olur.

Beyt:

*Men hemān sā‘at ki ez mey h‘āstem şod²³ tevbekār
Goftem in şāḡ er dehed bārī peşimānī buved*

²³ Yazmada ‘şod tevbe’ şeklindedir.

Maḥşül-i beyt: Ol sâ' atde ki ben meyden tevbekâr olmak diledüm. Didüm eger bu şâh ḥaşıl virürse peşimânlıktır.

Beyt:

*Ḥod giriftem k'efkenem seccâde çün süsen be düş
Hemçü gül ber ḥırka reng-i mey müselmânî buved*

Maḥşül-i beyt: Süsene ve zanbağa ardına mâil olduklarıçün eccâde dimişler ve bunları seccâdesi omuzunda zâhide teşbîh meşhûrdur.

Beyt:

[Mef' ü lü / Fâ 'i lâ tü / Me fâ 'i lü / Fâ 'i lün]

*Zanbağ bugün omuzuna seccâdesin alur²⁴
Dün gülşene şarâb taşırđı kabağ kabağ*

Özin kabağa teşbîh ider gonce-i zanbağı.

Maḥşül-i beyt: Tütalum ki süsen gibi omuzuma seccâde şalub 'âbid ü zâhid gibi gezem, lîkin ḥırkam üzerinde gül gibi şarâb rengi müselmânlık mı olsun.

Beyt:

*Bî-çerâğ-ı cām der ḥalvet ne-mî-yârem nişest
Zanki konc-i ehl-i dil bâyed ki nürânî buved*

Maḥşül-i beyt: Ḥalvetde cām-ı bâde çerâğsuz oturmağa kâdir degülem. Zîrâ ehl-i dilüñ bucağı nürânî olmak gerek. Ba'zı nüshada bu beyt vâkı' olmuştur. Egerçi birbirine münâsib degüldür.

Beyt:

*Ḥalvet-i mārâ furûğ ez nür-ı şem' ü bâde bād
Vaqt-i gül mestürî-yi mestân zi nādânî buved*

Maḥşül-i beyt: Bizüm ḥalvetimizüñ ziyâ ve aydınlığı şem' ü bâde nürından olsun. Ḥaşılı maḥbûb bâdesüz olmasun dimektür. Gül vaqtinde mestlerüñ mestürlüğü nādânlık ve cāhilliktür.

²⁴ Yazmada ' ' seccâdesin mi alur' şeklindedir.

Beyt:

*Meclis-i üns u bahār u baḥş-ı ʿışk ender miyān
Nesteden cām-ı mey ez cānān girāncānī buved*

Maḥşül-i beyt: Meclisimiz meclis-i üns ü zamān-ı bahār ü ʿıyş-ı bahār u ʿışk baḥşi de olur. Ortada böyle meclisde ve böyle zamānda ve böyle hālde ve cām-ı mey almamak ağır cānlılıkdendir.

Beyt:

*Himmet-i ʿālī taleb cām-ı muraşsa ʿ gū mebāş
Rind rā āb-ı ʿineb yāḳūt-ı rummānī buved*

Maḥşül-i beyt: Hıṭāb-ı ʿāmm ʿālī himmet iste. Ya ʿnī cām-ı muraşsa ʿ olmazsa olmasun. Zīrā rind bāde nūşa āb-ı ʿineb yāḳūt zamānidur.

Beyt:

*Niknāmī ḥ ʿāhī iy dil bā bedān şoḥbet medār
Bedpesendī cān-ı men burhān-ı nādānī buved*

Maḥşül-i beyt: İy gönül eyü ad isteriseñ yaramazlarla şoḥbet tutma. Zīrā yaramazlığı kabül eylemek nādānlığa delıldür. Niteki ḥ ʿāce buyurur.

Beyt:

[Fe ʿ ū lün / Fe ʿ ū lün / Fe ʿ ū lün / Fe ʿ ū lün]

*Beyāmüzemet kīmyā-yı sa ʿ ādet
Zihem şoḥbet-i bed cüdāyī cüdāyī*

Beyt:

*Gerçi bī-sāmān nümāyed kār-ı mā sehleş mebīn
K ʿenderin kişver gedāi reşk-i sultānī buved*

Maḥşül-i beyt: Gerçi bī-sāmān nümāyed gerçi bizüm işimiz düzensüz ve endāzesüz görünür. Ammā sen anı kolay görme, zīrā bu kişverde gedālık [146b] sultānlık gayretidir.

Beyt:

*Dî 'azîzî goft Hâfîz mî-ğored pinhân şarâb
Ïy 'azîz-i men ne 'ayb ân bih ki pinhânî buved*

Maḥşûl-i beyt: Dün bir 'azîz didi ki Hâfîz şarâbı gizli içer. H̄'âce dir ki iy be-
nüm 'azîzüm şarâbı gizli içmek 'ayb degüldür.

II. 1. 58. Ğazel-i Dîger-87

[Me fâ 'i lün / Fe 'i lâ tün / Me fâ 'i lün / Fe 'i lün]

*Eger ne bâde ğam-ı dil zi yâd-ı mâ bebered
Nehîb-i ħâdişe bünyâd-kâr-i mâ bebered*

Maḥşûl-i beyt: Eger bâde bizüm hâtırımızdan gönül ğamını iletmezse aḥvâl ü
ğamum ħâdişe qorqusı temelini intizâm hâtır-ı hâlimizüñ temelini ve aşlını iledür.

Beyt:

*V'ger ne 'aql be-mestî furû keşed lenger
Çîğüne keştî ez-în varṭa-ı belâ bebered*

Maḥşûl-i beyt: Ve eger 'aql mestlikde lenger şalmayadı. Ne vechle vücüd keş-
tisini yine böyle mühlikinden iledürdi.

Beyt:

*Fiġân ki bâ hemekes ğâyibâne baḥt felek
Kesî nebûd ki destî ez-în degâ bebered*

Deġâ 'acem dilinde qalbdür, degâl ma' nâsınadır.

Maḥşûl-i beyt: Ḥayf ki felek herkes ile gizli oyun oynadı. Hâlbûki her kimse ile
bir dürli ve ğayr-ı mükerrer oynadı. Ammâ bir kimse olmadı ki bu hîle-bâz u ḥoqqa-
bâza ğâlib ola.

Beyt:

*Dil-i za' ifem ez ân mî-keşed be-ṭarf-i çemen
Ki cân zi merg be-bimâri-yi şabâ bebered*

Maḥşûl-i beyt: Benüm za' if gönülüm anuñçün çemen cānibine çekilür. Şabānuñ
nâzük ve âheste esmesi cānına cān qatar.

Beyt:

*Güzār ber zulumātest Hızr-ı rāhī kū
Mebād k'āteş-i maħrūmī āb-ı mā bebered*

Güzār isimdür. Geçid ve uğrak ma' nāsına.

Maħşūl-i beyt: Güzār-ı zulumāt firāk u hicrān üzerinedür. Qanı bir yol Hızır'ı olmaya ki maħrūmluq āteşi bizüm 'ırzımızı zāyī' eyleye.

Beyt:

*Ṭabīb-i 'ışq menem bāde ħor ki in ma'cūn
Ferāġat āred u endişe-i ħaṭā bebered*

Maħşūl-i beyt: 'Işkuñ ṭabībi benüm, bāde iç. Zirā bu ma'cūn içine ferāġat ħaṭır getirür ve ħaṭā fikri iledür.

Beyt:

*Besūht Hāfiz u kes ħāl-i ū be-yār ne-goft
Meger nesīmī peyāmī Hudāy rā bebered*

Maħşūl-i beyt: Hāfiz yandı. Ħālbuki kimse anuñ ħālini yāre söylemedi. Meger bād-ı nesīm Allāh için yarına bu ħaberi ilete.

II. 1. 59. Ğazel-i Dīġer-88

[Me fā 'i lün / Fe 'i lā tün / Me fā 'i lün / Fe 'i lün]

*Merā be rindī ü 'ışq ān fużül 'ayb koned
Ki i' tirāz ber esrār-ı 'ilm-i ġayb koned*

Maħşūl-i beyt: Baña rindlik ve 'ışq eyle. Ol fużül 'ayb ider ki 'ilm ġaybuñ esrārına i' tirāz ider.

Beyt:

*Kemāl-i sırr-ı maħabbet bebīn ne naqş-ı ġünāh
Ki herki bī-hüner üftād nazar be-'ayb koned*

Maħşūl-i beyt: Ħāce ħitāb-ı 'āmm ṭarīķıyla buyurur: Kemālsiz maħabbete baq, noqşān ġünāha baqma. Zirā her kim ki bī-hüner vāķı' olur. 'Ayba nazar ider niteki

dimişler. ‘‘İnnemā ya‘rifu zelfağlı mine‘nnās’’²⁵ deve ve bostanda Şeyh Sevrī Hāzretleri buyurmuşlar.

Bejt:

[Fe ‘ū lün / Fe ‘ū lün / Fe ‘ū lün / Fe ‘ül]

*Elā iy ħırmened ferħunde ħuy
Ĥiredmendī neşnīdeem ‘ayb-cūy*

Bejt:

*Çünān zened reh-i İslām ġamze-i sākī
Ki ictināb zi şahbā meger Şuheyb koned*

Maĥşül-i bejt: Sākīnūñ ġamzesi İslām yolını ancılayın ördiġi şahbāda meger Şuheyb ictināb eyleye [147a] ve illā sākīnūñ ġamzesi ‘ālimi bāde-nūş eyledi.

Bejt:

*Zi ‘ıtr-ı ħūr-ı behişt ān zamān ber āyed būy
Ki ħāk-i meykede-i mā ‘abīr-i cīb koned*

Maĥşül-i bejt: Ĥürinūñ esbāb-ı ‘ıtrinden ol zamān ħoġu peydā olur ki bizüm meykedemüz ħākini yaġasına ‘abīr eyleye.

Bejt:

*Kilīd-i genc-i sa‘ādet ħabūl-i ehl-i dilest
Mebād kes ki derīn nūkte şekk ü reyb koned*

Maĥşül-i bejt: Sa‘ādet ħazīnesinūñ miftāġı ehl-i dil ‘āşıġlaruñ ħabūlidür. Olmaya ki kimse bu ma‘nāda şekk ü şübhe eyleye.

Bejt:

*Şebān-ı vādī-i ĩmen gehī resed be-murād
Ki çend sāl be cān ħidmet-i Şu‘ayb koned*

Maĥşül-i bejt: Murāddan mertebe-i nübüvvet maġşüddür ki Mūsā’ya ħidmet eylemek sebebiyle müyesser oldı.

Bejt:

²⁵ İnsanlardan fazileti olanı bilir.

[Fā 'i lā tūn / Fā 'i lā tūn / Fā 'i lā tūn / Fā 'i lūn]

*Pür hüner girme bu vādī içre taymās-ı kelīm
Tīre şāhīn rüşen emredmedi aña hīdmet Şu'ayb*

Vādī-i Eymenüñ çobanı bir vaqt murāda irişür ki nice yıl cānla Hāzret-i Şu'ayb'a hīdmet eyleye.

Beyt:

*Zi dīde hūn beçekāned fesāne-i Hāfız
Çü yād-ı vaqt-ı şebāb ü zamān-Şu'ayb koned*

Maḥşül-i beyt: Gözden kan tamarudur. Hāfız'ın fesānesi çünki yigitlik vaqtını ve pirlık zamānını yād eyleye.

II. 1. 60. Ğazel-i Diğer-89

[Fe 'i lā tūn / Fe 'i lā tūn / Fe 'i lā tūn / Fe 'i lūn]

[Fā 'i lā tūn Fa' lūn]

*Tāyir-i devlet eger bāz güzārī be-koned
Yār bāz āyed ü bā vaşl qarārī be-koned*

Maḥşül-i beyt: Eger devlet tayıri gene güzār idüb uğrarsa yār girü gelür ve vaşl ile qarār ider.

Beyt:

*Dīde rā destgeh-i dürr ü güher gerçi nemānd
Behored hūnī ü tedbīr-i nişārī be-koned*

Maḥşül-i beyt: Gözüñ dürr ü güher vüs'ati ve kudreti gerçi kalmadı. Keşret-i bükā vü giryeden yer çeker, kanını içre ve nişār tedbīrini ider.

Beyt:

*Kes neyāred ber-i ü dem zened ez kışsa-i mā
Megeriş bād-ı şabā gūş güzārī be-koned*

Maḥşül-i beyt: Kimse cānānuñ katında kadir degüldür bizüm kışsamuzdan nefes urub tekellüm eylemege. Meger bād-ı şabā kulağına fisiltı eyleye.

Beyt:

*Dāde'em bāz-ı nazar rā be tezervī pervāz
Bāz h̄āned megereş naqş u şikārī be-koned*

Maḥşül-i beyt: Bāz-ı nazarı bir süñlün uçşluya virdüm. Ola ki süñlün uçşlı nazar bāze naqş oqıya. Ya' nī ta' līm eyleye ve bāz, nazar-ı şikār eyleye. Ya' nī avlaya zīrā murg şikārı ta' līm olup insāna me'nūs olmayınca şikārı alub kaçır, iyesine virmez. Hāşılı benüm bāz nazarum bir murğ-ı vaḥşidür. Gāh ol maḥbuba mā'il olur gāh bu pes bunu bir hoş reftār-ı tezerve ola ki kendiye me'nūs idüb vaḥşetin gidere ki baña rām ola.

Beyt:

*Düş goftem bekoned la' l-i lebeş çāre-i men
Hātif-i ğayb nidā dād ki āri be-koned*

Maḥşül-i beyt: Dün gice didüm [147b] cānānuñ la' l-i lebi baña çāre ider mi ? Hātif-i ğayb nidā iderdi ki belī eyler.

Beyt:

*Şehr hālīst zi 'uşşāq buved kez tarafī
Merdī ez h̄iş burūn āyed ü kārī be-koned*

Maḥşül-i beyt: Şehr 'uşşāqdan hālīdür, ola ki bir cānibden bir er gele ve kendüye kıya ve 'aşık ola.

Beyt:

*Kū kerīmī ki zi bezm-i tarabeş ğamzedei
Cur' aī der keşed ü def' -i humārī be-koned*

Maḥşül-i beyt: Qanı bir kerīmü'ş-şān ki anuñ bezm tarabından bir ğam-nāq bir cur' a çeküb def' -i humār eyleye.

Beyt:

*Yā vefā yā haber-i vaşl tu yā merg-i raqīb
Bāzī-i çarḥ ez-īn dü se-i kārī be-koned*

Maḥşül-i beyt: Yā vefā olsun yā senüñ vaşluñ ḥaberi yā raḳībüñ ölümi ḥaberi.
Felek oyunu bu üçüñ birini eyleye.

Beyt:

*Ḥāfiẓā ez der-i ū ger nerevī hem rūzī
Güzerī ber seret ez gūşe kinārī be-koned*

Maḥşül-i beyt: İy Ḥāfiẓ eger cānānuñ ḳapısından gitmezseñ elbette bir gün
üzer ki bir gūşe-i kenārdan güzer eyler.

II. 1. 61. Ğazel-i Diğer- 90

[Me fā 'ī lün / Me fā 'ī lün / Fe 'ū lün]

*Ḥoş āmed gül vezān ḥoşter ne-bāşed
Ki der destet be-cuz sāġar ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Gül ḥoş geldi. Ḥālbuki andan ḥoşraḳ olmaz. Elüñde sāġardan
ġayrı nesne olmaya.

Beyt:

*Ġanīmet dān ū mey ḥor der gülistān
Ki gül tā hafta-ı diğer ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Gülüñ gelmesini ġanīmet bil ve gülistānda mey iç. Zīrā gül bir
haftaya dek daḫı olmaz.

Beyt:

*Zamān-ı ḥoşdilī deryāb [u] deryāb
Ki dā 'im der şadef gevher ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Göñül ḥoşluġı zamānını añla ve tedārik eyle. Zīrā şadefde
dā 'imā gevher olmaz.

Beyt:

*'Aceb rāhīst rāh-ı 'ışḳ k'ān cā
Kesī ser ber koned keş ser ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Bir 'aceb yoldur 'ışḳ yolu ki anda bir kimse baş ḳaldırur, ya' nī
re'is-i 'uşşāḳ olub serdār olur ki başı olmaya, ya' nī başdan geçe.

Beyt:

*Beşüy evrāk eger hemders-i māī
Ki ʿilm-i ʿışk der defter ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Eger bizüm ile hem dersin evrākı yu, zīrā ʿışk ʿilmi defterde olmaz.

Beyt:

*Zi men benyūş ü dil der şāhidī bend
Ki ḥüsneş beste-i zīver ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Benden işit ve gönli bir maḥbūba bağla ki güzelliği ziyb ü ziy-
nete bağlı olmaya.

Beyt:

*Biyā iy şeyḥ [u] der ḥumḥāne-i mā
Şarābī ḥor ki der kevşer ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Gül iy şeyḥ. Bizüm meyḥānemüzde bir şarāb iç ki cennet-i
kevşerde olmaz.

Beyt:

*Eyā pür kerde laʿl cām-ı zerrin
Be-baḥşā ber kesī keş zer ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: İy kırmızı şarābla altun ḳadeḥi pür eyleyen kimse, esürge şol
kimesneye ki zerri olmaya.

Beyt:

*Şarāb bī-ḥumārem baḥş yārem
Ki bā ū hiç derd-i ser ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Yā Rāb baña ḥumārsız şarāb bağışla. Ol şarābıyla hiç baş ağrısı
olmaya.

Beyt:

*Benā mīzed бүtī sīmīn tenem hest
[148a] Ki der бүthāne-i Āzer ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Allāh yaramaz gözden şaşlasun bir sīmīn ten benüm vardur ki bütḥāne-i ‘Āzer’de olmaz.

Beyt:

*Men ez cān bende-i Sulṭān Uveysem
Egerçi yādeş ez çāker ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Cāndan Sulṭān Uveys’ün ḫuliyam. Egerçi bu çākerden aña yād olmaz.

Beyt:

*Be-tāc-ı ‘ālem-ārāyiş ki Ḥūrşīd
Çünün zībende-i efser ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Sulṭān Uveys’ün ‘ālem bezeyici tācı ḫaḫḫıçün ki güneş buncılayın ya‘nī Uveys gibi tācuñ yaraşığı degül.

Beyt:

*Kesī gīred ḫaṭā ber nazm-ı Ḥāfız
Ki hiçeş luṭf der gevher ne-bāşed*

Maḥşül-i beyt: Ḥāfız’un nazmında bir kimse ḫaṭā dutar ki gevherinde hiç leṭāfet olmaya.

SONUÇ

Milletlerin kültür varlıklarını geçmişten günümüze aktaran değerlerden biri de dildir. Dil milletlerin aynasıdır ve bu ayna milletlerin hayat felsefelerini, değerlerini ortaya koyar. Her şey gibi dil de tarihin seyri içerisinde değişir ve gelişir. Çünkü dil canlı bir varlıktır. Kültürel değişimlerden, tarihi olaylardan etkilenerek kendi yolunu bulur. Böylece yüz yıl önceki dil ile bugünkü dil arasında yeni nesillerin anlamakta zorlanacağı bazı farklılıklar ortaya çıkar.

Dünya üzerindeki milletlerin konuştukları dillerin gelişmişlikleri birbirinden farklıdır. Türkçe işlenmiş bir dil olarak geçmişten bugüne üretilen yazılı ve sözlü kültür ürünlerin kaynağı durumundadır. Türk dilinin üretimlerinden bir bölümünü de tercüme eserler oluşturur. Bunlardan biri de Bosnalı Sûdî'nin Şerh-i Dîvân-ı Hâfız adlı eseridir. Bu eser Osmanlı şairlerini derinden etkileyen Hâfız-ı Şîrâzî'nin Dîvân'ının bir tercümesi ve şerhidir. Bu tür eserler Türkçenin dil yadigarıdır, gelecek kuşaklara bıraktığı mirasıdır.

Bu çalışma eski harfli metinden Latin alfabesine aktarılmıştır. Aslında bu tür eserleri gelecek kuşaklara aktarmanın ve tanıtmanın bir yolu da budur. Böylece gelecek kuşaklar bu tarz eserleri tanıyacak ve varlığından haberdar olacaktır.

KAYNAKÇA

- ARUÇI, Muhammed; “Sûdî Bosnevî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 37, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2009.
- ÇAĞBAYIR, Yaşar; *Ötüken Türkçe Sözlük*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2007
- DEVELLİOĞLU, Ferit; *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, 24.bs., Ankara 2007.
- DİLÇİN, Cem; *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara 1993.
- KANAR, Mehmet; *Hâfız-ı Şirâzi Hafız Divanı*, C.1-2, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2011.
- KANAR, Mehmet; *Kanar Farsça Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2008.
- Mütercim Asım Efendi; *Burhân-ı Katı*, haz. Mürsel ÖZTÜRK, Derya ÖRS, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul 2009.
- YAZICI, Tahsin; “Hâfız-ı Şirâzi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 15, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1997.

SÖZLÜK

Āgāh: (F) Bilgili, haberdar, uyanık.

Ālāyīş: (F) Bulaşıklık, bulaşma

Ānkes: (F) : O kimse

Arkalancı: (T) birisine dayanan, birisinin yardımına dayanan.

Behmen: (F) İran takviminin 11. Ayı. Behmen (21 ocak- 20 şubat); çığ; eski İran hükümdarı.

Behre: (F) Hisse, pay

Berīd: (A) Postacı, haberci, ulak

Cegzinmek: (T) dönmek, dolaşmak

Çirk: (F) Kir, pas, pis

Depelemek: (T) Çiğnemek, ezmek.

Derhem: (F) Karışık

Düğölmek: (T) Düğüm yapılmak, bağlanmak

Dükeli: (T) Hep, hepsi

Dürtünmek: (T) hareket etmek

Esrimek (T) Sarhoş olmak, aklını yitirmek.

Eyvān: (F) Büyük sofa, salon

Ferverdīn: (F) Bahar mevsiminin ilk ayı.

Firīb: (F) Aldatan, aldatıcı.

Firişte: (F) Melek

Fitrāk: (F) Atın terkisi, terki kayışı

Gerdīş: (F) Dönüş

Ġufrān: (A) Affetme

Gülāb: (F) Gülsuyu

Gnbed: (F) Kümbet, kubbe

Ḥāksār: (F) Toz toprak içinde kalmış, hali perişan

Ḥalāř: (A) Kurtulma

Ḥayfā: (A) Haksızlık

Ḥoten: (F) Trkisten veyā Doğu Trkistān ceaylenleri ve miski ile meşhur yre

Ḥuřk: (F) Kuru

İstięnā: (A) Aza kanaat etmek

İřtiyāk: (A) şevklendirme

Kārdān: (F) İş bilir, işten anlar

Keeneh: (A) Sanki,guya, gibi; benzer

Ḳocmaę: (T) Kucaklamak, sarılmak

Kullāb: (A) engel, olta

Laḥlaḥa: (F) Parfüm, güzel koku

Maṭvī: (A) Drlmş, bükülmüş şey

Meřřāta: (A) Gelini süsleyen, gelin tuvaleti yapan kadın.

Muştulığ: (T) Müjde, müjde bahşişi

Mnteḥir: (A) İntihar eden

Müteveccih: (A) Bir tarafa yönelen, dönen

Müyesser: (A) Kolay gelen, kolaylıkla yapılan

Naęamāt: (A) Ahenkler, ezgiler

Nāvek: (F) Ok

Niğn: (F) Tersine dönmüş, altüst olmuş.

Niķāb: (A) Pee, yüz örtüsü

nġk-nihāduġ: (F) YaradılıŖı, mayası iyi olan.

NiŖār: (A) Saçma, serpme

Nümāyān: (F) Görünen, meydanda

ÖnegüleŖmek: (T) İnat etmek

Peymān: (F) Yemin, and

Puġte: (F) PiŖkin, olgun

ReŖk: (F) : Kıskanma

Ŗabūġġ: (A) Sabah içkisiyle ilgili

Ŗmık: (T) Kırık

Sipend: (F) Üzerlik tohumu

SiriŖk: (F) GözyaŖı

Suheyb: İslām tarihinde din kurallarına baġlılıġı ile meŖhur biri.

ŖemŖir: (F) kılıç

Ŗitāb: (F) Acele, çabukluk

Tābdār: (F) Parlak ıŖıklı

Ta' addisini: (A) Geçme, öteye geçme, saldırma

Temeshur: (A) maskaralanmak, maskaralık etmek

Tezellül (A) Zillete katlanma, alçalma, küçülme

Ŗa'n: (A)Sövme yerme ayıplama

Ŗlfet: (A) AlıŖma, kaynaŖma

Vāzġ: (A) Açık, belli

Yumāk: (T) Yıkamak

Zaġan: (F) : Çaylak

Zārılık: (T) aġlayıp, sızlamak

Zibā: (F) Süslü

Zirek: (F) Zeki, Anlayışlı

Zū-funūn: (A) Bilgi sahibi

